

כלל כ"ט. דין דם ודין דם ביצים (ס"ו ס"ז):

(א) דם בהמה וחיה ועוף בין טמאים בין טהורים אסור והייבין עליו כרת במזיד ועל שגגתו חייב הטאת וכן דם שליל אבל דם דגים וחגבים מותר:

(ב) דם ביצים אם ידוע שהוא מרוקם אפרוח דהיינו שיש טפת דם במקום שאוסר כל הביצה שמשם מתחיל האפרוח להתרקם אסור מה"ת דכבר חשבו מין בשר אבל אם אינו מרוקם אפרוח (כ"ל סקול נמקום שאינו לוקח כל הנילה) אינו אסור מה"ת אלא שהכמים אסרוהו וי"א דכל דם ביצים אפי" דם ריקום אינו מה"ת אלא שהכמים גזרו בו כיון שהוא ממין שדמו אסור (ע"י זנ"י נסס חוס' ורל"ט):
(ג) והא דאם הוא מרוקם אפרוח אסור מה"ת דוקא כשלא נמצא רק טיפת דם אבל אם כבר נהפך כל הביצה לדם עפרא בעלמא הוא ואינו אסור מה"ת אלא מדרבנן (טס ס"ך ס"ק ד' וצ"י פ"ו ס"ק נ"ג):

(ד) איזהו דם ריקום. הביצה יש לה ב' ראשים א' כד (כ"ל עגול) ואחד חד דיש לו חלבון מכהוץ והלמון מכפנים ויש לכל א' קישר בראש ההד (ויסוף דצד סתפס זה נזרע הזכר וניכר הוא לעין). בחלבון הוא המקום שבו הוא מקושר יותר משאר החלבון. ובהלמון הוא כדמות כתם עגול כמלא רחב עדשה גדולה וכיון שאינו אסור אלא דוקא אם הדם במקום שמתחיל האפרוח להתרקם ורבו בו המחלוקת בין הפוסקים מאיזה מקום מתחיל י"א דאינו תלוי כלל בקישר או חוץ לקישר אלא בחלבון והלמון דיצירת האפרוח הוא מהלמון ולכן בכל מקום שנמצא טיפת דם על החלמון כל הביצה אסורה דאז שדי תכלא בכולה ואם נמצא על החלבון נוטל הדם עם כדי קליפה וזרק ואוכל הביצה (זכו שיטת הגאונים והרי"ף ורננ"ס וכן סתם הנ"י נס"ע) וי"א דאם נמצא הדם מן הצדדים רחוק מן הקישר לעולם מותר אלא דהכל תלוי בקישר דאם נמצא על קישר החלבון ולא נתפשט לחוץ מן הקישר הדם אסור והשאר מותר שהרי אנו רואין שעדיין לא נתפשט הקרום ואם נמצא על הקישר וגם נתפשט חוץ לקישר הרי ראינו דכבר שדי תכלא (כ"ל ליעותא) בכולה ואסור כל הביצה וכ"ש אם נמצא על קישר החלבון שהוא מכוון נגד קישר החלבון שהרי כבר נתפשט לפניו וכולה אסור אבל אם נמצא על החלבון או הלמון שלא על הקישר זורק הדם ואוכל הביצה שזה אינו רק מנשיכות התרנגול דאפי" בביצה בת יומא נמצא לפעמים כן ויש מהמירין עוד דאפילו לא נמצא רק על קישר החלבון לבד ולא יצא לחוץ כולה אסורה דגזרינן משום קישר הלמון דאסור ולפי כל הדעות האלו היה לנו להתיר אם נמצא על החלבון מן הצדדים רחוק מן הקישר אלא דאנו הוישישין לדעת האימרים דאדרבה עיקר יצירת האפרוח הוא מן החלבון ולא מן החלמון (כח"ס ורומק) והיפוך משיטת הגאונים דבכל מקום שימצא דם על החלבון אסור ועל החלמון מותר ואינו תלוי בקישר ולכן מספק אנו אוסרין בכל מקום שימצא טיפת דם בביצה:

(ה) ואם נמצא טיפת דם בביצה בת יומא על החלמון אסור משום דלא פלוג רבנן והיינו לשיטת הש"ע (כדעת הגאונים) ומ"מ בנמצא על החלבון שלא במקום הקישר מותר בביצה ב"י (ת"ח כלל ס"ז מנ"י ס"ק ה')

(ו) ביצים המרופות בקערה ואחר שהתחיל לטרוף נמצא דם על הלמון של א' מהם אפי" שזרק החלמון שעליו הדם אסירות מפני שמאחר שהן טרופות בקערה החלבון שהיא דק מתערב ביהד והכל אסור אבל ביצים שבורות יחד בקערה ולא טרופות נמצא דם בחלמון של א' מהם יקח החלמונים הישרים כל אחד ואחד בפני עצמו וכל חלבון העילה עמו בשר (מנ"י נסס חגודה ונהס"ל) דמסתמא החלבון שעולה עמו הוא ממנו וישאר אותה אישר בה הדם בקערה עם החלמונים הנשארים ויזרקם וזהו לדעת הב"י ביש"ע דהאיסור תלוי בחלמון לבד. ולדעת רמ"א ולמנהגינו דס"ל דבכל מקום שנמצא אסור כל הביצה וא"כ אין חילוק בין נמצא על החלבון או על החלמון לעולם דינא הבי' ולפי"ל להסוברים דם ביצים מה"ת אפילו אינו יודע אם היה בטקום האיסור הכל אסור דהוי ספיקא דאורייתא ואפי" בנתערב חד בתרי לא מקרי ספק דרבנן כיון דעיקר האיסור הוא מה"ת:

(ז) אך כיון דהרבה פוסקים ס"ל דכל דם ביצים אפילו דם ריקום אינו אסור

אלא מדרבנן ולכן אם הביצה לכדה או אפילו נתערב חד בחד דכל חד בחד לא נקרא תערובות כלל (לחכונים דלא כס"ך נס"ק י') כב אפי' לא ידעין אם היה דם במקום האוסר דהיינו על הקשר אפי' אסור דתיישינן לדעת הפוסקים דדם ביצים אסור מה"ת וא"כ הוי סד"א ולחומרא וכן אפי' נתערב חד בתרי אם ידעין שהיה במקום האוסר לכ"ע כגון שנתפשט מקשר חלבון עם קשר החלבון אוסר ג"כ התערובת כדין כל איסורין דבעינן ס' אבל אם אינו יודע אם נמצא במקום האוסר לכ"ע הכריעו האחרונים (הט"ז וס"ך ופ"ח) דאע"פ שאנו חוששין לדעת הגאונים ולדעת רא"ה מ"מ לעולם אינו אלא ספק דאם נמצא על החלבון שמא הלכה כהגאונים דמותר ואם נמצא על החלבון שמא הלכה כרא"ה דמותר ולכן אם נתערב חד בתרי או שידוע בבירור שביצת ההיתר גדול יותר משל איסור (ע"י כלל מ"ט ס"י ד') דאז אפי' ה"י ודאי אסור וכאותן פוסקים דאסור מה"ת מ"מ כיון שנתערב ברוב אין כאן איסור מה"ת בודאי ולכן בזה סמכינן על הפוסקים דס"ל דדם ביצים אינו אלא מדרבנן והוי ספיקא דרבנן ולקולא ואין חילוק בזה בין אם הם חיין או מבושלים כל שנתערבו ברוב מותר (והמנ"י כ"י דזנוחא על החלבון אסור אפילו בחכונות דכיון דהגאונים ורי"ף ורמב"ם פוסקים נחשבו דעת וקרא וכל"ה ורש"י כיחיד ואינו נכנס בגדר ספק כלל ולאפשר י"ל דנדנב דחלי צסנחא ונפירוט הס"ס י"ל כדצרכו לזל כיון שמחלוקתן תלוי בגימטת הס"ס כמס"כ קוקא י"ל ספיר דהוי ספק גמור):

(ה) ודוקא שנתערבו בשאר ביצים דהוי מין במינו דדוקא ביצה שיש בה אפרוח עם שאר ביצים הוי מין בשאינו מינו: (כמס"כ הט"ז וס"ך צסימן ק"ז) אבל במיפת דם עם שאר ביצים ודאי שאין השיפה נותנת טעם והביצה לא נשתנה טעמו אע"פ דאמרינן שדא תכלה בכולה (פ"ח) וא"כ בטל מה"ת ברוב אבל אם נתערב בשאינו מינו כגון שלש קמח עם ביצים וכיוצא בו דמה"ת אינו בטל אלא בס' ולכן אפי' ע"י תערובות לדידן דאמרינן בכל מקום הכל אסור עד ס' ומ"מ אם לש עם שלשה ביצים ונמצאת באחת מיפת דם וק"ל דאמרינן סלק את שאינו מינו כמו שאינו ומינו רבה עליו ומבטלו כמבואר כלל ג"א ס"י מ"ז יש מתירין (ט"ז ס"ק ה') וכבר כתבנו שם דהאחרונים הולקין ולכן אין להתיר אלא בהפ"מ ודוקא שכבר גילוש אבל אם עדיין לא גילוש והביצים מונחים בעין יקה החלבונים הכשרים וזה שנמצא עליו דם יזרק, והחלבונים דינם כדלעיל סימן ו' ואם כבר נתערבו הביצים במקום הפסד מותר ללוש בהם כיון שכבר נודע התערובת ודינו כדין יבש ביבש בכלל ג"א סימן כ"י ועיין בב"א ואם משחו בו החלות כנהוג אם עדיין לא נאפה יגרור היטיב ואם כבר נאפה צריך כדי נטילה אע"ג דק"ל דאפוי צריך ס' מ"מ כיון שיש ספק שמא לא היה במקום האוסר סמכינן על הפוסקים דסני בנטילה:

(ט) נמצא דם בביצה בחלבון לדעת הש"ע דהדם אסור ושכח ולא זרק דם וטרף הביצה עם דם מותר שהרי י"א דאפילו דם מותר ואפילו לפי מה דקיימא לן דהדם אסור מ"מ בודאי אינו אלא מדרבנן כיון דאינו דם ריקום אלא שאסרו משום מראית העין ולכן דוקא בעינו אסור אבל כשנתערב ואינו ניכר מותר ודוקא שערבו בשוגג אבל ערבו במזיד אסור לדידה ולמי שנעשה בשבילו כדלקמן כלל כ"ב ס"י ז' אבל לפי הכרעת רמ"א דבכל מקום שנמצא לעולם אסור כל הביצה וא"כ ה"ג דאסור (ט"ך ס"ק י"ג):

(י) נמצא דם בביצה ששמוה על החמים להצטמק כיון שאין במקום הביצה רוטב לא עדיף מצלי ולכן לשיטת הב"י דס"ל דחם בהם בלא רוטב באיסור כהוש סני בנטילה וא"כ ה"ג ההתיכה שהביצה מונחת עליו אסור כדי נטילה ושאר הקדירה מותר אפילו היתה הביצה קלופה ולדידן אחר הכרעת רמ"א שנארנו לעולם צריך ס' (ועיין לקמן כלל ל"ז) ודוקא שידוע שהיה במקום האיסור ודאי אבל אם אינו יודע יש לסמוך על דברי ב"י ואינו אוסר אלא כ"ק אבל בנתכשל ברוטב צריך ס' כדלקמן כלל ל"ט סימן ט' אם היה במקום האוסר ודאי דאל"כ הא ק"ל דבטל ברוב (ס"י פ"ו ט"ך ס"ק י"ז) וכאינו קלופה הש"י מתיר:

(יא) ביצים שאינם מזכר אלא מספנא דארעא ואין ראויים שיצא מהם אפרוח ולכן אפילו נמצא בהם דם במקום האוסר ואפילו לדידן זרק דם והביצה מותר ואינם נקראים ספנא מארעא אא"כ היתה התרנגולת סגורה כלול או בית כ"א יום

86 חכמת הלכות דם ודם ביצים כלל כ"ט שער או"ה אדם

שנהו זמן עיבורה בלא השלח ביצים וכל ביצים שמטלת אח"כ ע"כ לא נוצרו אלא מחטימות הארץ ומותרים אבל מה שמטלת עכשיו ביצים בלא תרנגול זכר אינו כלום שהרי י"ל שנתעברה מהתרנגול זכר שמגדלים אפרוחים. ומיהו אף אם שהתה כ"א יום סגורה שכבר נתעברה מחטימות הארץ והתחילה להטיל ביצים אם אח"כ הניח תרנגול זכר בהרה לא מיקרי ספנא מארעא משום שכתבו חכמי המבוע שאם יתחבר הזכר עם הנקיבה בעוד הביצים באם לפעמים יצא מהם אפרוח ולפיכך יש להחמיר בזה ואם מתגדלת בחצר צריך שלא יהיה זכר תרנגול עד ס' בתים או דאיכא נהרא דמפסיק בלא גישר או חבל לעבור עליו התרנגולת הא לאו הכי לא מקרי ספנא מארעא (ט"ז ס"ק י"ד ופ"ח):

(יב) ביצים מזורות (פי' שנפסקו נחמת שהתרנגולת ישנה עליהן) ואפילו ישבה עליהן ימים רבים אם אינו אסמנים מותרים ובלבד שיזרוק הדם ודוקא דספנא מארעא אבל סתם ביצים אם ישבה עליהן שלשה ימים מעת לעת אפי' אין בהם דם אסורים משום שיקוץ (עיין פ"ח וכו"פ):

(יג) מותר לאכול ביצים צלויות אע"פ שאינם יכולים לבדוק וכן א"צ לבדוק הביצים אם יש בהם דם דסומכין על רוב ביצים שאין בהם דם ומ"ס נהגו להחמיר בשעושיין מאכל עם ביצים ביום שרואין בהם אם יש בהם דם (סעיף ט"ו):
ודין מליחת ביצים תמצא בכלל ל"א:

(יד) דם דגים אע"פ שהוא מותר אם קבצו בכלי אסור משום מראית עין לפיכך אם ניכר שהם מדגים כגון שיש בו קיזקשים מותר:

(טו) דם אדם אם פירש ממנו אסור משום מראית העין לפיכך אם נשך הככר בשנינו ויצא דם משנינו על גבי הככר צריך לגרדו אבל שבין השנייים מוצצו וכל דם דגים ודם אדם הואיל ומדינא שרי אינו אסור תערוכתו:

(טז) בדם בהמה וחיה נמי אין איסור כרת אלא בדם הנמש שהנשמה יוצאה בו אבל דם האיברים אינו אלא בלא תעשה והנ"מ כשפירש מן האבר ויצא להוץ או שנצטר בהתיכה או שפירש ממקומו מחיים ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר אבל אם לא פירש ולא נצטר מותר (ס"י ס"ז) וכן אפילו אם פירש לאחר שחיטה ע"י צלי או מליחה ונבלע במקום אחר מותר כיון שלא יצא להוץ (ט"ז ס"ד סימן ע"ו ס"ק ח') וי"א דאפילו לא יצא להוץ כיון שפירש ממקום למקום אסור (ט"ז נסס לו"ה סימן ס"ט ס"ק ע"ד):

(יז) לפיכך מותר לאכול בשר חי ובלבד שידחה משום דם שעל פני הבשר כסבואר בדין מליחה ובלבד שלא יהא בו מהחומטין שדב בהם שהדם שבחומטין הוא ככנוס ועומד בכלי (ס"י ס"ז):

(יח) השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה כיון שהדם מתעורר לצאת בשעת שחיטה ומחמת ששובר מפרקתה אינה יכולה לזנק וחוזר ונבלע באיבריה לפיכך אסור לאכול מבשרה חי שהרי פירש ממקומו ונבלע במקום אחר. ומ"מ ע"י מליחה מותר אפילו לקדירה שחוזר ויוצא ע"י מליחה וכן מותר לצלי אפילו בלא מליחה והיינו עד חצי צלייתו כדין צליית בשר כן סתם הב"י בש"ע אבל כיון די"א דמליחה לא מהני בזה לא לקדירה ולא לצלי ולכן הכריע רמ"א להתכו ולמלתו ואז מהני אפי' לקדירה. ומ"מ אף לצלי צריך התיכה ומליחה דוקא. וצריך לזהר לכתהלה שלא לשבור מפרקת הבהמה או עוף או לתהוב סבין בלבה כדי לקרב מיתתה משום שמבליע דם באיברים אבל מותר להכות על ראשה דדוקא ע"י שבירת מפרקת מבליע דם (טס סעיף ג') ומ"מ העוף שקורין אינדיק המנהג ששוברין מפרקתו תיכף לאחר שחיטה וא"כ אסור לצלותו שלם אלא על ידי התיכה ומליחה דוקא:

(יט) נצטר הדם מחמת מכה אסור לבשלו עד שיהתוך אותו מקום וימלחנה יפה אבל לצלותו מותר כדין שאר בשר לצלי ומשום זה יש להחמיר לקלוף בית הישיטה או להתוך באותו בשר קודם מליחה הואיל ונצטר שם הדם בשעת שחיטה (סעי' ד'):
(כ) מדינא מותר ליתן בשר בחומטין להצטית דמו בתוכו ואין אנו בקיאין בזה ועיין דין זה בש"ע ס"י ס"ז:

87 חכמת הלכות מליחה כלל כ"ט ל' שער אר"ה אדם

(כא) כל מקום שנכתוב דיש חילוק בין בישול לצלי ר"ל לצלות בשפוד ענ הגחלים אבל לצלות בקדרה קרוי בישול לכל דבר:
 ד"י מלינה המבואר בש"ע ס"י ס"ה תמצא לקמן כלל ל"ג ונ"ח:

הלכות מליחה

כלל ל'. דין הדחת הבשר ומליחתו והבלי שמו לחין עליו (ס"י ס"ט):

(א) אסור לבשל בשר בלא מליחה שכשיבשל יפוש הדם ע"י הבישול להוץ ויהזור ונבלע בתוכו דאע"ג דקיי"ל דדם כל זמן שלא יצא לחוץ אע"פ שפירש מבפנים ממקום למקום מותר כמבואר בכלל כ"ט סימן ט"ז מ"ט כיון שכבר יצא פעם אחת לחוץ אסור ולכן אסור לאכול בשר עד שימלחנו יפה יפה (ס"י ס"ט) ודם שמלחו או בשלו מחלוקת בין הפוסקים אם אסור מה"ת או מדרבנן: כג
 (ב) כיון שידוע שיש דם בעין על הבשר שנפלט לחוץ מחמת התיתת הבשר להתיכות ואפילו דופן שליטה מ"ט יש דם בעין עליו וכשימלח בלא הרהרה מבליע המלח את הדם דכן טבע המלח להוציא ולהפליט הדם שכתוך התתיכה ולהבליע הדם בעין שעליו ולכן תקנו חז"ל דאסור למלוח הבשר עד שידיהנה יפה ועוד כדי שיתרכך הבשר להוציא הדם וגם להעביר הלכלוך שעליו שלא יעכב מלהוציא הדם (סעי' ח' וע"ז וט"ד). ואם הדיחו הטבה הרהרה מעליא כדרך שמדיחין בשר למליחה דהיינו ששרה אותו קצת ושפשף כל אבר ואבר א"צ להדיחו בבית ובהמה שרוחצין אכמעט מים בלי כוונה להעביר הדם לא מהני וגם צריך הטבח להדיחו אחר שמנתחו דאם נתהו אח"כ אין טועיל הרהרה קטייתא כדלקמן סימן ד'
 (ט"ד ס"ק ט' וכ"פ):

(ג) לכתהלה יהר לשרות במים ערך חצי שעה ולהדיחו ולשפשפו יפה יפה במי השרייה וצריך לדקדק במקומות שנראה בו דם וכ"ש דם שנצור ע"י מכה וכן בהלל העופות ובמקום בית השהיפה ושם צריך שפשוף היטיב ואפילו בדיעבד אם מלא שם דם בעין אחר המליחה צריך לקלוף מן הבשר מעט באותו מקום ולכן צריך לזהר בזה ולצורך גדול שאין לו פנאי לשרות חצי שעה ידיחנה היטיב היטיב במים וישפשף היטיב ויהזור וידיח במים שניים עד שתשאר המים לבן (ס"ח ל"י) ואחר הרהרה ושרייה ימתין מעט שיטשטף המים קודם המליחה כדי שלא ימס המלח במים דאז לא יוציא דם אבל לא ימתין עד שיתנגב לגמרי דאז לא ימס המלח ולא יוציא דם ויזהר שלא ישרה הבשר מעט לעת דאז הוא כמבושל ודינו יתבאר לקמן (ס"ט):

(ד) אם אחר שהדיח חתך החתיכה לשנים או שהסיר טלפי הרגלים צריך לחזור ולהדיחו שע"י דחוקת הסבין פולט דם כך ואם לא חזר להדיח הוא כאלו לא הודח כלל וכן אם מלח בשר וקודם ששהה שיעור מליחה חתך החתיכה לשנים צריך לחזור ולהדיח אותו מקום ולהזור ולמלחו אבל אם אחר ששהה שיעור מליחה חתך א"צ לחזור ולמלחו שהרי כבר פלט כל דמו (ס"ד ס"ק כ"ד):

(ה) בשר שנקרש מהמת הקור אסור למלחה עד שיתרכך כמו שהיתה מתהלה ואם נקרש בתוך שיעור המליחה ימתין עד שיפשר ויתרכך וימלחנה שנית ויניחנה אה"כ שיעור מליחה ובדיעבד אם היה מונה שיעור מליחה קודם ההפשר ואחר ההפשר אפילו ע"י צירוף ונתבשל מותר ואם צריך לשבת או לאורחים ואין לו שהות להמתין עד שיפשר מהמת עצמו מותר להניחו בכלי שני. וטוב לזהר שלא יהיה הם כל כך שהיד סולדת בו. ואם אין לו ישהות מותר אפי' ביד סולדת בו כיון שהוא כבר בכלי שני דאע"ג דקיי"ל דכ"ש עכ"פ מבליע מ"ט כיון שמלחו אה"כ יהזור ויפלוט הדם כיון שעכ"פ כ"ש אינו מבישל ובלבד שיהיה שלא יערה עליו רותהין מבלי ראשון דעירווי מבשל כדי קליפה ואז אינו יוצא ע"י מליחה (ס"ד ס"ק י"ח) ואם הונח בשר שלא נמלח אצל התנור שהוא חם הבשר מותר לצלי ולא לקדירה:

(ו) הכלי ששורין בו אע"ג דמדינא מותר להשתמש בו לאחר שהדיחו היטיב

חכמת הלכות מליחה כלל לי שער אריה אדם

מן הדם מ"ט נוהגין שלא להשתמש בו כלל אפילו בצונן (סעיף א') ונ"ל דאם הוא דחוק לשרות באקראי בקרירה וכיוצא בו מותר להדיחו ולהשתמש בו כיון שאין מיוחד הכלי לשרות בו ואפי' להשתמש רותח בהכלי אחר שידיחנו יפה מותר בדיעבד: (ז) לא ימלח במלח דק כקמח שאינו מפליט יפה ולא במלח גם ביותר שנופלת מעל הבשר ואם אין לו אלא מלח דק כקמח מותר ואם הוא גם ידיקנו (ונדיעבד) צכל מלח סמנת מותק ס"ך ס"ק י"ז):

(ח) יסור עליו מלח שלא ישאר בו מקום בלי מלח ומלח מב' צדדים. ועופות ושאר דברים ההלולים צריך למלוח גם מבפנים ולכן יש לזהר שיקרע העופות מצד אחד כולו או רובו ולא כמו שנוהגין מקצת נשים לעשות רק נקב קטן להוציא הבני מעיים שאינם יכולים למלוה יפה מבפנים. ובדיעבד אם לא מלח מב' צדדים הב"י מתיר ואנו נוהגין כרמ"א ולכן אם לא בישל עדיין אם הוא תוך י"ב שעות דאז עדיין פולט ציר יחזור וימלחנו ואמרינן כשם שיפלוט ציר כך יפלוט הדם. ואם הוא לאחר י"ב שעות אז לא יבשלנו אלא יצלה על שפוד ונורא מישאב שאיב. ובהפ"ם תוך מעת לעת יחזור וימלחנו כדלקמן כלל ל"ב ואם כבר בישל בהפסד מרובה יש להתיר (סעיף ד') אבל אם מלח עופות או התיכה בשר בבשר שלא נמלח ומלח את החיצון ובשלו כך אסור אפי' בהפסד מרובה ואפי' להמתירן בנמלח מצד אחד שאני הכא דהפנימי לא נמלח כלל דגרע מחתיכת בשר עבה וא"כ הפנימי אסור גם החיצון (סי' ע"ז) אלא צריך תחילה למלוח ולהדיח כל אחד לבדו ואח"כ ימלאנו (ועיין לקמן כלל ל"ה):

(ט) שיעור שהייה במלח לא פהות מכדי הילוך מיל שהוא שיעור י"ח מינוטין. וי"א שהוא שיעור כ"ד מינוטין. ונ"ל דראוי להחמיר (כי לדעתי דם שנשלו הוא דלורייתא) ועל זה יש לסמוך בדיעבד או אפילו לכתחלה לצורך שבת או אורח' ואפשר גם כשהוא על הדרך ואין ממתנים עליו או שהוא שעת הדחק אבל בלאו הכי המנהג להשהות במלח שיעור שעה (סעיף ו'):

(י) לאחר שיעור מליחה ינפץ מעליו המלח וידיחנו על כל פנים ב' פעמים או שיתן מים בכלי ויניח הבשר בתוכו וידיחנו שלשה פעמים אבל אם לא מדיח אע"פ שיהתוך מכל צדדיו לא מהני דיש אומרים דכל זמן שלא הדיחו לא נסתם נקבי פליטה ופולט דם. (ס"ך ס"ק פ"ה) ובדיעבד אפילו לא הדיח רק פעם אחת ונתבשל כך מותר (ס"ך ס"ק כ"ט) ולהדיח במי פירות הדחה אחרונה לכ"ע מותר. והדחה ראשונה הש"ך מתיר והפ"ח ספקפק בזה. וצריך לזהר שלא יתן הבשר בכלי קודם שנותן לתוכו מים דהוי כמולח בכלי שאינו מנוקב כדלקמן ומ"מ בדיעבד אין לחוש לזה אם הזר ונטל אותו מתוכו תיכף קודם שנראה ציר בכלי אע"פ שנמצא קצת מוהל (ס"ך ס"ק ל"ה) ואם הניחו בכלי הלב או מריפה אם היה בו מעט מים מבטל כח המלח ואז אפילו היה הכלי מלוכלך מותר ואם לא היה בו מים כלל יתבאר דינו כלל ל"ב ונ"ז:

(יא) המלח שמלחו בו פעם אחת אסור למלוח בו פעם שני' שכבר נהלש כחו ואם מלח ועדיין לא נתבשל ידיחנו ויחזור וימלחנו ובדיעבד אם בישל מותר (ס"ך סעיף קטן מ') (ועיין נקונטרס מלכת משה סימן י"ג דלכ"ך עיון). וכל שכן שאסור לאכלו אפילו אחר שנתייבש היטיב (ס"ך סעיף קטן מ"ח) שהרי נבלע בו דם (נ"ח סוף סעיף ט'):

(יב) אין מולחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קשין וקיסמין או במקום מדרון בענין שאם ישפוך שם מים יצאו מיד ולא יתעכבו שם ודף חלק ברהיטני שמים זבים ממנו א"צ להניח במדרון אבל אם אינו חלק ברהיטני צריך להניחו במדרון ודוקא שאין בו גומות אבל אם יש בו גומות שמתקבץ שם הציר לא יועיל אפי' אם מעמידו במדרון ולכן צריך למחות בגשים שמולחות על כסאות ועל התיכות עצים ועל דפים המזדמנים להם ויש בהם גומות ואפי' בדיעבד צריך על כל פנים ששים נגד החתיכה שמונה בגומא (סעיף ט"ז):

(יג) עוברי דרכים שמולחין בשר זכורכים אותו בנגד אסור אפי' בדיעבד דהנקבים סתומים ואי אפשר לדם לצאת (מ"י כלל י"א נסס חוספות יוס עוז): כה

המולח

(יד) המולח עוף או דופן שלימה שיש לו תוך ובית קיבול נכון להפוך צד החלל למטה כדי שיוכל הדם והציר לזוב (סי' ע"י סעיף ח'):
 (טו) ראוי לזהר שלא להניח בשר קודם שנמלח על דף ושולחן שמניחים שם לפעמים מלח דהוי כנמלח בלא הרהה (ט"ז ס"ק י"ג) ואין להניח בשר בכלים שאינם מיוחדים לכך כי רבים מקילין להניח גם באותו כלי לפעמים ירקות או פירות וכיוצא בו דברים שדרכן לאכול בלא הרהה והדם נכרך בהם (פ"ח ס"ק ט"ו):

כלל ל"א. כיצד מולחין הראש ורגלים ואיברים פנימים בכלל:

(א) הראש אם מלחו שלם נאסר המוח והקרום שבפנים שהרי עצם הגולגולת מקיפו כיון שיש בו שורייקא דדמא בקרום הוי כמולח בכלי שאינו מנוקב ולכן צריך להתכו לשנים ולהסיר המוח ולקרוע הקרום ולמלחו בפ"ע וגם הראש ימלח בפנים ובהוץ אבל מותר למלוח ע"ג השער דאינו מעכב מלפלוט דם (ע"ח) ועיין לקמן כלל ל"ג מדין הטמנת הראש להעכיר השער:

(ב) עצם הקולית וכן כל שאר עצמות שיש בהם מוח כל זמן שהן מחוברין עם הבשר מולחין הבשר כדין ומועיל גם לעצם ולמוח שבו ואם כבר נפרד מן הבשר לא ימלחנו לכתחלה עם שאר הבשר כיון דאין במוח דם כ"כ ל"א איידי דטרוד למפלוט לא בלע אלא ימלח העצם בפני עצמו ועכ"פ מועיל למוח שבתוכו אע"פ שהעצם סתום לגמרי דל"ד למוח שכראש בס"י א' דהתם כיון דאית ביה שורייקא דדמא הוי כדם כנוס בתוכו מה שאין בן בשאר עצמות (סס) ועיין לקמן כלל ל"ג:
 (ג) רגלי הבהמות שיש להם טלפים והוי ככלי שאינו מנוקב ואין הדם יוצא דרך הטלפים. ולכן צריך להתוך מעט למטה ויניח מקום החתך למטה וימלח ואין השיער מעכב ואם לא חתך למטה הב"י מתיר אף מה שבתוך הטלפים ואנו נוהגים כרמ"א לאסור מה שבתוך הטלפים (סס ונס"י ס"ח) ועיין לקמן כלל ל"ג:

(ד) הלב מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה לפיכך לא מהני ליה מליחה אלא אם כן קורעו להוציא דמו שבתוכו ואחר כך ימלחנו ואפילו לבשלו אחר כך נוהגין להתיר ויש לזהר שלא לאכול לב בהמה ועוף כי הוא קשה לשכחה (ע"ג):
 (ה) הריאה מדינא אין צריך להתוך אותה כלל דלא תהא אלא חתיכת בשר עבה אלא דנוהגין לקרעה ולפתוח הקנוקנות הגדולים שבה (סס):

(ו) הכבד יש בו ריבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו על ידי מליחה אלא קורעו שתי וערב ומניח חתוכו למטה או ליטול ולהתוך הגידין והקנוקנות באותו צד שהמרה תלויה בו והותך מעט מכשר הכבד עמהן דאפשר לדם לצאת דרך אותו נקב ומדיהין אותו ומולחין אותו מעט כשהוא מונח על האש לצלותו ואחר כך ידח אותו משום דם הדבוק בו אפי' רוצה לאכלו כך צלי וצריך לצלות עד שיהא ראוי לאכילה דהיינו הצי צלייתו ואז מותר לבשלו ואם לא הדיח ובשלו כך מותר ואם לא קרעו שתי וערב וגם לא התך הקנוקנות אלא שניקבו הרכה פעמים בסכין לא מהני לכתחלה לבשלו אחר הצלייה אבל בדיעבד שכבר נצלה ונקבו הרכה פעמים בסכין מותר לבשלו (ט"ז ס"ק ג') אבל לצלי לבד אין צריך שום חתיכה כלל. כן אנו נוהגין ע"פ רמ"א: אבל הב"י מחמיר לקרעו אף לצלי לבד ואם לא קרעו קודם צלייה יקרענו אחר צלייה להוציא הדם ואין למלוח הכבד עם הבשר מהמת ריבוי דם שבו ואפי' לבדו אין למלחו כדין מליחה מפני שהאור יבליע הדם שיצא ע"י מליחה ואם מלחו ידיחנו קודם הצלי' (ע"ג) ועיין כלל ל"ד.
 בשר שצלו אותו אצל האש זוגעה בקדירה שיש בו תבשיל הם בין כלי מתכת ובין כ"ח יש לצדק ולהתיר התבשיל דנורא מישאב שאיב כדאיתא בס"י ע"ו לענין השפוד כמו מילוי לפר"ח סימן ע"ז סק"ב אף במאכל רך והקדירה באין הפסד יש לאסור (פמ"ג ס"י ק"ה נט"ז ס"ק ט"ז) והחוו"ד בס"י ע"ו ביאורים סק"ב כתב ע"ז דבכ"ח ודאי המאכל אסור דבאו"ה מבואר הטעם משום דאמרינן מישרק שריק ובכ"ח לא אמרינן מישרק שריק ואף בכלי מתכת צריך עיון במ"ש דהמאכל מותר דכיון דעכשיו מבשל בקדירה אף מה שבתוך הקדירה הוי כבשיל:

(ז) מה שנוהגין קצת נשים שכורכין הכבד בנייד לצלותו כדי שלא יתלכלך באפר

הכמת הלכות מליחה כלל ל"א שער אריה אדם

באמר נ"ל דאפי' בדיעבד אסור דהא א"א לדם לזוב והוי כנצלה בכלי דאסור דלא כפ"ז: כו

(ח) המחול אע"פ שגם היא נראית שכולו דם ככבד מ"ם דינה כבשר ממש (ע"ד):
 (ט) הכליות נהוג שלא לבשל וכן ביצי זכר אפילו לאחר שניקק כדן משום שיש בהם ריבוי דם ובדיעבד אין לחוש ומכל שכן שמותר למלוח אותן עם שאר בשר אחר שניקק כדן (סס):

(י) הדקין וההלחולת אם יש עליהן שומן דינן כבשר דשומן מוחזק בדם אבל אם אין עליהם שומן אין בהם דם כלל ואפי' הכי נוהגין למלחם עם בשר דמכל מקום פולטים ציר ואמרינן אידי דפלטי ציר לא בלעי אם יש עליהם שומן צריך למלוח דוקא בצד החיצון דהיינו על השומן ואפי' בדיעבד אם מלח רק צד הפנימי ולא על השומן אסור (ועיין לקמן כלל ל"ד סי' כ"ז כל פרטי דינים נזה) אבל אם אין עליהן שומן אין לחוש באיזה צד ימלח (ע"ס):

(יא) הכהל (פירוש דדי סנהמס) יש בו חלב וחלב שחוטף אסור מדרבנן ולכן אסור למלחו עם בשר ובדיעבד מותר ונוהגין שלא לבשל הכהל כלל אבל לצלותו על גבי נהלים מותר לאחר שיקרענו שתי וערב ומהו בכותל או שיהתכנו כמה פעמים שתי וערב ועד פ' משיחה בכותל אבל לצלותו בכלי אסור דכל שבבלי מקרי בשול ולאחר שנצלה מותר להתכו בסכין של בשר אע"פ שהוא רותח וכן להניחו בכלי של בשר ואפילו אם ימצא גומות מלאות חלב אין לחוש דכל זמן שלא פירש לא גזרו רבנן אבל לבשלו אחר כך לכתחלה יש לאסור (ט"ז סי' ל" ס"ק י') אבל אם לא קרעו שתי וערב הוי כאלו היה החלב כנוס בכלי ואסור ועיין לקמן כלל מ"א:

(יב) הקיבה של עגלים אע"פ שנמצא בו חלב אין לו דין כהל כלל ולאחר שהוסר חלבו והדיחו מותר למלחו עם בשר (סס):

(יג) ביצים הנמצאים בעופות בין שלא נגמר אלא ההלמן או שנגמרה כולה אפי' הקליפה הקשה צריכה הדיחה ומליחה ויזהר למלחן לברן או למעלה מן הבשר שלא ינעו כבשר אבל אם מלחן עם בשר או למטה מהבשר דאז נוטף עליהן ציר מהבשר אסורים ואפילו אם ההלמן לבדו דהא עינינו רואות שאין להם לא דם ולא ציר ואם כן אין להם מה לפלוט ובלעי (ע"ס) ומכל מקום בדיעבד אם נילוש עיכה באלו שאין להם אלא הלמן לבד יש לסמוך על הפ"ח (ס"ק י"ח וכן סעי' ה"י) ואם יש לו קליפה קשה יש להתיר בדיעבד על מה שזרקן הקליפה (פ"ק וכו"פ):
 (יד) מי שאין לו מלח או שרוצה לאכול מהר מותר לצלות הבשר בלא מליחה שהוא שואב הדם. והמנהג להדיחו תחלה מן הדם בעין שעליו ולמלחו קצת כאשר נתחב בשפוד וצולו מיד קודם שתתמלא המלח דם. ונהגו לכתהילה שלא להפוך השפוד תמיד כדי שיוזב הדם ובדיעבד אין לחוש אפי' הפכו כל שעת צלייתו ואסור ליתן בלי תחת הצלי לקבל השמנונית הנוטף עד שיהיה נצלה הצי צלייתו היינו שיתייבש מבוזבז דאז כבר ספק כל הדם ומה שיוצא אחר כך הוא מוהל ומותר לאכלו אע"פ שיש בו מראה אודם כ"כ עד כשהוא הותכו על הכבר עובר האדמומית בכבר מעבר לעבר דלאחר שצלאו הצי צלייתו אינו דם כלל ולכתהילה יזהר שלא להשהות הצלי על השפוד לאחר שהוסר מן האש דכל זמן שהוא על האש אמרינן כל מה שכולע הבשר מן השפוד חוזר ופולט דכב"פ משא"כ לאחר שהוסר מן האש שאז אינו פולט וכן הדין להתוך בסכין כ"ז שלא פלט כל דמו ובדיעבד מותר הצלי והשפוד והסכין (ט"ז דל"א כנ"ח) אבל אם צלה בשפוד בשר איסור אסור השפוד דדוקא נבי דם אמרינן מישאב שאיב או כבולעו כך כולטו אף לנבי השפוד אבל לא לענין ציר ושמנונית איסור דסמכין על הפוסקים דסבירי להו דנורא מישאב שאיב כל הדם ואינו מניחו לבלוע לא בשפוד ולא בסכין (ע"ו) ועיין לקמן כלל ל"ה:

(טו) מותר למשוך הצלי בשעת צלייתו בישומן ומי פירות דאין זה מעכב לפלוט דם אבל אסור למשוך בעיסה אפילו בליתו רכה כאד. ונראה לי דה"ה בביצים שהם נקרישים ומעכבין הדם מלצאת (ע"ס):

(טז) לכתהלה אסור לצלות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח דכיון דכבר

נמלח

חכמת הלכות מליחה כלל לא לב שעד אריה אדם 91

נמלח אם כן אין מרוד להפליש דם ובולע מזה שלא נמלח ובדיעבד מותר ואם
אם זה שלא נמלח לא הודח גם כן ויש עליו דם בעין מבל מקום אמרינן דנורא
מישאב שאיב וכבכ"פ (ע"ז):

(ז) מולייתא ר"ל עופות או חתיכות בשר שממלאין אותו עם בשר לכתחלה
לא ימלא א"כ נמלחו שניהם. ובדיעבד ע"י לקמן כלל ל"ה:

כלל ל"ב. דין או"ה מאיסור דם ע"י מליחה (סימן ס"ט וסימן ע')::

(א) מלח ולא הריח תחלה כדין הרחה אלא הרחה מועפת אע"ג דלכתחילה
צריך הרחה היטיב כדי שיתרכך הבשר אבל בדיעבד סמכינן על הפוסקים דטעם
הרחה היא משום הדם בעין שטח על הבשר כן וכיון שהדיחו עכ"פ הרחה מועפת
ע"י הלך לו הדם בעין ולכן אפי"ל לא נתבשל עדיין כיון שנמלח כבר א"צ לחזור
ולמלוח (ס"ט סעיף ז' ונש"ך) וג"ל דאם יש לו פנאי ידיחנו ויחזור וימלחנו לחוש
לטעם שיתרכך ומהיות טוב בו וכן אם ידוע שהדם שהיה על החתיכה היה
מועט שבודאי יש ס' בחתיכה נגד הדם שעליו מותר אפילו לא הריח כלל דעיקר
טעם הרחה רק משום דם שעליו והיינו אם כבר נתבשל ובסתם אין בו ס' (ס"ך
ס"ק ע"ו):

(ב) אם לא הריח כלל קודם המליחה ומלחו אפילו לא מלחו רק מעט כדרך
שמולחין לצליו ואפי"ל לא שהה עדיין במלחו שיעור מליחה נוהגין לאסרו דחשבינן
לדם זה שטח על הבשר כדם בעין שנפל על הבשר וקיי"ל דאע"ג דטבע המלח
להפליש הדם היינו דוקא מה שנבלע בתוכו אבל לא דם הנא ממקום אחר ולכן
לא מהני מה שידחנו ויחזור וימלחנו שהרי גם אם ימלחנו מאה פעמים לא יצא
ומ"מ כ"ז שלא שהה עדיין שיעור מליחה אינו אסור רק לקדירה ע"י מליחה אבל
לצלי דאש מפליש יותר ממלח וכיון שעדיין לא שהה שיעור מליחה לא נבלע
כ"כ ויוצא ע"י צלי אבל בשהה כבר נבלע בו הרבה ואפי"ל לצלי אסור. ובמקום
הפ"מ יש להתיר אפי"ל מלח כדין וגם שהה שיעור מליחה ע"י שידחנו ויחזור
וימלחנו דסמכינן על הפוסקים דדם זה לא נקרא דם בעין אלא דם פליטה ויוצא
ע"י מליחה ולאחר המליחה מותר אפילו לקדירה (ט"ז ונש"ך ס"ק י"ג י"ג):

(ג) ומטעם זה אם נמלח חתיכה שלא הודח עם שאר חתיכות. שאר החתיכות
מותרות דלנבי שאר חתיכות לכ"ע השבינן לדם זה שטח על הבשר כדם פליטה
והיא אסורה (ט"ז):

(ד) בשר שנמלח ונתבשל בלא הרחה אחרונה א"צ ס' נגד כל החתיכה שהרי
פלט כל דמו ואין האיסור אלא מן הדם שנבלע במלח וכיון דלא ידעינן כמה לכן
צריך ס' נגד כל המלח ולחלוות דם שעליו ואמנם אין לך חתיכה אפילו עבה
שיהיה ס' נגד המלח שעליו וכן להיפך אין לך חתיכה אפי"ל דקה (כן משמע מדסתמו
פוסקים) שלא יהיה בו עכ"פ שלשים נגד המלח ולכן אם יש בכל מה שבקדירה
כ"כ כמו החתיכה מותר הכל אפי"ל החתיכה דאינו דומה לנתבשל בלא מליחה בס"י
ז' דהכא כבר פירש הדם מתוכה רק שרבק ע"ג החתיכה והוי כדם או שאר איסור
שנופל בקדירה וגם לא הוי כאיסור רבוק דתיקף כשבא לקדירה נמס המלח מן
הבשר (סעיף ע'):

(ה) ואם ליכא ס' אפילו לא הושם הבשר רק בכ"ש שהי"ב אם אין הפ"מ
אסור דאע"ג דקיי"ל דכ"ש אינו מבליע ומפליש (נסי" ס"ח) מ"מ הכא כיון שיש
מלח וציר מבשל אפילו בכ"ש ומ"מ בהפ"מ או לצורך שבת או אורחים מותר
דקיי"ל כ"ש אינו מבליע ומפליש (ס"ך ס"ק ל"ז) ואם הודח פעם אחת בדיעבד-אם
בשלו כבר סני ונקרא הדחה אחרונה (ט"ז) ואם שמוהו לכלי ראשון אחר שהעכירו
מהאש אם הוא בשר ישור שנמלח ולא שהה שיעור מליחה והודח או שלא נמלח
כלל מותר א"ל התחיל עדיין להתבשל דקיי"ל בשר ישור לא מתבשל בקל (ס"ז
ס"ק כ"ג נט"ז ח"ל חז"ל הכו"פ כ' ס"ו להורות כן חלל סלין גוערין נהגורה והמנ"י
כתב ונראה דלין להקל רק נהפ"מ ולוודק סנת) אבל אם שמוהו לכלי ראשון שאר
בשר או אפילו בשר ישור אלא שנמלח ולא הודח וא"כ המלח מועיל להתבלע
בתוכו ואסור לכ"ע:

חכמת הלכות מליחה כלל ל"ב שער או"ה אדם

(ו) אבל בשר יבש שנתייבש אחר המליחה ולא הודח לכתחילה יש לזוהר שלא לבשלו ולא להדיחו במים שהם"ב עד שדיהנו כדין הדחה אחרונה וכדיעבד אפי' נתבשל כך מותר דכבר נתייבש המלח ובודאי יש ס' נגד המלח (סכ). דין נכרי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדרה וא"י אם הדיחו נתבאר לקמן כלל ע"ב: (ז) בשר שנתבשל בלא מליחה ואפילו רק שמוהו בקדירה ונתחמם מקצתה עד שהים"ב (ונ"י כלל ז' ס"ק ה' ונ"ל ט"ט ס"ק ה' ונ"ל ט"ט ס"ק ה') ונקלטה מס ועיין זנחיס ל"ו ע"ז חוס' ד"ה ניטל דכתבו דמקלת קדרה מנצל ונקלה לנין) או אפי' מלחו אלא שנמלח שלא כדין כגון שלא שעה כשיעור או ששהה ג' ימים בלא מליחה דכבר נתקשה דם בתוכו ואינו יוצא עוד ע"י מליחה צריך שיהיה ס' בתבשיל נגד כל הבשר דכיון דלא ידעין כמה דם הי' נבלע בהתיכה אזלינן להומרא ואפי' בדאיכא ס' התבשיל מותר וההתיכה אסור דהרושב מכלכל טעם ההתיכה ופירש ממקום למקום דדוקא דם איברים שלא פירש כלל מותר אבל אם פירש ממקום למקום אסור ומ"מ לצורך שבת או הפ"מ או לצורך אורתים מותר אף ההתיכה דהרבה פוסקים ס"ל דמה שיצא כבר נתבשל כיון שיש ס' ומה שנשאר בתוכו לא פ"י מעולם והוי כדם איברים שלא פירש ומותר (ט"ז ס"ק מ"ו וע"ז נט"ז ס"ק כ"ח נט"ט לר"ה וזלמנת הס' ז' נוסחאות נט"ז ס"ק מ"ו וע"ז נט"ט נהגות נכ"ס) ואם נתערב באחרות להפוסקים דדם שבשלו מדרבנן ולהפוסקים דבאיסור דרבנן ביבש אפי' בא"מ בטל ברוב (ס"י ק"ט נט"ז ס"ק ט') הי"ג בטל ברוב ודינו כדלקמן כלל נ"א ס"י י"ו וס"י כ'. ואמנם כתבתי בנ"א ס"י ל"ה דיש לחוש הרבה לדעת הפוסקים דאף דם שבשלו מה"ת ולכן כשאין הפ"מ יש לאסור או שיוסף עכ"פ עד ס' (עיין ס"ד ס"ק כ"ז ופ"ח ס"ק מ"ה) ואם נתערבה התיכה שאינה מלווה בטלוות כ' ה"ז ס"ק ל"ה בשם רש"ל דהו' בתרי בטיל וא"צ למלוח כולם מספק ונ"ל דכיון דמצוה להסיר האיסור כמש"כ דמ"א ס"י צ"ה ס"ד ולכן הי"ג אם הם רק איזו התיכה שאינו הפסד כ"כ בהוצאות המלח ימלה כל חתיכה לכד בענין שלא יגעו זה בזה וגם בכדי שלא יתערב הציר אבל אם הרבה בשר וצריך הוצאות מרובה על המלח אז מותר לבשל יחד בלא מליחה כדעת הג"ז הנ"ל ואם הוא שומן חתיכות קטנות במקום שאין הפסד בהוצאות המלח אך מהמת קטנות א"א למלוח כל חתיכה בפני עצמו נראה לי דמוטב למלוח כולם ביחד מלבשל בלא מליחה דכשיבשל בלא מליחה ודאי בלעי אבל כשימלה ומכ"ש כשהוא עכ"פ בתוך מעל"ע אחר שנמלחו אפשר דנתקן דכל הבאלו שנמלחו אמרינן בהפ"מ בתוך מעל"ע אידי דטרידי לפלוט ציד לא בלעי ואפי' אם המלוות הודחו ג"כ אחר המליחה יש לסמוך על הסוברים דאפי' לאתר הדחה פולט ציר (נט"ז ס"י ע"י ס"ק י"ז)

(ח) בשר שנשרה במים מע"ל קודם מליחה קי"ל כבוש כמבושג ודינו כנתבשל בלא מליחה מ"מ לענין זה גרע מבישול דאינו מבלבל טעם החתיכה ולכן אם יש ס' במים נגד החתיכה החתיכה מותר לצלי עכ"פ ואפילו היה הבשר מלוכלך בדמים לא אמרינן דהוי כדם בעין שנבלע שאינו יוצא אף ע"י צלי דכיון דיש ס' במים נתבשל הדם בעין במים ואם אין ס' במים נגד החתיכה אסור אפי' לצלי אפי' אינו מלוכלך (סע"י ע"ו ונט"ד):

(ט) בשר ששהה ג' ימים מעל"ע בלא מליחה נתייבש דמו בתוכו ואינו יוצא עוד ע"י מליחה אפילו אם יתנו בפושרין ולכן אסור לאכלו מבושל אלא צלי על האש דהאש שואב הדם ואפילו לא נקרו אותו מנידי הדם שבו תוך ג' ימים אפי' מותר לצלי ומילחין אותו קודם הצלי כמו שאר בשר לצלי שנחבאר דינו כלל ל"ה ומ"מ אפילו לאתר הצלי לא יבשלו דהיישין שמא כיון שנתייבש כבר הדם בתוכו שמא גם ע"י הצלי לא יצא כולו ואח"כ ע"י הבישול יצא ומ"מ בדיעבד אם בשלו אחר הצלי מותר דהלינן דמסתמא יצא כולו ע"י הצלי ומ"מ אין להשהות לכתחלה ג"י בלא מליחה על דעת לצלותו דשמא ישכח ויבשלונו. ואם ישרו אותו במים תוך הג"י יכול להישהותו עוד ויש מקומות נוהגין איסור לכתחילה להדיחנו כדי להשהותו ויש מקומות נוהגין היתר בזה (סע"י י"ז) ואם מלהוהו כשיעור מליחה והדיחוהו ואח"כ צלוהו מותר לבשל אפילו לכתחילה (ע"ז ס"ק ל"ג) ואפשר בהפ"מ וסעודת מצוה יש להקל כמ"ז והפמ"ג כ' בשם כ"ג דאין להתיר

להתיר רק דוקא במקום דוחק גדול אך הנל"י כ' בשם כמה גדולים דאפי' שלא במקום מצוה ודוחק ג"כ מותר לבשל אחר שנצלה: כח

(י) אם נתערב חתיכה זו בחתיכות אחרות שלא שהו שלשה ימים ולא נמלחו עדיין אז מותר לבשל כולן כשימלח כולן וכן אם נמלחו כולן אלא שא' נמלח אחר ששהה ג"כ בטל ברוב ומותר לבשל כולן בלא מליחה ול"א דהוי דבר שיש לו מתירין לצלי דזה לא הוי דשיל"מ שהרי לצלי לא נאמר מעולם כדלקמן כלל ג"ג ומותר אה"כ לבשולן בקדירה אחת בשיוסף עד ס' או לבשל כל א' וא' בפ"ע כדין יבש ביבש וא"צ להחמיר ולהשליך א' כדין יבש ביבש כיון דדין זה דשהה ג"כ לא נזכר בגמרא רק חוסרת הגאונים ואפילו היתה ההר"ל בטל כיון שאין איסורו משל עצמו אלא מחמת הדם הנכלל בו והדם אינו ראוי להתכבד (סעיף י"ד):

(יא) ספק אם נמלח תוך ג"כ מותר וכן ספק אימת נשחט הבהמה מעמידין הבהמה על הזקת היים כל שעה שנוכל ואמרינן עכשיו נשחטה ומותר (כו"פ) אבל ספק אם נמלח כלל המ"ז ס"ק כ"ד מתיר ול"ג דאסור ועיין בשער חזקה סימן ד' ה': כ"ט

(יב) בשר ששהה ג"כ בלא מליחה ומלחוהו עם שאר בשר שמלחוהו עכשיו להוציא דמו כיון שעכ"פ מלש ציר אמרינן אידי דטריר למיפלט לא בלע וככ"פ (ט"ך נ"ה יכו"פ) ובשר ששהה ג"כ ומלחו כבלי מנוקב ואה"כ בכשא"מ הכריע הכו"פ דמה שבתוך הציד אסור ומה שלמעלה ממנו מותר (ועיין ע"ז ס"ק ל"ג וזנקה"כ).

(יג) החתיכות בשר והחתיכות הלב מונחים יחד וספק אם נמלחו יחד הצ"צ אומר ומיהו אם קולף הבשר מותר דדין זה אם הלב משעפע במליחה הוא ס' ולא ודאי וא"כ הוי ס"ג שמא לא נמלחו יחד ואת"ל שנמלחו שמא הלכה כפוסקים דאינו אסור רק עד כדי קליפה (כו"פ ס"י ס"ט וכן כ"ג ועיין זנ"א ס"י כ"ז) אבל בחלב ושומן או בשר שסוף דהוי מב"ש אם יודע בבירור שהיה רוב בהיתר וא"כ מן התורה בטל ברוב אלא דמדרבנן צריך ס' וכיון שמשופק שמא לא נמלחו יחד הוי ספק דרבנן ומותר (ז"ל וכו"פ ל"א כפ"ח):

(יד) בשר שנמלח בכשא"מ ושהה בו כשיעור שיתנו מים על האש ויתחיל להרתח דזה שיעור כבישה בציר כדלקמן כלל ג"ז ולכן כל מה שממנו בציר אסור אפי' לצלי דכבוש הוי כמבושל ומה שחויץ לציר אינו אסור אלא כ"ק ואפי' הוא שמן ל"א שמשעפע עמו הדם דק"ל אין ה:אסור יכול לאסור אלא למקום שהאיסור יכול לילך לשם כן סתם בש"ע אבל אנו נוהגין ברמ"א דאפי' לא נמלח רק מעט עד שנראה ציר בבלי אסור דהציר הוא תיבה רותח שכן מנע המלח לא מבעי זה שמונה בציר דמחמת הורס"י דציר הוי כאלו נתבשל בחוכו אלא אפי' מה שלמעלה מן הציר אסור דתיבה כשנמלח מתחיל הדם לפרוש ממקום למקום וכיון שמונה בבלי שאינו מנוקב ואין מקום לדם לצאת הוור ונבלע בתוכו ואין יוצא עוד ע"י מליחה וצלי לא מנעי להפוסקים דהא דדם איברים שלא פירש מותר דוקא בש"א פי' כלל אבל פירש ממקום למקום אסור הכי נמי פירש ממקום למקום ואפילו להפוסקים דאפילו פי' ממקום למקום מותר מ"מ קנסו הכמים כיון שלא מלח כדין (עיין זנ"א סימן מ"ה) מ"מ אם נמלח שאר חתיכה על חתיכה זו ואינם נוגעים בציר שלמטה מותר דאין חתיכה אחת דחוקה כ"כ על גבי הברחה שנאמר שהתחונה מעכב העליונה לפלוט ואפילו קליפה א"צ (סעיף י"ח וזנ"ז ס"ק מ"ה) וכן אם נתערב חתיכה תפילה בחתיכה מונחת בבלי שאינו מניקב ובלעה דם מותרת ע"י הדהה ומליחה יסי' ג' זנ"ז ס"ק מ"ח) ודין הכלים ותשמישן יתבאר לקמן סי' ל"ב:

(טו) אם נתערב חתי' זו חר בתרי אפי' כבישול בטל ברוב וא"צ ס' ואפי' נמלח במליחה לקדירה וישהה שיעור מליחה ואפי' להפוסקים דדם שבשלו מה"ת שהרי רוב פוסקים מתירין מה שהיו לציר (עיין ט"ך ס"ק ע"ו):

(טז) ג"ל כיון שעיקר הטעם דמה שחויץ לציר אסור משום קנס (וכדליתח נהגתה ט"ד הנילו מנ"י כלל י"ג ס"ק ע"ז) ולכן דוקא דנמלח בכשא"מ דשייך למכנס"י אבל אם מלח בכ"מ ונפל ממנו לכלי שא"מ או על הקרקע אפילו תוך שיעור מליחה

חכמת הלכות מליחה כלל ל"ב שער אר"ה אדם

מליחה דבזה לא שייך למקנסיה ולכן אם לא נשתהה שם והגביהו תיכף אינו אסור רק מה שבתוך הציר וזה נאסר תיכף אבל מה שלמעלה מן הציר מותר ל' (ל"ב כס"ך כס"ק ע"ה) וכ"ש בנפל אחר שיעור מליחה או בספק אם נפלה קודם שיעור מליחה דאינו אסור אלא מה שבתוך הציר (ס"י ע"י כס"ך ס"ק נ"ז):

(יז) קרקע מרוצף בלבנים שקורין ציגיל דינו ככלי שא"מ אבל קרקע שאינו מרוצף אע"ג שהוא קשה וכן המרוצף באבנים שקורין גיהוענע ששיינר (כו"ס) הוא ספק אם דינו ככלי שא"מ ולכן מה שנוגע בקרקע לציר אסור כ"ק ומה שלמעלה מזה מותר (ס"ס ס"ט):

(יח) קי"ל מליחה הרי הוא כרותח בין גוף החתיכה ובין הציר היוצא ממנו ואמנם כ"ז בתוך שיעור מליחה המבואר כלל ל' אבל לאחר שיעור מליחה נחלקו הפוסקים י"א דאז לא נחשב עוד כרותח שכבר פסק כה המלח ולא עוד אלא דהציר היוצא ממנו לאחר שיעור מליחה אינו דם כלל רק מוהל מן הבשר דאע"ג דהבשר עדיין מלוכלך מבהוץ מדם ומלח שעליו והציר מתערב עמהם מ"מ בסל הוא בציר הזה היוצא עכשיו. וי"א דכ"ז שלא הדיה הבשר עכ"פ הרחה אחת באחרונה נחשב הציר היוצא ממנו רותח לעולם וכן נוהגין במדינות אלו (סס סעיף כ'):

(יט) ולכן אפילו לאחר שיעור מליחה אם נתן הבשר לכלי שא"מ ונתמלא מציר מה שבתוך הציר אסור כלו ומעט למעלה ממנו כ"ק ומה שחוץ לציר מותר ואם יש ס' בזה שבתוך הציר נגד הציר הכל מותר אבל מה שלמעלה מן הציר אינו מצטרף לבטל זה שבתוך הציר דדם אינו מפעפע למעלה ובמקום הפסד יש להקל דאפילו מה שבתוך הציר אינו אסור אלא כ"ק. ואפילו יש ס' נגד הקליפה לא מהני וצריך לקלוף דכל דבר שנאסר כ"ק ל"ש לבטל בס' כיון שהוכר האיסור (ע"ן כ"ך ס"ק פ"ח) ואם נפל ציר זה לכלי נאסר הכלי מיד (ע"י ס"י ק"ס כס"ך ס"ק ג') כדי קליפה. ולכן אם יכול לקלוף קולף אותו מקום או יגעיל ובכלי חרס ישבר ובמניי כלל י"ג ס"ק ג' משיג על הש"ך וכ' דגם בכלי חרס אם יכול לקלוף קולף אותו מקום ואם נפל אותו ציר על גבינה וכיוצא בו דבר מאכל אסור עד ס' אפי' צונן דציר דין לחלוטית בשר מלוח יש לה להתבלע מיד בלתי שיעור כבישה כרותח דצלי (אר"ה כלל י' דין ס') וכן בשר שנמלח רק קצת כמו לצלי ציר הנוסף ממנו על הגבינה אסור עד ס' שהציר אינו נאכל מחמת מלחו (סס כסג"ה סוף הספר וכ"כ הס"ך ס"י ל"ח ס"ק י"ד) ואם נפל הבשר לכלי הולכת אפי' הוא בן יומא מותר דאין מליחה לכלים להפליט אבל אם היה מלוכלך צריך ס' נגד הלכלוך (ס"י ס"ט ונש"ך ס"ק פ"ג וע' לקונן כלל כ"ז ס"י י"ג). ומ"מ אם נתערב אותה חתיכה חד בתרי בטל דבזה סמכינן על הפוסקים דלאחר שיעור מליחה לא הוי רותח (סס ט"ז ס"ק נ"ז ונ"ז וס"ך ס"י ל"ח ס"ק י"ח) ואם נפל דם בעין על בשר אפי' לאחר שיעור מליחה קודם הרחה נאסר הבשר דלגבי דם בעין לא אמרי' אידי דטריד למפלט לא בלע ולא כבולעו כך פולטו ולכן לא מהני שיחזור וידיחנו כדלקמן בס"י כ"ב וס"י כ"ד כ"ה דהתם מירי בציר אבל לא בדם בעין (ס"י ע"י ונש"ך ס"ק י"ד):

(כ) ובמקום הש"ס ואית ביה ג"כ צורך סעודת מצוה סמכינן על הפוסקים דס"ל דלאחר ששהה שיעור מליחה אינו דם כלל וגם הבשר לא נחשב עוד רותח (סס). ודין סבין שחתך בו בשר תוך שיעור מליחה נתבאר בכלל מ"ז:

(כא) מותר למלוח הרבה חתיכות זה ע"ג זה ואפילו בזה אחר זה ולא אמרי' כיון שזמן פליטת דם הראשונה יכלה קודם שיכלה פליטת דם ששלה באחרונה ואז יצא דם מאחרונה ויבלע הראשונה דעכ"פ הראשונה עדיין פולטת ציר אמרינן אידי דטריד למפלט ציר לא בלע דם ואפילו את"ל דבלע עכ"פ אמרי' כשם שהפלוט ציר דידיה כך הפלוט דם דבלע (סימן ע"י סעיף ח') ולכן מותר למלוח בשר שור עם בשר גדיים ומלאים או עופות שא"א להם לגמור כל פליטת צירן עד שיגמור בשר שור לפלוט דמו ואמרינן אידי דטריד כו' ומ"מ לאחר ששהה הראשונה במלחה שיעור מליחה לכתחילה לא ימלח עליה שאר חתיכות (סעי' ו') ואפילו בש"ע אין למלוח חתיכה אחת ב"פ לאחר ששהתה שיעור מליחה קודם הרחה דלכתחילה תיישינן כיון דכבר ששהה שיעור מליחה ויש דם על החתיכה יכליע המלח

המלח השניה את הדם וכדיעבד אין לחוש לזה דאע"ג דמלח מבליע הדם בעין מ"ם הכא ליכא דם בעין רק דם פליטה ועוד דכ"ז דפולט דם או ציר אמרי' כבכ"ס ולכתחלה יזהר שלא להשהות הבשר במלח לאחר י"ב שעות דאז כלה זמן פליטת צירו ויחזור ויבלע לחלוות הדם והמלח שעליו וכדיעבד אפילו שהה כמה ימים במלחו מותר דכיון דמונח בכלי מנוקב דם מישרק שריק (סעיף ה') ונוהגין להחמיר לכתחילה שכל התיכה שיש לה בית קיבול כגון דופן שליטה מהפכין אותה שיזוב דמה ואין חילוק בכ"ז אם מולח בשר שור או שאר בשר ואפילו עופות דקים לחכמים שא"א לשום בשר שיגמור כל פליטת צירו עד שיגמור פליטת הדם מבשר השור (סי' י"ד סעיף א')

(כב) כיון דאמרינן אידי דטריד למפרט ציר לא בלע דם ולכן בשר שנמלח ופלט כל דמו דהיינו דכבר שהה שיעור מליחה ונגע בבשר שהוא עדיין בתוך שיעור מליחה או שנמלח עמו כיון שעכ"ס פולט ציר זמן רב אמרינן אידי דפלט ציר לא בלע דם ואמנם זמן פליטת ציר י"א שהוא זמן י"ב שעות וי"א דזמנו כ"ד שעות ולכן בהפ"מ יש להקל תוך כ"ד שעות דאמרינן דאידי דטריד למפרט ציר לא בלע לכן אין צריך אפילו לחזור ולהריח ולמלוח כיון דלא בלע כלל (טס סעיף ו' בהגהת כמ"ח):

(כג) וכ"ז כשלא הודח לאחר המליחה הבשר שכבר שהה אבל אם כבר הודח דעת רוב אחרונים (ט"ז ס"ק כ"ו ול"ז) דע"י הדחה נסתמו נקבי הפליטה ואין פולט עוד ציר וא"כ בולע דם ושוב אינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צלי. ומ"מ לצורך גדול יש להתיר גם בזה דסמכינן על הפוסקים דס"ל דאפילו לאחר הדחה פולט ציר (נ"ל סימן ה' ופ"ת וכו"ס) ונ"ל דבזה צריך לחזור ולמלוח דודאי דע"י הדחה נסתמו נקבי הפליטה אלא דע"י הפליטה חוזר ונפתח אבל בשר ששהה כבר מעל"ע שכבר פלט כל צירו ונגע בבשר שנמלח ולא שהה עדיין שיעור מליחה אפילו כדעבד אסור ואפי' לצלי ולא מהני הדחה ומליחה אח"כ דכיון דאינו מרוד לפלוט כלום בולע ואינו יוצא עוד וכולו אסור לדין לא דמשערינן במליחה בס' ונאמר מיד דמחמת המליחה הוי כרותח (ט"ז ס"ק ל')

(כד) בשר שהוא עדיין תוך שיעור מליחה ונפל לציר בכלי מנוקב (דחל"כ אסור מטעם כלי שאינו מנוקב ס"ק מ') ואפילו הודח קודם שנפל דבתוך שיעור מליחה לא נסתמו נקבי פליטה (ס"ק מ"ח) ולכן לכ"ע יחזור וידיחנה הדחה מועטת דכיון דיש בו דם של עצמו אמרינן אידי דיפלוט דם דידיה יפלוט ג"כ דם דאחרינא וכל שכן אם לא נמלח עדיין כלל ואפילו לא הודח ג"כ הדחה ראשונה בין שנפל לציר ובין שנמלח או נגע בבשר שהוא תוך שיעור מליחה ולא נשתהא שם כדלקמן בסימן זה מותר דאין כח ברתחת הציר אלא להתבלע היא עצמה אבל לא להבליע הדם בעין שעליו ואפילו מונח הבשר בציר כשיעור שיתנו על האור וירתיח דק"ל דהוי כמבושל מ"מ לא הוי כמבושל ממש שלא יצא עוד ע"י מליחה ועוד כיון דמיירי שהציר הוא בכלי מנוקב ובה"ע לא נקרא כמבושל אא"כ מונח בתוכו יום שלם שהוא שיעור כבישה בכל דבר (ט"ז ס"ק ל"ו) ומ"מ אם נשתהא התיכה שלא הודחה הדחה ראשונה בין התיכה מלוחה בתוך שיעור מליחה כיון שנשתהא אפשר שקבלה טעם מהמלח עצמו ואז אינו מועיל הדחה ומליחה ודינו כדין התיכה שנמלח בלא הדחה ראשונה לעיל סימן ב' (עיין ס"ק כ"ט נסופו ונעל מנ"י זכ"ל ו' ס"ק ד' ה"ס לו גירסא חמרת זש"ך):

(כה) אבל אם שהה שיעור מליחה ונפל לציר (כ"ג דם סנטף מן הנטר בתוך שיעור מליחה) או שנפל ציר עליו כיון דציר נוח לבלוע ולכן אע"ג דבשר זה עדיין מרוד לפלוט ציר מ"מ בולע ציר ואגב הציר נבלע ג"כ הדם ולכן י"א דלא מהני הדחה ומליחה שנית דדוקא אגב דיפלוט דם דידיה יפלוט ג"כ דם דאחרינא אבל לא אידי דיפלוט ציר יפלוט גם כן דם (כס"ל זש"ך ס"ק ל"ז) ולכן נחית דרגא מסימן כ"ב דאם הוא תוך י"ב שעות ולא הודח הבשר כיון דלכולי עלמא נמשך זמן פליטת הציר י"ב שעות ולכן בהפ"מ כהני שיחזור וידיחנו הדחה מועטת (דבהמה כהדמת הנטר לזי נסתמו נקבי הפליטה) כדי להעביר הציר ויחזור וימלחנו ואמרינן אידי דיפלוט ציר דידיה יפלוט ג"כ דם דאחרינא ולצורך גדול יש להתיר

חכמת הלכות מליחה כלל ל"ב שער או"ה אדם

אף כשלא חזר ומלח ובשלו דאמרינן אידי דטריד לפלוט ציר לא בלע כלל ונ"ל דאם כבר הודח הבשר כיון דלעיל סימן כ"ג כתבנו דאין להתיר אלא לצורך וא"כ י"ל דהכא אפילו בהפ"מ אסור דלאחר הדהה הרי זה דומה כלאחר י"ב שעות. מ"מ נ"ל דבהפ"מ וגם סעודת מצוה יש להקל גם בזה (ט"ז ס"ק ל"ז) אבל אחר י"ב שעות אע"ג שלא הודח מ"מ כיון די"א דלאחר י"ב שעות שוב אין לה ציר דגוסה ולכן אסור ולא מהני לה הדהה ומליחה שנית (ט"ז ס"ק ל"ח). ובמקום שנאסר נאסר מיד ואין שיעור לדבר דהא קיימא לן מליה כרותח ואוסר כולו (סימן ע' ט"ז סעיף קטן מ"ו):

(כו) בכל אלו שכתבנו שצריך לחזור ולהדיח ולמלוח אם בדיעבד מלח ולא הדיח תחלה מותר ולא אמרינן דהוי כבשר שנמלח בלא הדהה קמיימא דהתם בדם בעין אמרינן הכי משא"כ ציר דהוי דם פליטה (ט"ז ס"ק מ"ג):

(כז) הא דנפל לציר דאסור (לעיל נכ"י כ"ה) אינו אסור אלא מה שמונח בתוך הציר וכדי קליפה למעלה ממנו אבל מה שלמעלה מן הציר מותר דדם אינו מפעפע למעלה ואפילו אותו מקצת שבציר שמן מותר (ט"ז ס"ק מ"ה) ודוקא בציר שלא נתערב במים אבל אם נתערב במים ויש במים עכ"פ רוב נגד הציר אין לו דין ציר כלל. וכן ספק ציר ספק מים מותר דדם שטלחו אינו אלא מדרבנן והוי ספק דרבנן (כ"ח סוף סי' ע') ואם הציר בכלי שאינו מנוקב עיין לעיל סימן י"ד וסי' ט"ז ובב"א:

(כח) כל דבר היתר שנגע בבשר בתוך שיעור מליחה אף על פי שההיתר אינו מלוח מ"מ מהמת רתיחתו מהמם הרבר שנגע בו ונבלע בו הדם ונאסר כולו לדין דקיימא לן דמליחה ג"כ בששים דמפעפע בכולו אע"ג דדם הוא כחוש מ"מ אוסר כולו לדין דלא מהלקינן בין כחוש לשמן (ט"ז סימן ק"ה ס"ק י"ח): (כט) ודוקא כשמונח זה בצד זה או תחת הבשר או למטה מן הבשר שהדם דרך ירידתו נבלע בו אבל אם ידוע בודאי שההיתר היה מונח למעלה מן הבשר או על הבשר א"צ אלא קליפה במקום שנגע דדם אינו מפעפע למעלה אבל אם מסופק בזה אסור אפילו להסוברים דדם שטלחו אינו אלא מדרבנן לא הוי כשאר ספק דרבנן דמסתמא נגע בכולו שכן דרך במליחה להתהפך העליון למטה והתחתון למעלה (ט"ז סימן ע' ס"ק מ') ואפילו היה ההיתר דבר שיש בו קצת דם וציר כגון דגים ואפילו עם עופות לא אמרינן אידי דטריד כו' דכיון שדמן וצירן הם מעט פולטין הכל קודם ישלש הבשר דמו ואה"כ חוזר ונבלע דם ואפילו לא נטלחו הדגים כלל רק שנגעו בבשר לא אמרינן אידי דיפלוט דם דידהו יפלוט דם שבלע כיון דרפו קרטייהו מבלעי טובא ונסרך בהם ביותר (ט"ז ס"ק ו') ומ"מ במקום הפסד יש להתיר בזה ע"י שיחזור ויטלחנו (כדעת כ"ח ס"א. ועיין ט"ז ס"ק י"ד וע"ז ס"ק מ') ומ"מ אם הדגים עדיין בקשקשיהן מותר דאז אינן פולטין מיד ולא בלעי דאידי דטרידי לפלוט לא בלעי. ואם היה דג מלוח ובשר תפל ונתנס זה ע"ג זה או זה אצל זה הכל מותר דאע"ג דבכהאי גוונא טריפה תפל וכשרה מליח אסור לקמן כלל ט"ג היינו משום דעכ"פ המלוח גורם שיפלוט הטרפה ציר וציר טרפה אוסר אבל הכא שהאיסור משום דם אינו מרתיה כ"כ שתפלוט דם ואפילו אם תפלוט אינה פולטת רק מעט כל זמן שהדגים פולטין ציר (ט"ז ס"ק ז'):

(ל) ואם הניחו דגים או שאר דבר היתר אצל בשר ששהה כבר שיעור מליחה אפילו שניהם מלוחים מותר הכל דאע"ג דלעיל סימן ה' כתבנו דיש פוסקים דאפילו לאחר שיעור מליחה הציר היוצא מן הבשר נחשב לדם וגם אמרי' דהבשר והציר עדיין הוא רותח היינו לענין שאר איסורים או אפילו לענין איסור דם כשהציר בעין אבל הכא דאין כאן אלא להלוחית שעל הביצור להוד לא נהגינן לאסור (ס"ק י"ח):

(לא) התיבת היתר שנמלחה או ננעה בבשר שהוא בתוך שיעור מליחה להוציא דם ונאסרה התיבה זו כדלעיל אם ננעה בו התיבה אחרת אינו אוסר דדם הוא איסור כחוש ואינו יוצא מהתיבה לחתיכה בלא רוטב (ט"ז נסימן ק"ה ס"ק י"ח) ועיין כלל ס' סימן ד' ה':

(לב) כלי שאינו מנוקב שטלחו בו בשר ונאסר הכל ונשתמשו בו ברותח דינו

כשאר

97 חכמת הלכות מליחה כלל ל"ב ל"ג שער אר"ה אדם

כשאר כלי טרפה ושייך לדין תתאה גבר שאם הקערה קר ושמו בו רותח סגי ליה בקליפה ואם הוא רותב בעינין ס' נגד קליפת כל הקערה ואפילו בצונן אסור להשתמש בו בלא הדחה אם היא כלי חרס שהקערה נחשבת לרותח אע"פ שהוא קר שרתיחת המלה עדיין נשאר בה ואם נשתמש בה בלא הדחה ידח מה שנישתמש בה ובשאר כלים יקנה יפה ומותר אף בלא הדחה (סי' ס"ט סעיף ט"ז) ולפי שדין זה אינו מצוי כלל וכלל לא אאריך בזה (ועי' כלל נ"ו מה שכתנתי בחרכה סס והוא הדין הכל) אבל מותר לחזור ולמלוח בה בשר לאחר שנקבוהו ואפי' אם הוא כלי חרס דקיי"ל אין מליחה לכלים ר"ל אין כח במלח להפליש מן הכלי אע"ג דיש לו כח להבליע ולאסור ודוקא בשר שהוא דבר שדרכו להדח קודם שיבשל אבל דבר שאין דרכו להדח אסור להגיה בו אפילו צונן שמא ישכה ולא ידח וכן מותר למלוח דגים בכלי שמלחו בשר אם דרך אותן דגים להדחין קודם בישול אבל אם אין דרך להדחין קודם בישול אסור (ס"ד ס"ק י"ג) ועיין לקמן כלל נ"ה ואפילו בלא נקיבה מותר למלוח בו בשר שכבר נמלח ויצא כל דמו (ואע"ג שהצמר יהיה מונח צליק ויטסה חיצה טעות מותר דאע"ג דקיי"ל דכנוס צליק כדי שיטנו על האור וירחית אופק דצק מאלכל כמו שצאכנו כלל נ"ז הני מילי צמאלכל אצל צכלי אינו מוילח צליעתו רק צטסה צתוכו נעת לעת צין צליק צין צטאר מסקין) (ועיין כלל כ"ז סי' י') ולכתחילה ודאי אסור שיניח בחוכו מעת לעת אפילו בשאר משקין שהרי אז מפליש מן הכלי.

דין טרפה שנמלח עם כשרה יתבאר לקמן כלל מ"ג:

כלל ל"ג. דין איסור והיתר ממליחת הראש והרגלים (סימן ע"ח):

(א) כבר נתבאר לעיל כלל ל' שהראש צריך לחתכו לשנים קודם שימלחנו והקרום שעל המוח יש בו חושין מלאים דם והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא במליחת הראש לפי שעצם הראש מקיפו ואין מקום לדם לזוב לפיכך הבא למלחו קודמו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו ואם רצה למלוח הראש שיהא שלם עם המוח בחוכו ינקוב העצם כנגד הקרום וינקוב גם הקרום ויניח הנקב למטה דוקא ואז מותר אפילו לבשל אבל לא מהני אם יניחנו אבית השחיטה או אנהיריו כדלקמן בצלי בסי' ג' (סי' ע"ח):

(ב) ואם נמלח הראש שלם בלא נקיבת העצם בין בעוף ובין בבהמה הקרום והמוח אסורים דהוי' כגמלהו בכלי שאינו מנוקב ושאר הראש מותר לפי שעצם הגולגולת מפסיק בין דם שבתוכו לבשר וכל שכן אם נמלח עמו שאר בשר אע"פ שנמלח כבר ופלט כל דמו וצירו (דהיינו לחמך כ"ד טעות) אפי' הכי מותר (סס):

(ג) הזמן הראש בעפר ונהלים לצלותו או למלחו צריך שיכוין שיהא בית השחיטה למטה כדי שיזוב הדם דרך שם ולא דמי למליחה לעיל סימן א' דנורא מישאב שאיב כשיש מקום פתוח שדרך שם יצא הדם ואם מניחה על הצדדים ביון שאין מקום לדם לצאת לפיכך המוח והקרום אסורים לפי שעצם המוח מקיפו והוי' כנתבשל בקדירה ושאר הראש מותר כדלעיל סימן ב' גבי מליחה (נצ"ך סימן ס"ח ס"ק ח' ט"ס וז"ל לפי שהעצם מפסיק) ואם ניקב עצם המוח והיה הנקב למטה מותר אף על פי שלא ניקב הקרום דכיון דצולתו כל שנוקב העצם שוב אין הדם מתכנס בתוכו ובזה עדיף ממליחה בסימן ה' לפי שהדם זב דרך שם וכן אם הניחו על נחיריו ונעץ בנקב החוטם קנה או דבר אחר כדי שלא יהיה סתום מותר ואם לאו המוח והקרום אסור (סימן ס"ח):

(ד) ולכתחילה נוהגין שלא לצלות שום ראש שלם ואפי' רוצה להניחו אבית השחיטה היישינן שמא יתהפך לצדדיו. ולבשל בקדירה נוהגין לכתחילה ליטול המוח קודם המליחה מתוך הגולגולת ולחתוך הגולגולת שתי וערב שאז מתחתך הקרום היטיב ויש-מסירין הקרום ובדיעבד שכבר מלחו אפילו לא בישלו עדיין ולא הסיר הקרום קודם המליחה יא"צ להסיר המוח (נצ"ך ס"ק ט') כיון שחתכו שתי וערב סגי ומותר לבשל (סס):

(ה) אם צלו שלם ולא הניחו אבית השחיטה או אנהיריו כדלעיל הקרום והמוח אסור והשאר מותר בין שהטמינו בין שלא הטמינו (סס סעיף ד')

(ו) ואם בישלו הראש שלם הכל אסור א"כ יש ס' בקדירה כנגד המוח והקרום אם נמלח תחלה ואם לא נמלח תחלה דינו כשאר בשר שנתבשל בלא מליחה בטבואר כלל ל"ב וזה לשיטת המחבר בש"ע דלא אמרינן הנ"ג אבל אנו שנוהגין ע"ס רמ"א דקיי"ל איסור דבוק וחג"ג ה"ג כיון שאין בראש ששים נגד המוח והקרום א"כ הראש כולו נ"ג וצריך בקדירה ס' נגד כל הראש ואפ"ה נשאר הראש באיסורו ואם הראש מתובר בעוף כל העוף מצטרף לס' נגד המוח והקרום (סס):

(ז) נוהגין להרוך הראש להסיר השיער וכן עופות משיורי נוצות שעליהן דהואיל ואינו מונח על מקום אחד אלא מעבירו הנה והנה לא היישינן שנבלע בו הדם ואפ"י לשומו ע"ג גהלים להחם ולשנות מקומו תמיד מותר בכל ענין ואפ"י להניח על הצדדים ובלבד שלא ישהה במקום אחד ואינו אסור אלא הטמנה שמונח תמיד במקום אחד ונוהגין להרוך על קש ותבן שאין להם חמימות כ"כ לבשל הדם ואפילו הכי יעבירם על האש תמיד שלא ישהה במקום אחד הרבה (סס סעי' ג' ונ"ד ס"ק ה' ז):

(ח) הבא למלוג הראש צריך להתוך חושין שבלתי (האסורים נטוס דם כמנואל כלל כ"ס סיון ס"ז) קודם מליחה וכן צריך להדיח בית השחיטה כדי שלא יהא שם דם בעין וכן כשטולגין העוף ואפילו אם הורך רק להסיר השיער דינא הכי אם הורך ע"ג עצים וכן אם הוציא הבני מעיים תחלה צריך שידיהנו מכפנים יפה יפה קודם שיהבהבו לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפליטו שאין האש מפליט אלא דם הבלוע אבל דם בעין אדרבה מייבש אותו ומבליע (ס"ד ס"ק י"ח) ומ"מ בדיעבד אינו נאסר בהרך בעלמא אם לא הסיר החושין ולא הדיח אבל לפי שנהגו להכהב רק על קש ותבן לפיכך אף לכתחלה לא נהגו להדיח בית השחיטה רק צריך להזהר בני ביתו דאפילו מקש שלא ידליקו אש גדול עד שיחם כל העוף (סס סעיף ה' ונ"ד ס"ק י"ח):

(ט) אע"ג דמדינא מותר למלוג (כ"ל להכי נזנות) תרנגולת באפר הם או להכהב באור לאחר שהדיח כל דם בעין כדאיתא בסימן הקודם דאע"ג דבראש צריך להניח אבית השחיטה או אנהריו היינו משום שיש בראש עצמות הרבה ודברים המעכבין את הדם מלצאת אבל בתרנגולת האש מישאב שאיב כל הדם מ"מ עכשיו נהגו שלא למלוג כלל באפר אפ"י לאחר שהסיר הראש ואפ"י תרנגולת דאם יצטין אותו קודם שהוציא הבני מעיים אסור אם ישהנו כל כך עד שיחם הכבד והלב ויפליטו כדלקמן כלל ל"ד חיישינן שמא לא יפתח העוף להוציאם שיהוש שיכנים אפר בתוכו וילכלך אותו ובדיעבד דין הראש כדלעיל שהמות והקרום אסור והשאר מותר וכל מקום שהיה דם בעין לשיטת המחבר יקלוף ולשיטת רמ"א כדי נטילה דאע"ג דדם בעין שנבלע צריך ס' כיון שזהו הוא דם עצמו ולא נפל עליו ממקום אחר סני בקליפה או נטילה (סס סעיף ט' ונ"ד):

(י) הרגלים מותר לחרוך על האש להסיר הטלפים (ל"ה לומר המנעל של הפרסה) אפ"י קודם מליחה אלא שראוי להחמיר ולחתוך ראשי הטלפים מעט ומניחם ההתך למטה כדי שיוזב הדם וכן נוהגין ואם נמלחו בקליפתן ולא התך ראשי הטלפים מותר כ"כ הב"י בש"ע אבל אנו נוהגין על פי רמ"א דבין שנמלחו או השמינו ברמץ והיו מונחין שם ברמץ בין שמונחין לארכן או שעומדין על טלפיהן מה שבתוך הקליפה אסור דהוי כמולה בכלי שאינו מנוקב והשאר מותר שיהרי לדעת המחבר הכל מותר אבל כשמעבירין על האש ומשנה מקומן תמיד לכתחלה גם בזה יסיר ראשי הטלפים תחלה אלא דבדיעבד מותר הכל (נ"ד ס"ק י"ג י"ט ע"ס נ"ל כדרכ הדם שיוזב למטה ולא להפסד בו כ"כ):

(יא) דין נמלג במים המין כבואר כלל נ"ח:

(יב) עצם הקולית ושאר עצמות שיש בהן מוח אין צריך לנקוב העצם אלא מילח העצם ומועיל אף לטוה שבתוכו דדוקא בראש יש חושי דם בקרום והרי זה כדם כנים בתוכו. ולכתחילה לא ימלה העצם כשאין עליו בשר עם שאר בשר רק לבד וזאת בשל בלא מליחה המוח אסור ואם יש בקדירה ס' נגד המוח שבעצמות אף המוח עצמו מותר (ע"ן נ"ד ס"י ע"א ס"ק ט') ובעצם הקולית אם נתבשל בלא מליחה

99 חכמת הלכות מליחה כלל ל"ג ל"ד שער או"ה אדם

מליחה (עיי'נן זמנ"י זמ"ח כלל ט"ו ס"ק כ"ח וזמנ"י סס"י ע' סכתנן זמס הנולדני שאין מחזיקין דם זמנו סנעלס הקולית דלל כס"ך) יש להתיר אף בלא ס' ובשאר עצמות שיש בהם מוח בהפ"ם אפשר גם כן דיש להתיר אף בלא ס' (ע"ש זמנ"י):

כלל ל"ד. דין או"ה ממליחת הלב והריאה וכבד ובני מעיים וזפק וקורקבן וטחול (ס"י ע"ג ע"ג ע"ד מ"ה):

(א) הלב מלבד הדם שנבלע בבשרו יש בו עוד דם בעין בהללו שמתקבץ שם מהמת הגניחה שבשעת שחיטה לפיכך לא מהני ליה המליחה לבד אלא צריך לקורעו קודם מליחה ולהוציא דמו וימלחנו ואז מותר לבשלו אפילו עם בשר ויש מקומות נוהגין שלא לבשלו אפילו על ידי קריעה שמא יבשלו בלא קריעה אלא לאחר הקריעה צולין אותו ואחר כך מבשלין וכן אם רוצה לצלותו צריך לקורעו ולהוציא דמו קודם צלייה דאין כח במליחה וצלייה להוציא הדם הננוס בחלל ולהפלישו לגמרי ואפי' אם מלחו וצלאו אחר כך לא מהני בלא קריעה והמדקדקן אין אוכלין שום לב בין של בהמה ובין של עוף ולא מחמת איסור אלא שקשה לשכחה ונוהגין לחתוך לכתחלה ערלת הלב שהוא החוד ולחתוך הגידים בפנים ואינו אלא הימרא וההרות בעלמא (ס"י ע"ג):

(ב) בדיעבד שמלחו או צלאו ולא קרעו יקרענו אחר מליחתו או צלייתו ומותר דכבכ"ם ואע"ג דהוי דם בעין ובדם בעין ל"א כבולעו כך פולטו כיון שהלב הוא חלק ואינו בולע הרבה רק מעט ולכן לגבי דידיה נחשב דם פליטה ולכן אם אחר שנמלח הלב נפל לציר מותר ממעם זה דשיע (פירוש חלק) ולא בלע (זמס וזמ"ך ס"ק ג'):

(ג) אכל אם בישלו בלא קריעה אע"פ ישמלחו כבר דע"כ מלח העוף מכפנים ומבחוץ היטיב אם כן ע"כ נמלח גם הלב עמו (יש"ס פרק כ"ח סימן מ"ט זמסו) אפילו הכי אסור עד שיהא ס' כנגד כל הלב דלא ידעינן כמה דם יצא ממנו ולא שייך לומר דשיע דעל ידי בישול בולע וגם ל"ש לומר כבולעו כ"ס שהרי כל מה שנפלט ממנו הוא בקדרה וחוזר ובלע (ס"ך ס"ק ד') ואם יש ס' לדעת הב"י אף הלב מותר ולרמ"א אפ"ה הלב עצמו אסור כדלקטן בדין הג"נ דאף על גב שאינו נ"נ אפילו אם הוא דבוק דכיון שהוא שיע מהני שיעתו שאינו ממהר לבלוע יותר משאר תבשיל אפ"ה אסור משום דלפעמים הדם שנלב מתבשל ונתייבש כולו בכל הלב ואינו יוצא לחוץ וגם יקלוף המקום שהלב מונח עליו אף על פי שיש בו ס' שהרי כבר נאסר כרי קליפה בשעת מליחה (זמס):

(ד) בדיעבד אפילו אם מלחו עם בשר בלא קריעה סגי בקליפה שיקלוף המקום שננע בו הלב בין שהלב דבוק באותה חתי' ובין שאינו דבוק בדיעבד חשבינן גם לזה דם פליטה ואמרינן אפילו לגבי הבשר כבכ"ם ועוד דבמליחה בלא"ה לרוב הפוסקים סגי בקליפה וכ"ז במליחה אבל בצלייה צריך נטילה (זמס):

(ה) ונראה לי דאם אין הלב דבוק בחתיכה דקיימא לן דצריך ס' נגד כל הלב אם כבר נמלח הלב דאין בו דם של עצמו רק דם בעין שבחללו בהפ"ם יש לכמוך דאין צריך נגד כל הלב אלא כנגד מה שבחללו כמ"ש רש"ל והפ"ח ואם כן סגי עכ"פ כשיש בין הכל בקדירה כמו ל' ביצים שהם ערך ב' קווארט ורבע להמשערים שיעור חלה ג' קווארט או ג' קווארט ורבע להמשערים שיעור חלה ה' קווארט ואז התבשיל מותר שאין לך עוף שיהיה בדם שבחללו כזית. וכזית היא שלישי ביצה או חצי ביצה עיין בא"ח ס' תפ"ו (כו"ס) ועיין במנ"י כלל כ"ז בשם מהר"י טינץ:

(ו) וכל זה באינו דבוק או אפי' דבוק ונמלח לדעת הב"י דאין הילוק בין דבוק דלעולם ל"א הג"נ בשאר איסורין אבל אם היה דבוק לדירון דנוהגין ע"פ רמ"א ואם כן החתיכה או העוף שהיה דבוק בו צריך ס' נגד כל החתיכה או העוף ואפי' הכי אותה החתיכה או העוף אסור אבל אם העוף שלם אפילו אין בו הראש והרגלים או במקום הפסד אפילו כשהוא בלא הכנסים ובלא הצואר רק שהגוף שלם בידוע שיש בו ס' נגד הלב ואז הכל מותר חוץ מן הלב ומכל מקום אם הוא

חכמת הלכות מליחה כלל ל"ד שער אר"ה אדם

הוא בפנינו ישער באומד יפה אם יש ס' נגד דם שבחללו ומכל שכן אם הוא עם הכתמים שקורין פאלקע רק שהופשט עורה יש להקל ולומר שיש ס' (ע"י ט"ז וכ"פ וזמנ"י ס"ס) והמנ"י כ' דבאינו דבוק כיון שהדם מתייבש בתוכו אם כן נעשה נבלה וצריך ס' נגד כל הלב אפילו בנמלח אבל בדבוק דצריך באותו עוף ס' אין צריך לשער רק נגד חללו. הנה מה שמחמיר באינו דבוק וס"ל דאמרינן חנ"נ לא משמע כן מדברי הש"ך הגם שהוא מתרץ דברי מהרא"י מכל מקום אינו מוכרח ומה שכ' בדבוק וסיים לסמוך בהפ"ם לשער רק נגד חללו לא הבינותי שהרי כבר כ' האחרונים השיעור וכולם מיירי בנמלח הלב שהרי דבוק ואם כן נמלח העוף כבר וכן רש"ל שטיקל לשער בנמלח נגד דם חללו ואפילו הכי מחמיר באוזה שהופשט עורו הגם שהפ"ח חולק על רש"ל בזה אפשר דחשיב העור דבר מועט ולכן אין להקל יותר ממה שכתבתי ע"פ הכרעת אחרונים:

(ז) ודוקא שהיא דבוקה בתולדתה אבל אם אינה דבוקה אלא מונהח כך בתוך העוף ואף על פי שעל ידי הבישול נצטמקה באחת מן ההתיכות שבועוף כאלו היתה דבוקה בו לא חשבינן ליה לאיסור דבוק (ס"ד ס"ס ס"ק י"ז) וצ"ע מ"ש מתולע והתיכ' קרעפש שנמצא בדג דחשיב דבוק כמ"ש"כ הט"ז ס"י צ"ב ס"ק י"ד: ועיין לקמן כלל ס"ד ס"י ט"ו:

(ח) וכל הדינים שכתבנו אין חילוק בין אם הלב היה סגור גם מלמעלה אפי' הכי מהני ליה קריעה אחר מליחתו או צלייתו או אפילו אינו סגור למעלה מכל מקום צריך לקרעו דמה שפתוח מלמעלה לא מקרי קרוע וכן אם נתבשל כך אסור (ס"ס ס"ק י"ג):

(ט) עוף שצלאוהו ומלאו אותו בביצים ונמצא בו לב או כבד ומחמת שהביצים נקדשים נעשה כאלו נתבשל הלב או הכבד בתוכו ואפ"ה ל"א כיון שהמילוי הזה גורם להיות כבישול וא"כ ע"כ צ"ל שמתחלה נבלע פליטת הלב לתוכו וא"כ נחשוב את המילוי כאלו הוא חלק מן העוף ונצטרף המילוי עם העוף לבטל הלב או הכבד בס' אפילו כשהוא דבוק בעוף זה ל"א אלא שאם הי' דבוק צריך שיהיה בעוף לבד ס' נגד הלב או הכבד לבטלו בלא המילוי ואז אפילו המילוי מותר שהמילוי חשיב לגמרי כאלו נתבשל בקדירה דאז גם הרוטב מותר ואם אינו דבוק אז מצטרף המילוי עם העוף ואם יש בין הכל ס' הכל מותר ואם לאו הכל אסור ואפילו אם מלאוהו בבשר אלא שיש שם ג"כ ביצים כיון שהביצים נקדשים ומעכבין הדם מלצאת לא אמרינן כבכ"פ אבל אם מלאוהו בבשר לבד אף על פי שאותו בשר לא נמלח מ"ם דינו כצלי (סימן ע"ג צמ"ט ועיין לקמן כלל ל"ט סימן י"ג):

(י) הריאה אינה צריכה חיתוך ואם מלחה וכשלוה כך מותר אלא דנוהגין לקרעה ולפתוח הקנוקנות הגדולים שבה וכן ראוי לעשות ואפילו בדיעבד כ"ז שלא בשלו (ועיין ט"ז סימן ס"ט ס"ק י"ג):

דין צליית הכבד מבואר לעיל כלל ל"א סימן ו':

(יא) הכבד אע"פ שכולו דם מותר דלא נקרא דם אלא מה שהוא צלול ונשפך כמים בדכתיב על הארץ תשפכנו כמים אבל הכבד וכן המוחל אינם נשפכים ומ"מ יש בהם ג"כ דם כשאר כל האיברים ואדרבה יש בכבד ריבוי דם ולכן כבד שנתבשלה בקדירה קודם שנצלה וקודם שנמלחה בין שנתבשלה בלא בשר ובין שנתבשלה עם בשר לעולם אמרינן מהמת שהיא פולטת דם הרבה אינו בולע כלל. ולפיכך הכבד לעולם מותר ואפילו אין ס' נגד הכבד. אבל הבשר והקדירה אסורין שהרי הם בולעין פליטת הדם של הכבד ואם יש ס' נגד הכבד הכל מותר ואין חילוק בין שהיה הכבד דבוק בעוף או אינו דבוק זהו דעת הכ"י בש"ע אבל אנו שמנהגנו ע"פ רמ"א נוהגין לאסור הכל אפילו נמלח הכבד קודם בישולה שיעור מליחה לקדירה והדיחה כד"ן שאר בשר דלפי שהיא מרובה בדמים לא מהני לה שום מליחה ואפילו ע"י קריעת שו"ע (ועיין צ"ד ס"ק ע' ז"ל סה"ס) הנוכה להתיך אחר סנמלחה הכבד לחמך קריעת שו"ע והתיכה לתחת ונתבשלה לא מהדרינן עובדא ואם חסר לי מאלו התכאים הכל אסור) אפילו נתבשלה בלא בשר ד"א דדוקא בכשו' אינה חוזרת לבלוע אבל אם הוא שלוק שהוא יותר מבישול

חוזרת

הזרת לבלוע ואגן לא בקיאיין מהו שלוק או מבושל ולכן הכל אסור ומ"מ הכלים שנשתמשו בו ע"י עירוי מותר אם נמלחה תחילה (סימן ע"ג):
 (יב) ואם נכבש הכבד במים מעל"ע יש אוסרים מספק דכבוש קי"ל שהוא כמבושל (ועיין ח"מ כלל כ"ד זמנ"י ס"ק ז' ונתעורר ל"ל ק"י קכ"ח) והכו"ס מתיר מטעם ס"ס ספק שמא כבוש אינו כשלוק ואת"ל דהוי כשלוק הא גדולי הפוסקים מתירין אפי' בשלוק ושמא הלכה כמותם דזה הוא ס' גמור. ואם נכבשה עם שאר בשר מעל"ע הבשר ודאי אסור כדין מבושל. ואם נכבשה בכלי אם גאסר הכלי עיין כלל נ"ז. ואם נכבש בציר ושהה כדי שירתיח מסתפק במנ"י אם חשוב כבישול אבל אם לא שהה וכן אפילו נמלחה הכבד ונפל לציר או לדם בעין מותר (מנ"י כלל כ"ד סק"ז):

(יג) כבד ששהה ג' ימים בלא מליחה וצלאו אין להחמיר אחר צלייתו דדין דבשר ששהה ג' ימים הוא רק הותר' הגאונים (כו"פ) ובמנ"י כלל ד' כתב בשם הצ"צ דאסור:

(יד) בתנורים שהיו בימי חכמי הגמרא שפיהם הי' למעלה אם היו צולין הכבד עם בשר הי' אסור לכתחילה שיהיה הכבד למעלה על השפוד והבשר מתחתיו אע"ג דבשר ע"ג בשר מותר ולא היישין שמא הי' התחתון כבר נצלה והעליון עדיין יפלוט דם ויבלע התחתון אפי"ה גבי כבד לכתחילה אסור משום שיש בכבד רוב דם ולא שייך בו כ"כ לומר כבכ"פ ומ"מ בדיעבד מותר דקי"ל דם מישרק שריק ואפי" בשפודין שלנו שמונחים באורך ואפי"ה אסור לכתחילה לצלותו עם בשר דלפעמים מגביהין צד אחד ויהיה הכבד מלמעלה ואם נמלחה הכבד כבר כשיעון מליחה מותר לצלותה עם בשר אפילו כשהכבד למעלה דכבר נתמעט דמו והוי כבשר ע"ג בשר דמותר וכ"ש כשהכבד למטה ואע"ג שכבד נמלח לא אמרינן דאין בו עוד דם כ"כ וא"כ יבלע הדם שיפלוט הבשר והמליחה בכבד כיון שיש בו ריבוי דם לא משוי ליה אלא שיהיה כבשר שלא נמלח ולא כבשר שנמלח כבר ולפיכך בין על הבשר או תחת הבשר לעולם מותר (סס ס"ד ופ"ח):

(טו) נוהגין שלא למלוח הכבד כלל אפילו לכדה משום היכר שלא יבא לבשלה עם בשר ועוד שהאש יחזור ויבליע הדם אלא ימלחנה כשהיא תחובה בשפוד או מונחת על האש לצלותה. ואם טעה ומלחה ושהה במלחו ידיהנו קודם צלייה ובדיעבד א"ל הדיח מותר כדלקמן כלל ל"ה סימן ה' (ועיין זמ"מ כלל כ"ד סימן י'). ואם לא הדיח קודם מליחה ע"ש במנ"י דיש להקל לצלי וסיים וצ"ע למעשה ואם מלח הכבד עם בשר והניח הכבד על הבשר אפי"ה מותר דכבכ"פ ואם היה הבשר כבר נמלח והודח ומלחו עליו הכבד אסור ודינו כמו בבשר על גבי בשר כלל ל"ב סימן כ"ג (ועיין ס"ד ס"ק ע"ו דכתב דאסור והיינו לשיטתו סס זכר טהור) ואם מצא הכבד דבוק בעוף אחר המליחה יקלוף אותו מקום ואינו אלא חומרא ולאחר הצלייה נוהגין להדיח הכבד משום דם הדבוק בה ואם לא הדיח מותר (סס):

(טז) אם מלח הכבד בכלי שא"מ אסור דלא גרע מבשר (ועיין זמנ"י כלל כ"ד ס"ק ז') ואם ברכה בנייר וצלה אותה (הט"ז מתיב זכ"י ס"ס ס"ק ח') ומדמה לקרום של מוח. ול"ג דאסור דהקרום הוא בתולדתו ואינו מעכב הדם לצאת כמו שאינו מעכב העצם מדם שבמזה שבעצמות ועור על הבשר אבל נייר דומה לכלי שא"מ (ועיין זכ"ח סימן כ"ו):

(יז) נמצא כבד בעוף צלי מותר ויש להחמיר לקלוף אותו מקום ואפילו אינו דבוק ואם לא קלפן אפילו בדבוק מותר (סס):

(יח) נמצא כבד בעוף כשהוא מבוזל צריך ס' נגד הכבד ואין לד עוף שיהיה ס' נגד הכבד שלו ולכן לדעת ב"י ביש"ע דל"א חנ"ג ולא דבוק כשיש ס' בין הכל דהיינו העוף והתבשיל הכל מותר ולמנהגינו אחר דעת רמ"א כיון שאין בעוף ס' ולכן אם הוא דבוק צריך ס' נגד כל העוף ואפי"ה העוף אסור ואם אינו דבוק אזי מצרפין הכל וכשיש ס' הכל מותר לכד הכבד אסור (ועיין זכ"ח ס"ק ס"ג זכר טהור סלל נמלח כן זכ"ח וזכר כתב מנ"י כלל כ"ד טהור ט"ס ול"ל זמנ"י) מ"מ אם נהבשל

נתבשל הכבד לבדו ואיכא במים ס' יש מתירין הכבד (ט"ז ע"פ ס"ק ד' נטס נט"ל וואו חולק על נט"ל זזה וכן כ"ל כי צלמת מ"ט לצדו לו ע"ס נט"ל):
 (יט) הקיבה והדקין הסובבים את הכנתא (הוא הסומן) והכרכשתא בלא שומן שעליהם אינם מוחזקים שיהיה בהם דם ואפ"ה לכתחלה צריך למלחן בכלי מנוקב וכדין מליחת בשר דא"א לנקר אותן שלא ישאר בהם שומן מעט (והסומן מוחזק צדס כדלקמן) ומ"מ בדיעבד אם מלחן בכלי שא"מ או שבשולן בקדירה בלא מליחה מותר אבל אם דאינו שהם אדומים בידוע שיש בהם דם ואז דינם כשאר בשר לכל דבר (סי' ע"ה):

(כ) הכרס הב"י בש"ע סתם דדינו כקיבה דלעיל ואנו ע"פ רמ"א אוסרים אפי' בדיעבד דדינו כבשר ובהפ"ט יש לסמוך על הב"י:
 (כא) הקורקבן מוחזק בדם ודינו כשאר בשר ואם נמלח עם הפרש אשר בתוכו שלא חתכו אותו ובשלו יש אוסרים עד שיהיה ס' נגד הפרש שהפרש בולע דם כיון שאין לו דבר להפליט כמו בשר שנמלח והודה לאחר כ"ד שעות שמלחו עם בשר שנאמר (מנ"י כלל ט' ס"ק ט') ול"נ דמותר כיון שנבלע בפרש הרי זה שלא כדרך הנאתן:

(כב) אבל אם נמלח עם הזפק ששם עדיין אינו מעוכל מסתברא כדברי האוסר (מנ"י טס) ואם עדיין לא נתבשל פשיטא דא"צ כלום אלא זורק הזפק ועומד במקום קליפה (כמ"כ נט"ע סי' ס"ד לענין הקרומין) ואם נתבשל כך נ"ל דמ"מ א"צ ס' רק נגד קליפת המאכל שהיה בזפק דבוה יש לסמוך על הסוברים דלעולם מליחה אינו אוסר יותר מכדי קליפה:

(כג) השומן שעל הדקין ושעל הכרכשתא דינו כשאר בשר ולפיכך כשמולחן צריך למלחן דוקא בצד החיצון ששם השומן דבוק ומצד הפנימי א"צ למלוח ואע"ג שהשומן אינו נמלח מצד השני כיון שאין בשומן דם כ"כ סני בזה אבל אם מלח רק צד הפנימי ולא מבחוץ אם לא נתבשל עדיין יחזור וידיחנו וימלחנו מבחוץ אפילו שהיה כבר מע"ל ואם כבר נתבשל כך וידוע שהיה בו שומן צריך ס' נגד השומן והגיד שבה ואז אפילו השומן מותר ואע"ג דבשאר בשר שנתבשל בלא מליחה ואפילו אם יש ס' אותה התיכה אסורה וגם בשאר דברים נוהגין דצריך ס' נגד הדבוק בו וא"כ ה"נ נצטרך ס' נגד השומן והחלחולת שדבוק בו מ"מ כיון דעינינו רואות שלפי מראית העין אין בהם דם אלא שיש בו מעט מזעיר והתם הוא ג"כ מצד החומרא ולכן בכאן לא מחמירי' אבל אם לא ידע בודאי שיש בו שומן רק מטעם שא"א לנקרה מהשומן מותר בדיעבד (ועיין נלו"ס כלל ד' סימן י' נטס נט"ל ונח"מ כלל ט"ז נט"י ס"ק כ"ד דדוקא בחלחולת נמלח רק ל"ד פנימי סרפה נדיעבד) ואע"ג דבשאר בשר נמלח מצד א' ונתבשל כך בהפ"מ מותר כלל ל' סימן ח' שאני הבא דביון שאינו מוחזק דם בחלחולת רק בשומן א"כ אם מלח צד פנימי הרי לא מלח השומן כלל אפילו מצד אחד שהרי החלחולת מפסיק בין המלח ובין השומן (נק"כ סי' ס"ט ס"ק ו') אבל בשאר דקין כשר בדיעבד לפי שאין בהם גידין (ע"ס):

(כד) כל שומן אפילו של עופות דינו כשאר בשר לענין מליחה והדהה:
 (כה) שומן הכנתא ששהה ג' ימים בלא הדחה ומליחה מותר למלחה כיון דאינו אלא חומרת הגאונים (כו"פ נטס סנות יעקב וחולק עליו וכן נמשנת כ"ע חולק ג"כ על הסנ"י) ואפילו בכנתא של עופות אוסר הכל ובהפ"מ צ"ע ובחור"ד כ' דבכל שומן יש תקנה למלוח ואח"כ יבשל במים שיהיה ס' במים נגד השומן כיון דדין בשר ששהה ג' ימים רק חומרת הגאונים ואין כאן רק ספק שמא לא יצא דמו ע"י מליחה ובמקום שאין איסור בכירור אין משום מבטל איסור לכתחלה כדלקמן כלל ג"ב לכן ישפוך המים שבשל בהם והשומן מותר דבהפ"מ ק"ל כדעת המחבר ס' ס"ט סעיף י"א דאפילו בנתבשל בלא מליחה אם יש ס' אף אותה חתיכה מותר (כדלעיל כלל ל"ז סי' ז'):

(כו) המחול שנמלח או שנצלה או נתבשל בלא ניקור יש אוסרים דבסתם יש בו ס' (ח"מ וכו"פ סימן פ"ד) ויש אוסרין אא"כ יודע בודאי שיש בו ס' (ט"ז ופ"ח ע"ס) ובהפ"מ בנתבשל יש להקל ולהצטרף גם הרומב ולא אמרי' איסור דבוק (כו"פ

(סס) ואם נמלח עם בשר והוא הפ"מ המיקל להתיר הבשר לא הפסיד (נל"י נסס
 ע"י ורס"ל) אבל המהול אסור:

כלל ל"ה. דין בשר לצלי (סימן ע"ז ע"ז ע"ח):

(א) במקום שאין מלח מצוי או שרוצה לאכול מהרה ואינו רוצה להמתין עד
 שימלח או יצלה על האש או על גחלים (נל"י קדר דינו כניסול) והצלי אין צריך
 מליחה כלל לפי שהאש שואב הדם שבו מעצמו בלא מליחה ואפילו לא נצלה
 יפה אלא כחצי צלייתו דהיינו כדי שיתייבש מבחוץ (נל"י נסס ע"ד). אבל דם
 אחר שנמס על הצלי בין שנמס עליו בשעה שהוא אצל האש ובין שנמס עליו
 קודם כשהיה עוד צונן ואח"כ צלאו אדרבה טבע האש להכליעו ואינו שואב אותו
 ואסור לדעת הב"י כדי נטילה ולרמ"א עד ס' כמבואר כלל ס' (סימן ע"ז):

(ב) ולכן לכתחילה צריך להדיח הבשר קודם צלייתו משום דם בעין שעליו.
 ובדיעבד מותר בין שלא הדיחו ולא מלחו כלל ונצלה כך ובין שמלחו בלא הדיחה
 ולא שהיה שיעור מליחה אע"ג דהמלח מבליע דם בעין שעליו מותר לצלותו דמ"מ
 לא נבלע בו בחזק וגם לא נבלע הרבה וכיון דלא הוי דם בעין ממש הבא לו
 ממקום אחר אמרינן שפיר שהאש שואבו דאע"ג דלקדירה אם נמלח בלא הדיחה
 אפילו לא שהיה שיעור מליחה אסור כמבואר כלל ל"ב מ"מ כח האש מפליט
 יותר ממליחה (סס נס"ך ס"ק ע'):

(ג) אבל אם לא הדיח הדיחה ראשונה ומלחו וישהה שיעור מליחה קודם הצלייה
 אע"פ שהדיחו קודם הצלייה מ"מ אסור דכיון דישהה שיעור מליחה נבלע הדם בעין
 שעליו בחזק עד שאפילו האש אינו יכול להפליטו:

(ד) כיון ד"א דצלי צריך מליחה קצת לכן נוהגין שלאחר שהדיחו הבשר תהילה
 מולחין אותו קצת כאשר נתחב בשפוד וצולתו מיד קודם שיתמלא המלח דם וצריך
 לזהר לכתחילה שלא ישהה במלחו כבסמוך:

(ה) אם מלחו וצלאו מיד אין צריך להדיח הבשר לאחר הצלייה דאין לחוש
 לדם שעל המלח שהאש שואב ומונע המלח מלבלוע הדם אבל אם שהה במלחו
 שיעור מליחה אפילו הדיח אותו קודם המליחה מ"מ נשאר דם הנפלט ונבלע
 במלח לפיכך צריך להדיח הבשר קודם צלייה ואם לא הדיחו קודם צלייה ידחו
 אחר הצלייה ואפילו בלא שהה המנהג להדיח אחר הצלייה וכל הדיחה שאחר צלייה
 ג"פ כדין הדיחה שלאחר מליחה (סס נס"ך ס"ק ע"ז) ובדיעבד אפילו שהה שיעור
 מליחה אם לא הדיח וצלאו כך מותר דהאש שואב ואין חילוק בכל זה בין בשר
 לעופות אע"פ שהם חלולים והדם פירש מדופן לדופן מ"מ כבכ"פ (סס):

(ו) בכל זה אין חילוק אם רוצה לאכלו כך צלי או רוצה לבשלו אח"כ רק
 שיצלנו תחלה כדי שיהא ראוי לאכילה דהיינו חצי צלייתו ואז מותר אפילו לבשלו
 אח"כ דבהצוי צלייתו כבר נפלט כל דמו וקודם לזה אסור אפילו לאכלו כך צלי
 (ס"ך ס"ק י"ג נסס לו"ה ולסיטתו אזיל דק"ל נפירט מנקוס לנקוס אסור כנ"ס הס"ך
 נס"י ס"ע ס"ק ע"ד חזל לפי מה שכתב הס"ך בסימן ע"ז ס"ק ח' נסס הכל"ס ול"כ
 מותר לאכלו כך חף קודם חצי צלייתו וכ"כ הס"ח):

(ז) עופות או גדיים שממלאין אותן בשר שלא נמלח אם לצלי מותר ואין
 חילוק בין פיו למעלה או למטה דאפילו בהתיכות בשר בעלמא שממלאין אותו
 נמי דינא הכי דמותר שהאש שואב הדם ולא מבעיא אם נמלחו שניהם או שלא
 נמלחו שניהם או שנמלחו שניהם ולא שהו שיעור מליחה דכיון דשניהם שוין
 אמרינן כבכ"פ וגורא משאב שאיב וכן כשהפנימי לא נמלח והחיצון נמלח ושהה
 שיעור מליחה וגם הודה וא"כ החיצון אינו פולט כלום לא אמרינן שהפנימי יפלוט
 הדם ויבלע החיצון ויאסר החיצון דק"ל דגורא מישאב שאיב ואף על פי שהחיצון
 מפסיק פולט הפנימי ולענין החיצון אמרינן כבכ"פ אע"ג דבשר שנמלח ע"ג בשר
 שנמלח והודה אסור כדלעיל כלל ל"ב סימן כ"ב וס"י כ"ג שאני הבא שנפלט מיד
 בשעת הבליעה (ע"ז):

(ח) אבל אם הפנימי נמלח ולא שהה והחיצון נמלח ושהה והודה או פלט כבר
 כל צירו כדלעיל בדין הנזכר נאסר החיצון דבולע ג"כ מהפנימי קודם הצלי שהרי
 הפנימי

הפנימי הוא בתוך שיעור מליחה ופולט דם כל שעה וא"כ תיכף בולע החיצון ושוב אינו יוצא ע"י האור שהרי אינו פולט מיד בשעת הבליעה (טס):

(מ) ואם נמלח הפנימי ושהה כדי מליחה והחיצון תפל או לא שהה שיעור מליחה נאסר הפנימי דכיון דהחיצון פולט דם והפנימי אין לו עוד דם לפלוט א"כ בולע הפנימי מן החיצון ולא אמרי' לגבי הפנימי כבכ"פ דדוקא כשיש לו דם אמרי' אידי דטריד למיפלט לא בלע אבל כיון שאין לו דם ולא טריד למיפלט בולע וכיון שבלע לא אמרינן כבכ"פ כיון שהוא מבפנים וכן ל"א נורא מישאב שאיב מן הפנימי דדוקא אם לא נמלח ויש לו דם של עצמו אמרינן שאין החיצון מפסיק ונורא מישאב שאיב אבל מה ישבולע ממקום אחר לא אמרינן נורא מישאב שאיב (טס):

(י) ואם לא נמלח הפנימי והחיצון נמלח ולא שהה נאסר ג"כ הפנימי שכיון שהחיצון פולט דם בתוך שיעור מליחה בולע הפנימי קודם הצלי' כיון שלא נמלח ולא אמרינן אידי דיפלוט דם דידיה יפלוט ג"כ דם שבולע מהחיצון כדאמרי' גבי מליחה כמבואר שם כיון שהוא בפנים (טס):

(יא) אבל י"א (הפ"ח והמנ"י כלל ע') דגם אפילו לגבי פנימי אמרינן כבכ"פ ולכן אם נמלח הפנימי והחיצון תפל מותר וכן בלא נמלח הפנימי והחיצון נמלח ולא שהה מותר הפנימי דלעולם נורא מישאב שאיב (והוכיחו כן מרמז"ס וסלר טסקיס):

(יב) כל זה לא מיירי אלא במוליתא שאין ממלאין אותו אלא בבשר לבד או ירקות שאינם נמנעים מלהפליט הדם אבל אם נתן במוליתא ביצים בין שמילא הבשר רק בביצים ובין שמילא אותו עם בשר שלא נמלה ונתן בו ג"כ ביצים אסור שהביצים נקרשין ומעכבין הדם מלצאת ודינו כאלו נתבשל בקדירה דאם לא נמלחו והודחו תהלה שניהם הפנימי והחיצון קודם שממלאם אסור הכל (טס) ועיין לעיל כלל ל"ד סימן ט' לענין לב וכבר:

(יג) שאר דינים מצלייה בלא מליחה ודיני השפוד מבואר בכלל ל"א מסימן י"ד עד סופו:

כלל ל"ו. דין סימני בהמה חיה ועוף ודגים (סי' ע"ט פ' פ"ג פ"ג):

(א) סימני בהמה וחיה נתפרשו בתורה והם ב' סימנים. מעלת גרה ופרסותי' צדוקות. ויש חילוק בין חיה לבהמה. דדם חיה טעון כיסוי וחלבה מותר. ושבעה מיני חיות אטורים בתורה בפרשה ראה. ואם היה מכיר אחד מהן אפי' לא מצא לו קרנים חלבו מותר וטעון כיסוי ואם אינו מכיר נתנו חכמים סימנים להכיר בין חיה לבהמה ובין חיה טהורה לטמאה ולפי שאין אנו אוכלין אלא מה שקבלנו במסורת מאבותינו כדלקמן סי' ו' וא"כ אסור לנו לאכול מן החיות רק הצבי שניכר לנו ולכן לא העתקתי הסימנים והרוצה לידע ימצא בש"ע סימן ע"ט וסימן פ'. (סימן פ"ח תנולא זככלל טח"ז):

(ב) סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה אלא שמנה הכתוב טמאין בלבד והם כ"ד מינין האטורים בתורה והשאר מותרים וכל מי שהוא בקיא באותן מינים המנויין בתורה ובשמותיהן ה"ז אוכל כל עוף שאינו מהם ואין אתנו יודע עד מה ומ"ט מצד הדין אע"פ שאינו מכירם בודק בסימנים כל עוף שהוא דורס ואוכל כמו שעושה הנץ ושאר עופות הדורסין שנועץ צפרניו בבעלי חיים ודורסן וי"א דורס ואוכל ר"ל שנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגליו שלא ינוד ולא ינטל כולו אצל פיו (רמ"י ורמז"ן) בידוע שהוא טמא ואם אינו יודע אם הוא דורס או לאו אם כשמעמידן אותו על הוט חולק את רגליו ב' אצבעות לכאן וב' אצבעות לכאן או שקולט מן האויר ואוכל ר"ל שאינו מניחו לארץ עד שיבלענו (לחפוקי תכנוול ח"ע"ג טגס הוא קולט האוכל וכן האויר מ"מ קודם שיבלענו ונניחו על הארץ) בידוע שהוא דורס ולא מהני ליה שום סימן טהרה דגם בכ"ד עופות יש מהם שיש להן ג' סימני טהרה כדלקמן אלא שהם דורסין (סימן פ"ג):

(ג) ואם יודע בודאי שאינו דורס יש ג' סימני טהרה (ח) אצבע יתירה פי' רש"י אצבע שאחורי האצבעות וי"א דר"ל האצבע האמצעי היא גדולה מהאחרים (ז) זפק קורקבנו

חכמת הלכות מליחה כלל ל"ו שער או"ה אדם

(ג) קודקבו נקלף ביד לאפוקי אם אינו נקלף אלא בסכין ואם אינו נקלף ביד אפי"כ מניחו בשמש ואז נתרפה ונקלף ביד הרי זה כנקלף ביד וכיון שיש בו ג' סימני טהרה אלו וידוע בודאי שאינו דורס מותר לאכלו שאין בכ"ד עופות טמאים כיוצא בו (סס):

(ד) אבל אם יש בו ג' סימנים הללו ואינו יודע אם דורס או לאו היישינן שמא הוא טמא ולכן אסור לאכול אפילו ע"פ ג' סימנים הללו אפילו אם רואה שאינו דורס עכשיו שמא ידרוס לאחר זמן ולכן אסור אלא ע"פ מסורת ר"ל שהוא דבר פשוט באותו מקום שעוף זה מהור שכך מסרו להם אבותיהם וכיון שמסורת בידם שזה העוף מהור אפילו אין בו ג' סימנים הללו מותר ולכן אפי"כ לבדוק אחר שום סי' ומ"מ אפי"כ יש בו ג' סימנים הללו וגם מסורת אם אנו רואים שהוא דורס אסור שהרי ראינו שהמסורת היתה בטעות (סס):

(ה) וי"א שכל עוף שיש לו ג' סימנים הנזכרים כגופו אפי"כ דאינו יודע אם דורס אם יש לו חרטום רחב וגם כף רגלו רחבה כשל אווזא בידוע שאינו דורס ומותר אף בלא מסורת (סס):

(ו) אבל אנו במדינתנו קיי"ל כאותן הפוסקים דכל הסימנים שבעולם לא מהני להתיר אלא מה שנמסר לנו מאבותינו. ומ"מ אותן שקורין ווילדי גענו או ווילדי ענטיין בעל צ"צ מפקפק להחמיר והכ"ס כתב דיש להתיר בפשיטות כיון שיש להם ג' סימנים בגופן וצ"ע דהרי אווז ובר אווז אין להם זפק וחרטום רחב וכף רגלו רחבה:

(ז) כי שהוא במקום שנוהגין איסור בעוף אחד מבני שאין להם מסורת והלך למקום שיש להם מסורת יכול לאכול ישם אפי"כ דעתו לחזור ולא אמרינן דנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם כיון דהם אינם אוסרין מחמת איסור אלא שאין להם מסורת ואם יצא ממקום שיש להם מסורת למקום שאין להם מסורת מותר ג"כ לזה שבא ממקום ההיתר לאכלו ישם ואין שייך בזה חומרי כקום ואפי"כ אין דעתו לחזור דמה שהם אינם אוכלים הוא רק להגדר המסורת (כו"פ):

(ח) אבל בני מקום זה שאין להם מסורת שנוהגים שלא לאכול עוף זה אינם יכולין לשנות מנהגם ולסמוך על אותו מקום שיש להם מסורת דשמא נהגו בו איסור מחמת סייג שהיה שביה אצלם ממינים הזמאים (סס):

(ט) ואם בא לפנינו עוף שאין אנו מכירין אותו כלל לא שייך בו מנהגי מדינה ואם עד א' מעיד עליו שהוא מקובל מפי נאמן שעוף זה טהור הוא נאמן דעד א' נאמן באיסורין אך בזמננו אין לסמוך כלל על שום אדם ואסור לאכול רק מה שהוא פשוט וידוע שהוא טהור ח"ל פ"ח ס"ק א' ז"ל מהר"י סג"ל בס"י ק' והבא להעיד מסורת חדשה על עוף שאין מכירין אותו יצטרך שיהא בר סמכא ומעיד על אנשי מדינה אחרת שהוא מנהג פשוט שם לאכלו או שמקובל מפי אדם גדול כדאי לסמוך על עדותו דודאי דייק שפיר וחזי מאן מסהד עליה אבל אינש דעלמא לא סמכינן עליה כו' וזה אינו נמצא האידנא כלל עכ"ל וג"ל פשוט דאפי"כ ידעינן בודאי שאוכלין אותו במקום א' צריך שיהא ידוע שאותו מקום אוכלין ע"פ ת"ח וותיקן משא"כ מקום חדש שנתיישב בקרוב ואינם מצויים שם חכמים שראוי לסמוך עליהם ודאי דאין עדותן כלום דאולי הוא טעות בידם (ועיי' זנ"י זמס תסו' לח"ס):

(י) סימני דגים מפורשים בתורה כל שיש לו סנפיר וקשקשת טהור וקשקשת הן הקליפות הקבועות בו וסנפיר הוא ששט בהם. ודוקא שהם נקלפים ביד או בכלי אבל אם אי אפשר לקלפן מעור הדג לא מקרי קשקשת ואפי"כ אין לו אלא סנפיר א' וקשקשת א' מותר ואפי"כ דאין חילוק באיזה מקום שעומד הקשקשת ובלבד שנדע שהוא מגופו באופן שלא נחוש שמא נדבק בו ממקום אחר וכן סתם הב"י אבל במדינתנו נוהגין שאין להתיר בקשקשת אחת רק כשהיא עומדת תחת לחיו או זנבו או סנפיריו (סינין פ"ג):

(יא) יש מיני דגים שקשקשיו הן דקים מאד ואינם ניכרים ואם כרכוהו בבנד או נתנו אותו בכלי מלא מים ונמצאו קשקשים מותר וה"ה אם מעמיד הדג נגד השמש ורואה קשקשים קטנים מותר (ט"ך סס):

(יב) כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ומה שכתבה תורה סנפיר הוא כד"י שלא

106 חכמת הלכות סימני בהמה היה ועוף ודגים כלל ל"ו שער אר"ה אדם

שלא נטעה לומר דקשקשת הוא סנפיד ולפיכך מצא חתיכות דג שיש לו קשקשת אין צריך לחזור אחר סנפיד אבל אם מצא לו סנפיד לא יאכלנו עד שידע שיש לו קשקשת:

(יג) מצא חתיכות דגים ויש באחת מהן קשקשת אם החתיכות מתאימות כולן מותרות שחוקה מרג אחד באו ואם אינן מתאימות את שנמצאו בהן קשקשין מותרין אפי' מלוחות יחד דציר דגים אינו אלא מדרבנן ותלינן שאר שנמלחו עירבן יחד בדלקמן בסמוך והשאר אמורות:

(יד) ציר דגים טמאים אינו אלא מדרבנן אם אין בהם שמנונית ומתם דגים מלוחים אין בהם שמנונית ואם מונחים דגים טמאים מלוחים עם דגים מהורין מלוחים בערבוב על השולחן שמוכרין אותן שם אסור לקנות מהן לכתחלה דכיון שמונחין עם הטמאים אמרינן מסתמא נמלחו כך מתחלה יחד אפי' שיש ס' מן המהורים נגד הטמאים דאז קונים לכתחלה ולא חיישינן שמא היו הטמאים יותר ומכר מהם כיון דציר דגים אינו אלא מדרבנן. והערינג ומארקדיש נוהגין לקנות אף לכתחלה אפילו מונחים עם טמאים בחבית אחת משים דאין דרך למלחם עמהם כי הדרך ששביאין הערינג מזהקים בחביות המיוהרות להן לבדם וכודאי לאחר ימים רבים ממליחה הניחו אלו אצלן ואמרינן דאחר ששלטו כל צירן עירבן יחד ואע"ג דכתבנו בכלל ל"ב דאפי' לאחר ששהה שיעור מליחה אפי' הכי חשיב הוחם מ"מ ציר שבדגים הוא מועט וכיון ששהו שיעור מליחה פלטו כבר צירן בשרט דציר דגים אינו אלא מדרבנן (ס"ד ס"ק ז') ואפי' בשאר דגים אין להחמיר ולפשפש ולכדוק אם יש ביניהם דגים טמאים דאחזקי איסורא לא מחזיקינן ואמרינן מה"ת יהא כאן איסור (ס"ה):

(טו) במה דברים אמורים שמצאן מונחים כך במלחן אבל אם מצאן שהדגים טמאים שרוים במים עם המהורים אפי' בהערינג יש לאסור שהרי עינינו רואות שמי הציר עזין והזקים ומבליעין בודאי ונרע שפי מציר המעורב במים דלא חשוב כהוחם (לעיל כלל ל"ב ס"י כ"ז) אבל אין חוששין שמא נשרה אע"פ שאין רואין בבית נכרי ששורה אותן לפעמים כיון שאינו רואה אלו ששרה אין מהמדין (ס"ו):

(טז) וכל זה לכתחלה אבל בדעבד שקנאן יש להתיר בכל ענין בין בשאר דגים ובין בהערינג בין מלוחים ובין שרוים דכיון דציר דגים דרבנן אמרינן שמא לא נמלחו יחד ואין חוששין בדעבד לכליעתן זה מזה דאמרינן שכבר פלטו כל צירן קודם שנמלחו יחד ודוקא שידוע בודאי שלא נכבשו ביהד מעת לעת שזה הוא שיעור כבישה לאסור מן התורה אבל אם מספק שמא נכבשו יום שלם קיי"ל דכבוש כמבושל והוי ספיקא דאורייתא ואפילו אם לית בהו שמנונית כלל מ"מ ע"י הכבישה יוצא עיקר הלהלוהית (ס"ז):

(יז) ואפילו לא נכבשו יחד דמותרין דוקא דלית בהו שמנונית אבל אם אית בהו שמנונית אסור מן התורה דכיון שיש בו שמנונית בודאי אע"ג דספיקא שמא לא נמלחו יחד אפילו הכי אסורין דהוי ספיקא דאורייתא אבל אם יש ספק שמא אין בהן שמנונית הוה ליה ספק ספיקא ספק שמא אין בהם שמנונית ואם תמצא לומר שיש בהם שמנונית שמא לא נמלחו יחד ואע"ג דאפילו באין בהם שמנונית מ"מ אסורין מדרבנן מכל מקום מותרין כיון שיש בהם ס"מ (ס"ח כללי ס"ט):

(יח) ואם הדגים מלוחים יבשים מותר בכל ענין מאחר דהטמאים נ"ב יבשים דמסתמא מלחן כל אחד ואחד לבדו שכן דרכן שתולין ומפרידין אותן זו מזו כדי שתשלוט הרוח והחמה ויתיבשו שם מהר וכו' יש מקומות נוהגין בו היתר לקנותן אפילו לכתחלה ויש מקומות שגם בזה אין קונין לכתחלה אם מונחים ביניהם (ס"ט):

(יט) נכרי שהביא הבית מלאה דגים ואינו ידוע אם טמאים או מהורים ובדקו אחד מהם ונטצא בו קשקשת בענין שהוא בודאי קבוע בגופו ושאיין לחוש שמא נדבק בו ממקום אחר כל הדגים שבהבית ישם מאותו מין מותרים (עיין ע"ז דף נ' ע"א סה"ל חרנא דלחמא עיין דר"ט ד"ה מי ליכא ונתוס' ד"ה חזא ז"ט קלפי וע"ש נר"ן דמוכח סניכסו נגנרל ויחיני סמיכס ט"ט זו סימן כו' חרנא

חכמת הלכות סימני בהמה היה ועוף ודגים כלל ל"ו שער או"ה אדם 107

כז פפא כ"ו עד קמ"ל סליך להיות אחר הנעשה דהכח אכנא דלחנחא ע"ס) ועכ"פ צריך לבדוק כל החבית שיהיו כולם ממין זה:
(כ) ודין דכלבית שוטטת כתב הש"ך דבזמן הזה אין אנו יודעין מין זה ולכן לא כתבתי:

(כא) ביצי דגים (וה"ה הקרביים) אם היו שני ראשיהם כדים (ר"ל עגולים) או חדים סמאים ודאי. ואם אחד כד ואחד חד יכול להיות שהם פהורים ובמדינות הב"י המנהג לקנות ביצי דגים סתם בין שלימים בין נימוחים ואפילו מן הזכרים ובלבד שיהיו אדומים דהקדמונים חקרו הדבר ומצאו שבאדומים לא יפול שום ספק דביצי דגים של סמאים בודאי אינם אדומים וכיון שהם אדומים בודאי הן פהורים ואין הספק נופל אלא בשחורים ולכן מנהגנו שאין אנו אוכלין כלל שחורים אפילו כשהן שלימים ורואה שראש האחד חד וראש האחר כד ובמדינתנו אין סומכין כלל על הסימנין ואין לוקחין כלל קרבי דגים מן הנכרי אלא מישראל שמוחק בנשרות ואז לוקחין אפילו נימוחין ואם רואה ששני הראשים חדים או כדים הרי אנו רואין שאינו בחזקת נשרות שהם ודאי פסאין:

(כב) דג פהור שנמצא במעי דג פסא אפי" לא ראינו שבלעו אפילו הכי ודאי בלעו דרוב דגים במינם משריצין ולכן פהור. ודג פסא שנמצא במעי דג פהור אסור (סימן פ"ג):

דין פהורה שילדה פסאה או להיפך המצא בכלל ל"ו:

כלל ל"ז. דברים היוצאים מאדם ובהמה כגון דם והלב ומימי רגלים וולד מרפה (סימן פ"ח):

(א) כל היוצא מן הטמא פסא מדאורייתא דמרבין מקרא לפיכך חלב בהמה וחייה הטמאה וצירה ומי רגלי המור דעכירי ודומין להלב אסורין כבשר עצמו אבל מי רגלים משאר בהמות פסאות לרוב הפוסקים אסור ודרמכ"ס מתיר כיון שאינן באין מגופה אלא ממה שהכניסה לגופה ולכ"ע מי רגלים של אדם מותר מן התורה אפילו למ"ד בבשר אדם אסור מן התורה דהרי הם צלולים כמים ואינו מתמצה מגופו מ"מ לכתחלה אסורין משום כל תשקצו אלא לחולה שאין בו סכנה או לאינו צורך אחר או בדיעבד שנפל למאכל וכן מי רגלי בהמה וחייה הפהורים דינן כמי רגלי אדם (סימן פ"ח):

(ב) מימי חלב והוא לאחר שעשו הנבינות ובישלו ההלב הוציאו כל האוכל הצף מלמעלה אע"ג דמתחלה כשהיה מעורב עם ההלב מותר לכ"ע אבל לאחר שנפרש יש אסורין משום אבר מן החי ודומה לדם שכל זמן שמובלע בבשר מותר וכשפירש אסור (ס"ד ס"ק י"ג) והמנהג כהפוסקים דמתירין דכיון דהתיר הכתוב חלב וא"כ לא אסרה תורה מקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר שהוא אזהרה לאבר מן החי אלא דוקא דבר שהוא גופו כמו בשר אבל חלב מותר א"כ ה"ה מימי חלב (ס"ס ס"ק י"ג):

(ג) חלב אשה שהלבתו לתוך כלי או לתוך היד מותר אבל להניק גדול מדדיה או אפילו לתלוב לתוך פיו הרי זה כיונק מן השרץ דאתי לאהלופי ולהתיר גם מבהמה פסאה ואפילו לחולה שאין בו סכנה אסור (ס"ס נט"ד ס"ק כ"ח) ודין תינוק יונק תמצא בחיבורי חיי אדם בדין הינוק קטן סי' י"ג י"ד. מן הדין תינוק יונק עד ד' שנים לבריא והוא הדין לחולה אם לא פירש ועיין שם ובשולחן ערוך סימן פ"ד סעיף ז' ועכשיו נוהגין שהתינוק יונק רק שתי שנים אם הוא בריא. ומצאתי בשיטה מקובצת שכתב הא דאשה מינקת לא תנשא עד שיהא הוולד כ"ד חודש סמך מצדדש לא תכשל גדי בהלב אמו אותיות תכשל עולה שני פעמים שס"ה לבר מיום שנולד בו ויום שנתארסה בו:

(ד) דם אדם הוא להיפך כל זמן שלא פירש מותר להבליע ולכן אם הדם יורד משיניו מותר למוצאו אבל אם כבר פירש על הככר אסור דאתו לאהלופי בשאר דם (סימן ס"ו סעיף י') ומד"ת מותר דאע"ג דכל היוצא מן הטמא פסא ובשר

108 חכמת הלכות דברים היוצאים מן החי כלל ל"ז שער אר"ה אדם

אדם אסור מן התורה כיון שאינו אלא באיסור עשה כדלעיל כלל כ"ז דדוקא מה שאסור בלאו אמרינן כל היוצא מן הטמא כו' (סי' ע"ט זט"ך ס"ק ד')

(ה) גבינות שנעשו מהלב בהמה ונמצאת טריפה אם הוא טריפות שאפשר שלא אירע לה עד רגע קודם שחיטה כגון ניקב קרום של מוח וכיוצא בו מותר דכל זמן שנוכל להעמיד אותה בחזקת שהוא מרוב בהמות הכשרות מעמידין אותה ואמרינן השתא נטרפה ומותר כל החלב שנחלב עד שעת שחיטה אבל אם ידוע שלא נעשה קודם שחיטה ממש וא"כ ע"כ יצאה מחזקתה מחיים זמן מה כגון שנמצא מהט בעובי בית הכוסות וכיוצא והוגלד פי המכה רידוע שעכ"פ שלשה ימים קודם שחיטה נטרפה וכן סירכא שבידאי נטרפה בו וכיון שעל כרחק יצאה מחזקתה מחיים ולא ידעינן לומר בזה זמן מוגבל אימתי ולכן כל החלב שנחלב ממנה אפי' קודם שלשה ימים אסור עד שנים עשר חודש וביתרת אבר וכיוצא בו שנולדה טריפה מן הבטן אפי' קודם שנים עשר חודש אסור דבודאי טריפה לא מהני שהיית שנים עשר חודש כן סתם הב"י (ע"י סי' פ"א זט"ך ס"ק ד' ה') אבל הנהגין כרמ"א ס"ל דדוקא ביתרת או שאר טריפות הבא מן הבטן אסור מה שנחלב לעולם אבל בהוגלד פי מכה כיון שנוכל לומר גבול אימתי שנטרפה דהיינו שלשה ימים מוקמינן על חזקתה ואמרינן דעד ג' ימים קודם שחיטה היתה כשרה ולכן מה שנחלב קודם ג' ימים מותר (סס) ועיין בשער רוב וחזקה סי' י"ד וסי' כ"ח:

(ו) ואם נטרפה על ידי סירכא כל מה שנחלב תוך ג' ימים אסור דאין סירכא בפחות מג' ימים ואפי' בהפסד מרובה ואפי' בסירכא שאנו אוסרינן רק מספק אע"ג די"ל ספק ספיקא ספק שמא אינה טריפה ואם תמצא לומר טריפה שמא עכשיו נטרפה כיון דקיימא לן אין סירכא בפחות מג' ימים אין כאן אלא ספק אחד אבל מה שנחלב קודם ג' ימים מותר דמוקמינן אחזקתה עד ג' ימים (ט"ך ס"ק ע') ואם נחלב תוך ג' ימים ונתערב בחלב אחר ברוב מן התורה מותר דמין במינו בטל ברוב רק מדרבנן בעינן ששים וא"כ הוי ספק דרבנן ומותר (ע"י זפנו"ג סי' פ"א סעי' קטן ה' זט"ז).

ובניקב קרום של מוח וכן בלא הוגלד פי המכה הכל מותר אפי' סמוך לשחיטה: (ז) ואם נתערב החלב של טריפה זו עם שאר חלב אם יש ס' בטל ואם יש ס' בהמות בעדר ולא ידעינן בודאי שחלב מן הטריפה הוא יותר מחלב אחת מהאחרות אמרינן מסתמא הכל חולבין בשוה ויש ס' וה"ה בשאין ס' בהמות אלא שאנו יודעים שיש בהמות משובחות הרבה עד שאפשר שהיה בחלב ס' מותר כיון דמין במינו מה"ת בטל ברוב רק דרבנן הצריכו ס' הרי זה דומה למב"ם ונשפך בכלל נ"א סימן י"ג (ט"ז) אבל אם ידעינן שהטרפה נותנת חלב יותר מאחת מהאחרות הכשרות אסור עד שנודע בודאי שיש ס' (ט"ך ס"ק ז') אבל אם עשו גבינות מהחלב איסור לבד קודם שנתערב החלב אלא שהגבינות נתערבו כולן אסורות דגבינות הוי דבר שבמנין אבל לאחר שנתערב החלב אע"פ שעש' מהכל גבינות או שיש ספק אם נעשה גבינות ממנה לבד הכל מותר דהוי ספק דרבנן (ט"ז):

(ח) כשרה שינקה מן הטרפה חלב הנמצא בקיבתה מותר וכ"ש טרפה שינקה מן הכשרה משום דחלב המכונס בקיבה פרשא בעלמא הוא ואפי' חלב צלול שנמצא בקיבת כשרה שינקה מטרפה וכ' הב"י שכן נוהגים אבל במדינתנו נוהגים ע"פ רמ"א דחלב צלול אסור ומיהו אין הוששין שמא ינקה מטמאה או טרפה והכל מותר כ"ז שלא ידענו בודאי שינקה מהם. ולכתחלה נוהגין איסור להעמיד בקיבת טרפה שינקה מכשרה אפי' בקרוש מפני טראית העין הנראה כאוכלין טרפות. וביעבר שכבר העמיד בה או שנתערב בקיבות אחרות הכל מותר (סעיף ו')

(ט) בהמה או חיה טמאה שילדה כמין טהורה אף על פי שיש לה כל סימני טהרה אסורה שכל היוצא מן הטמא טמא וטהורה שילדה כמין טמאה מותרת אע"פ שיש לה כל סימני טמאה. ודוקא כמין בהמה טמאה אבל כמין עוף אסור שאינו מתקיים. ודוקא שהטמא נולד בפנינו שידעינן בודאי שהטהורה ילדה אבל אם הגיחה מעוברת ואה"כ מצא מין טמא הולך אחרי' אע"פ שכרוך אחרי' ויונק אסור (סימן ע"ט וע"ס זט"ך):

(י) ולד טרפה כגון שנתעברה קודם שנטרפה (דטרפה אינה יולדת) או שידוע שהיא טריפה ודאית דלא מהני בזה מה שמולדת כדלעיל כלל י"ד מותר דאע"ג דקיי"ל

חכמת הלכות דברים היוצאים מן התי כלל ל"ח שער או"ה אדם 109

דקו"ל עובר ירך אמו הוא מ"ט כיון דאין איסורה של האם רק משום דאינה חיה ועובר זה חי הוא. ול"ד לכיצת טרפה דאסורה דהתם כיון שכל גידולה באיסור כדלקמן כלל ל"ט. ומ"ט אם נטרפה מחמת שנדרסה צ"ע דאפשר דסיפת הארס מויק גם לולד (סס ונט"ז) אבל אם נדרסה כנגד הצואר או כיוצא בו מקום שבודאי אינו ניקב חלל הבהמה הדבר ברור שאין כאן בית מיהוש כלל לולד ואין סיפת הארס מויק כלל לעובר (פ"ח ס"ס ע"ט):

כלל ל"ח דין תולעים (סימן פ"ד):

(א) הרבה אזהרות הזהירה התורה בשרצים והאוכל שרץ המים חייב די מלקיות ושרץ הארץ חייב ה' מלקיות ושרץ העוף כזבובים וכיוצא בו לוקה ששה מלקיות ומטמאים הנפש כדכתיב ונטמאתם גם ולכן צריך האדם לזהר מאוד שלא יכשל ח"ו: (ב) השרצים הגדילים בימים ובנחלים ובמים הנובעין אסורים לכולי עלמא משום שרץ המים כדכתיב כל אשר לו סנפיר וקשקשת כו' וכל אשר אין לו כו' לא תאכלו. אבל השרצים הגדילים בבורות של מים מכונסין שאינו דומה כלל לימים ונחלים שהרי אינן נובעין וגם אינן מושכין לכולי עלמא כל זמן שלא פירשו חוץ לבור לא מקרי שרץ כלל מכל שכן אותן שרצים שדרכן ליגדל במים או שאר משקין שבכלים שכל זמן שלא פירשו לאחורי הכלי לא מקרי שרץ כלל וכך קבלו חכמינו ז"ל מדכתיב כל אשר יש לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו וכוונת הכתוב דדוקא בימים ובנחלים הוא דבעינן סנפיר וקשקשת אבל אלו הגדילים בבורות ובכלים אפי' אין להם סנפיר וקשקשת מותרים ואפי' פירשו מן המים לדופן הבור מבפנים או לדופן הכלי מבפנים מותרין דכיון דמצינו דהתיר הכתוב אותן ובודאי דרכן של שרצים לפרוש לדופן הבור מהכלי והוי כאלו ידענו בודאי שפירשו ואפי' הכי התיר הכתוב אבל אם פירשו לאחורי הכלי או מן הבור ולחוף אסורין על כל פנים משום שרץ הארץ שהרי תיכף כשפירשו מן מקום גדילתן נקראו שרץ הארץ על כל פנים ואע"ג ד"ל דכיון דהתירה תורה בימים בסנפיר וקשקשת ובבורות וכלים אפי' באין לו ואם כן יש לומר כשם שבסנפיר וקשקשת כותר אפי' פירשו לגמרי ה"ה בכלים ובבורות דאפי' אין לו סנפיר מותר ואפי' פירש לגמרי אמנם קבלו חז"ל מדכתיב בפרשת שרץ המים ואת נבלתם תשקצו לרבות יבחושין שסננן דכיון שסננן הרי כבר פירשו ואסורים מה"ת והגדילין בחריצין המושכין אלא שאינם נובעין כיון שדומין בצד א' לימים ונחלים מאחר שהן מושכין ולכן יש אוסרין ויש מתירין כיון שאינן נובעין:

(ג) אע"ג דהתולעים שבכלים ושבבור כ"ז שלא פירשו מותרים מה"ת מ"ט מדרבנן אסור לאכלן בפ"ע אפי' אם יכניס ראשו לבור או לכלי ויבלענו בפיו אסור משום בל תשקצו או משום מראית עין אבל עם המשקין אפילו אם כבר פירשו לדופן הבור והכלי וחזרו ונפלו לתוך המשקה מותר לשחות ולשתות מן הבור והכלי ואינו חושש אף אם יבלע השרצים שבהם ואפי' בל תשקצו ליכא אם אינו נמאס בעיניו כיון שאינו בעין בפ"ע אבל אסור לשאוב בכלי מן הבור או בידו דכיון דשכיח דפריש בדופני הכלי מבפנים וכיון שתחילת גדילתן היה בבור מקרי פירש ואע"ג דלא ידעינן אם פריש אסור שטא פירש ודוקא מן הבור אבל מים שבכלי שנתגדל בהם תולעים מותר אפי' לשאוב בכלי דאע"ג שיפירש לאחורי הכלי השני לא מקרי פירש דזה הכל דרך גדילתן וכ"ש דמותר לערות מכלי ראשון לכלי שני וכל דין כלי ראשון יש גם בכלי ב' דאפי' פירשו על דופן הכלי השני מבפנים מותרים ואם פירשו ע"ג כלי ב' מכהוץ אסורין דדוקא בשעת שאיבה לא איכפת לן אם נפירשו דכ"ז שהכלי בתוך המים הכל היינו רביתיהו משא"כ לאהר שהוציאו ופירשו מבפנים להוץ אסורין לג' (ט"ד ס"ק ד' וס"ק י'):

(ד) ודוקא בתולעים וכיוצא בהם אבל במין זבובים דידועים שפורחים לאויר העולם וחוזרים אסורין שהרי כבר פירשו (לונגין נמונט פ' סמיני):

(ה) ולכן בארות המים והנהרות שמוחזק שיש בהם תולעים אסור לשתותן בלא סינון ואפי' בריעבר אם בישל באותן המים בלא סינון נ"ל דאסור דאע"ג דבודאי יש ישיש וא"כ בטל מה"ת רק מדרבנן דהוי בריה לא בטל לא אמרינן שטא נימוח

- כיון דאתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא אבל אם אינו מוחזק בתולעים או שיש ספק ואפשר שהתליעו בכלי יש להתיר בדיעבד דהוי ס"ס:
- (ו) צריך לזהר במים הידועים ומוחזקים שיש בהם תולעים שאסור לשרות בו בשר או להדיה בו דבר מאכל בלא סינון דהתולעים נדבקים במאכל:
- (ז) המסנן מים שיש בו תולעים אפי' לא התליעו אלא בכלי כיון שסננו אם המסננת הוא בנקבים גדולים קצת שיוכל לעבור דרך הנקבים אסורין המים דחיישינן שמא פירש על המסננת ואז נקרא שרץ ואח"כ חזר ונפל לתוך המים וכיון שפירש כבר פעם אחת אע"פ שהזר למים אסור משום שרץ ולכן צריך לזהר לסנן דרך מפה שלא יהיה באפשר אפי' לתולע דק שבדקין לעבור (סעיף ג')
- (ח) וכן חומץ שהתליע אסור לסננו כי אינם ניכרים כ"א נגד השמש וחיישינן שמא יפרוש על המסננת ויחזור לתוכו אבל בלא סינון מותר כדן מים שהתליע בתלוש (עיין ז"ל ס"ק ל"ג) ושמעתי בנירוד דאפילו יהיה נגד דק מאוד שאין בו נקב קצן בשום אופן אפי' תעבור ואין לו תקנה אלא שיבשל החומץ תהלה ואח"כ יסנן דכיון שהתולע מת לא תעבור בסיון לד':
- (ט) פירות שאין דרכן להתליע במחובר אלא בתלוש אין התולע אסור שלא אסרה תורה אלא שרץ הארץ. בד"א שלא פירשו מן הפרי אבל אם פירש מן הפרי ואפילו לא פירש אלא מקצתו ומקצתו עדיין בפנים ואפילו לא פירש רק באויר כ"ז נקרא פירש ואסור ואם הזרו נקוב לחוץ אע"פ שכולו בפנים אסור דחיישינן שמא פירש וחזר. דכיון דנקוב לחוץ הוי הוכחה שפירש ול"ד לשרצים שבמים (ס"ד ס"ק י"ג) ולפעמים נמצא בפרי כמין נקודה שחורה והוא מקום שמתחיל התולעת להתרקם וצריך ליטלו משם בעומק דאסור כמו התולעת עצמו (ועיין ס"ד ס"ק כ') ואמנם התולעים שקורין מילבין הנמצאים במיני גרוסיין ופירו יבישין מסתמא פירשו עכ"פ מפרי לפרי ואסורים:
- (י) ספק אם התליע במחובר או בתלוש אסור שהרי הוא ספק תורה:
- (יא) מילבין שנמצאו בקמח או בכל דבר שאינו משקה אפילו בכלי אסור דחיישינן שמא פירשו לדופני הכלי אפילו בפנים וחזרו ולא עוד אלא שאפילו אם לא שרצו רק בקמח גופה ג"כ מקרי פירש כמו פירש מפרי לפרי ל"ה. ודוקא מילבין אבל לפעמים נמצא תולעים גדולים בקמח וכיוצא בו ואלו סגי כשמנפה בנפה וככרה עד שמשליך התולעים (ועיין ס"ד ס"ק י"ד ט"ו) וכל דבר שהתליע ואין דרך לבדוק אחר תולעים אסור למכרו לנכרי שמא יחזור וימכרנה לישראל ומ"מ מותר לעשות ממנו יין שרף ולא חיישינן לתקלה בזמן מועט ובלבד שלא ישהנו זמן רב (ועיין ט"ז וס"ד סעיף ה') ועיין לקמן סי' כ"ז:
- (יב) תולעים הגדילים בפירות במחובר אסורין מה"ת אע"פ שלא רחשו ולא פירשו מכל מקום נקרא שרץ הארץ ולכן אותן פולין גדולין שנמצא תחת קליפתן תולע אף על פי שהמקום דחוק להם ולא רחשו כלל ואפילו לא ניכר עדיין השרץ רק תחלת ריקומו וסימן הוא שנעשה אותו מקום שחור אסור כתולע עצמו אף על פי שיש מקילין וכן סתם הב"ב בש"ע דאינו אסור עד שירחש מ"מ הולכין להחמיר בשל תורה (ט"ז וס"ד ס"ק י"ט ונ"ט כ"ה) כ"מ כ"מ כ"מ ה' עיין ז"ל זכ"ל ס"ס סימן כ"ג) ומ"מ אם עבר ובשג"ל אם הוא בענין שאין לחוש שיאכל התולע עצמו בעין אלא שעכ"פ הוא נימוח מותר די"א דלעולם איכא ס' נגד התולע אפי' בפרי קצן ועיד כיון דהמעם פגום הוי נטל"פ ובהצטרף דעת המקילין בזה. אבל אם יש להוש שמא יש תולעים בעין אסור התבשיל אע"פ שיש ס' דבריה אינה בטלה כדלקמן סימן כ"ב (ט"ז וס"ד ס"ס):
- (יג) כל פרי שדרכו להתליע במחובר אסור לאכלו עד שיבדקנו מתוכו שמא יש בו תולעים ואם עברו עליו יב"ח א"צ בדיקה שכל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים יב"ח וכבר נעשה כעפרא בעלכא (סעיף ח') ואין כל המדינות שוין בזה כי הקדושין במדינות אשכנז זאקסין צרפת כל המינין מוחזקים בתולעים בעודן במחובר וולתי מין אחד שקורין זויער קירשין וכל כל מיני פלוימען וכל מיני פירות וצריך לבדקן מבפנים. ובדאנציג וק"ב ומדינותיהם הפלוימען שביה בהן מתולעים אבל הקירשין אינו שכיח אלא המתולעין ניכרין מבחוץ שיש בו כמו גומא ובמדינות ליטא הפלוימען

111 חכמת הלכות תולעים כלל ל"ח שער או"ה אדם

הפלוימען הגדילים שם מהמת שהפירות כחוש' מאוד לא שכיח בהם תולעין כ"כ בפלוימען וקירשין אבל הפלוימען היבשים ישמביאין לשם ממדינות אחרות צריך לבדוק מבפנים כי הם מוהזקים בודאי בתולעים:

(יד) כל דבר שצריך בדיקה לא מהני מה שבדק מקצתן ואפילו בדק הרוב לא מהני אלא צריך לבדוק כל פרי ופרי והוי מיעוט דשכיח (כס וצט"ד):

(טו) הירקות בכל המדינות מוהזקים בתולעים וכן ירק שקורין פעטרושקע (ונל"ח פעטערזייל) וקימל ועשב שקורין הויפט או קאפפקרויט ושאר כל מיני ירקות מוהזקים בתולעים ואסור לאכלן בלא בדיקה וכן מיני סאלאטין וכן בצלים ירקים שאוכלין אותם חיים וצריך לבדוק היטיב היטיב וכן קטניות ירקות בעודן בשרביטין שקורין (ערניס סוטין) מוהזקים מאוד בתולעים ואסור לאכלן עד שיפתח כל שרביט ושרביט ויבדוק הקטניות כ"א בפ"ע ומה שאומרות הנשים שמהבהבין הירקות באש אינו מועיל. ומין ירק שקורין (קלפנע) שמניחין אותו באוגרקעס אין לך קלה וקלה שאין בו כמה וכמה תולעים כאשר הראיתי לכל ולכן אפילו בדיעבד אם הניח אותן באוגרקעס צריך לסנן הרוטב ולהדיח האוגרקעס אך כשרוצין להניח משום דית אזי יהתכו כל העלין ויניחו השרביטים כי גם להם יש אותו הריח:

(טז) הפרי שקורין מאליונעס הם מוהזקים בתולעים עד שכמעט א"א לבדוק ואני מעודי לא אכלתים וכן ראוי לכל י"ש:

(יז) העדשים שמעתי שיש בהם ב' מינים יש מין שמוהזק בתולעים ר"ל שנתערב בתוכן כמין תולעים אדומים ויש מין שלא נמצא ביניהם כלום וראוי לבדוק אחר זה:

(יח) כמהין ופטריות שקורין (סווענליך) אע"ג דלענין ברכה לא השיבי גדולי קרקע מ"מ לענין שרצים אסורים כה"ת ומוהזקים בתולעים (סעיף ו' וצט"ז ס"ק י"ז) ותפוחים ובערנעס יש בגרעינים שבפנים תולעים ולכן לא יאכלו הגרעינים:

(יט) קליפת פאמאראנצין צריך לבדוק אחר מילבין כי הוא שכיח ואם מניחם בתנור חם כ"כ עד שישרפו שם המילבין הנהיג רבי שמעון מ"ץ הוקן שמתר לאכול: לו

(כ) ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל ועי"ז ינצל מבמה תולעים ומעיד אני עלי שכמה וכמה פעמים ניצלתי עי"ז ב"ה:

(כא) הדגים קטנים צריך לבדוק אם יש ביניהם דגים טמאים והיבשים שנשברו לגמרי לחתיכות וא"א בבדיקה אסורין:

(כב) פרי שדרבה להתלע במחובר ובישל בלא בדיקה בתוך יב"ח אם יכול לבדוק בודק וא"ל אם אינו מוהזק בתולעים מותר דהוי ס"ס שמא לא היה בו תולעת ואת"ל שהיה שמא נימוח (ומ"כ הס"כ צט"ק כ"ע צט"ז דהוי כנא זאז ל"ע סהרי כי הס"ך נשמו צט"י כי דשאני זאז דיש צפנינו דנר למלות זו חלל היס לו לכחוצ דהוי כנאנדס הריסה) אבל אם הדבר מוהזק בתולעים ואם בן אינו נחשב לספק שמא לא היו בו תולעים כיון שמוהזק בכך וכן אפילו אינו מוהזק אלא שנמצא קצת בקדרה אם הוא פרי גדול כתפוח וכיוצא בו אזי בודאי יש ס' נגד התולעת ולכן יבדוק וישליך מה שימצא מן התולעים והשאר מותר אבל פירות קטנים כמו קרשין וכיוצא בו אין ס' נגד התולע ולכן י"א דבעינן ס' נגד כל הפרי לדעת דמ"א דאמרינן הנ"ג באיסור דבוק ומ"מ נ"ל בהפ"מ כיון דהרבה פוסקים לא ס"ל איסור דבוק וגם י"א דטעם התולעת פגום ולכן אם נימוחו התולעים יש להתיר דלא בעינן ס' נגד כל הפרי ומני בששים נגד התולעת וכתשובת צ"צ ס' נ"א ב' דאף פלוימען הוא פרי גדול (ול"ע) ודוקא שלא נמצא רק א' או ב' אבל אם נמצאו ג' תולעים בעין בחבשיל אם הוא בענין שיכול לסנן צריך לסנן והבשר ירחץ וישפשף היטב ואם אינו יכול לסנן הכל אסור מאחר שכבר הוהזק בנ' תולעים חיישינן שמא יש עוד תולעים שאינו מוצאן והוי ספק דאורייתא ודוקא פירות וכיוצא בו דמיניה קא רבי אבל תבשיל אחר שנפל לתוכו תולעים זורקן והשאר מותר דלא מחזיקין איסורא ואמרינן שאין בו עוד יותר (ט"ז ס"ק י"ז ונסי' כ"ז סס"ק ל"ד ומ"א ס' חס"ז ס"ק י"ג ועיין צ"ח):

(כג) דבש שנפלו בו נמלים יחממנו עד שיהיה ניתך ויסגנו ואין זה מבטל איסור

בין שמסננן להוציא האיסור ולא יאכל האיסור ועוד שאין כוונתו רק לתקן הדבש. ומרקחת שנפלו לתוכו תולעים ונמלים אע"פ שעברו עליו יב"ח יש להסתפק אם מהני מפני שהדבש דרכו להעמיד הדברים הנטמנים בתוכו (ומלאתי צנל"י שכ' דחס נמלא צקדיה סמוכה זו איין גימאכטס מילצין סניצ. ירחלו וינקרו היטיב ויקח מהמאכל כעושי חלצנו ויראה לעין הסמש חס יש עליו עוד ול"ל מותר דהא כ' צכה"ג חוהס מילצין לעולם אינן צחוק הפרי רק עליהם עכ"ל): לך

(כד) חיטים מתולעים מותר לטחןן לאחר שביררן יפה דאת"ל שנשאר עוד י"ל להתולעים בורחין בשעת מהינה מנדנוד רחיים וא"כ אין כאן משום מבטל איסור ואם אין לו רחיים שיש בו אפרכסת בענין שתוכל לברוח מותר לטחון גם ברחיים של יד בין שאין כוונתו לבטל האיסור וצריך שירקד הקמח לאור היום וכל התולעת שיראה יורקנה והשאר מותר דהוי ס"ס ש"מא ברחו ואת"ל לא ברחו שמא נימוחו וזה שייך ברחיים גדולה וברחיים של יד אע"ג דאין כאן ס"ס מותר דעכ"פ ודאי נימוחו ובטל בס':

(כה) אע"ג די"א דנשים אינן נאמנות על בדיקת ירקות מפני שיש בו טורח ונשים עצלניות הן מ"מ המנהג להקל ואם נמצא אחר בדיקתה שרץ הנראה לעינים כגון חומט אסור לאכול מבדיקתה אבל אם לא נמצאו אלא תולעים שאינו נראה לעינים מותר:

(כו) לזווארג ויש קורין פאודעל והוא נעשה מן פירות שמבשלים אותן עד שנימוחו כמו מפלוימען או קערשיין בשו"ת צ"צ סי' נ"ב כ' דאותן הנעשים מפלוימן ובשאר מקומות נקראו קריכן שידוע שהם גדולים ובאלו י"ל דבודאי יש בכל א' וא' ס' נגד התולע ועוד שע"פ רוב עושיין הפאודעל מאותן פלוימן שנתבשלו בסוף גמר בישולם דהיינו באלול ותשרי ובאלו אין התולע מצוי כלל ומותר אבל אותן הנעשים מקירשיין או וויינקשיל שהם פירות קטנים ובוה י"ל שאין בכל א' ס' נגד התולע וידוע שבאותן מדינות הקירשיין והוויינקשיל הם רובן מתולעים באלו יש לאסור וכן התיר שם בס' נ"א לעשות י"ש מפירות מתולעים שאין שם אלא מעם התולע דזה ודאי בטל בס' אפילו מפירות קטנים ולפ"ז נראה דה"ה מקמח שהתלע מותר לעשות י"ש ואין חוששיין שמא יבא לאכלן ודלא כט"ז בס"ק ט':

(כז) חתך צנון או פירות בסכין והתך גם התולעת אע"ג דהוי דבר חריף מ"מ אינו אוסר אלא יקלוף מעט דהטעם של התולע פגום (ט"ז קוף סי' ל"ו צטס דה"ח) וגם אין חריפות הצנון מועיל לתולעת לעשותו חריף (פ"ח):

(כח) תולעים הנמצאים בבהמה בין שהם בין עור לבשר או במעים אסורים דבהמה בשחיטה תליא מלתא ואלו שגדלו בתוכם עד שלא נשחט באו מאיסור אמ"ה ושחיטת בהמה לא מהני להו שהרי יש להם היות בפ"ע ואינו דומה לשליל דמרבין מכל בבהמה תאכלו אבל אלו באיסוריהו קיימי (ט"ז ס"ק מ"ג) והנמצאים בדגים במוח ובכבד ובמעים אסורים דמעלמא אתו והנמצאים בין עור לבשר או בתוך הבשר מותרים דל"ש בהם אמ"ה כדגים עצמם ואמנם הגדילים על העור מבחוי אסורין דמעלמא אתו (ויש מקומות שהמים מגדלים צדגת הים סרליס חלל הסנפירין סמוך ממש להם וגם על הסנפירין וצחוק הפה והם עגולים כעדשה ואין כיכרין כלל ויש להם עינים שחורים כז' טיפי זצוצים סמוכין זה חלל זה והמכיר חוהן יכול להפרישן צסכין וצק"ק פחג הכל מכירין חוהן ונחפרסם סס האיסור וקורין חוהן (פיס לייז) וכמה פעמים הראיתי חוהן להסוחרים סנסעו עמי מלייפליג דרך דרעזין וסלעזיל והפרשתי חוהן והנחתים צללוחית סל מים ורלו חוהן סטיין צמיס ולכן עכ"פ חיוצ גדול לגרר היטיב היטיב על הסנפירין וסמוך להם ועל הזנב ויצדוק היטיב היטיב אחורי חזנים וצפה ואלו פיס לייז לא מלאתי צדגים סצוילנח וק"צ ודלנליג חלל צכפר צעלקא ססמוך לעיר סעאלופיאלן צדקתי סס הדגים ומלאתי ג"כ) ובכל המקומות צריך לבדוק תיכה מתחלת ימי פסה בדגים כפה ובאונים ובפרט בדג שקורין העכט שיש שם תולעים כמו חוטיין והם כמו נהש ארוך ודק ואני הראיתי להם הרבה פעמים וכמעט זה מצוי בהעכט מקודם פסח עד ימי החורף. ומיני עופות הגדילין באילן ותלויין באילן בחרטומיהן אסורים משום שרץ כו' ואין שחיטה מועלת בהן: (כט) התולעים הנמצאים בדגים ובגרינה או בבשר לאחר שחיטה כ"ז שלא

פירשו

113 חכמת הלכות תולעים כלל ל"ח שער אר"ה אדם

פירשו מן הקערה הרמ"א מתיר דדוקא בדבר שגידולו מן הקרקע אף שהוא בתלוש מ"מ שייד בו שרץ השורץ כשא"כ בדבה שאין ג"ק כלל ל"ש שרץ אבל ליטול התולע ביד או בסכין אסור דהוי פירש גמור ואסור משום מראית העין אלא דאותן הגדלים בבהמה אסורין משום אבר מן החי משא"כ אלו והפ"ח אסור הכל ולכ"ע אם נתערבו בתבשיל סגי ברוב ולא בעי ס' (ס"ד סס):

(ל) שמעתי בשם גאון א' מק"ק בראד דאע"ג דקיי"ל במורנא שנמצא בריאה דכשרה מ"מ אם נמצא ג' תולעים א"כ הוחזקה אותה ריאה בתולעים ואסורה באכילה עד שיברוק אחר התולעים:

כלל ל"ט. דין סימני חגבים וביצים ושאר דין ביצים (פ"ה פ"ו):

(א) סימני חגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וכנפיו חופין את רוב אורך גופו ורוב הקיפו ויש לו כרעיים לנתר (כ"ל לקפץ) בהם ואפילו אין לו עכשיו ועתיד לגדלם לאה"ז ושמו חגב ועכשיו נוהגין שלא לאכול שום חגב אפילו יש בו כל הסימנים הללו ובדוע ששמו חגב לפי שאין אנו בקיאים בשמותיהן (פ"ה):

(ב) סימני ביצים להכיר שהם מעוף טהור אם היו שני ראשון כדים (פיקוס עגולין) או שניהם חדין או שהיה ההלמון מבהוץ והלבון מבפנים בידוע שהוא ביצת עוף טמא ואפילו העידו עליו טאה עדים שהוא טהור לא יועיל דבודאי משקר. ואם ראשו אחד כד ועגול וראש השני חד ועגול והלבון מבהוץ והלמון מבפנים אפשר שהוא ביצת עוף טמא ואפשר שהוא ביצת עוף טהור. ומדינא אין ליקח ביצים אלא אם כן יש בהם טביעת עין שהם ביצי עוף טהור או שיאמר המוכר של עוף פלוני הוא ואנו מכירין שאותו עוף הוא טהור דכיוון שיאמר של עוף פלוני חזקה שאינו משקר ואפי' הוא נכרי סמכין עליו שמתירא שמא יביאו ביצי אותו עוף וידאו שאינן דומין לאלו ונמצא מתבדה אבל אם יאמר סתם של עוף טהור הם אפילו ישראל סתם שאינו מוחזק בכשרות אינו נאמן שיכול להשמיש עצמו ויאמר של עוף אחר הוא וכל זה מדינא (ס"י פ"ו):

(ג) ועכשיו נוהגין ליקח ביצים מעופות השכיחים דהיינו ביצת תרנגולת ואוזות ובר אוזות. ובאלו א"צ לברוק כלל אחר הסימנים לפי שניכרים בטביעת עין. אבל אין לוקחין ביצים מעופות שאינם שכיחים עד שיראה בסימנים (סס):

(ד) ביצת נבילה אינה אסורה אלא מדרבנן דמן התורה מותר דהא אי אפשר שתגמר לאהר מיתה אבל ביצת טריפה אסורה מן התורה מפני שנגמרה באיסור ואפי' ידעין בודאי שלא נטרפה עד רגע קודם השחיטה בין שתהיה טריפה ודאי או ספק לא פלוג רבנן ואסרו (עיין ס"ד ס"ק ח' ומנ"י נח"מ כלל ע"א ס"ק ז') ובמדינתנו מוכרין אותן במנין ולכן אפי' נתערבה אפילו באלף אינה בטילה דהוי דבר שבמנין כדלקמן כלל ג"ב ס"י ט"ז:

(ה) ספק אם היא ביצת נבילה או לא מותר בין שאינו יודע אם ביצה זו היא מתרנגולת הנבילה או מתרנגולת אהרת כשירה ובין שיודע שהיא מתרנגולת זו אלא שהספק הוא בתרנגולת עצמה אם היא נבילה כגון שאירע לה ספק בשחיטה מכל מקום אינו אלא ספק דרבנן ומותר אפילו בלא תערובת אבל אם היא ספק טריפה או כשירה אסורה דהוי ספק דאורייתא:

(ו) השוחט את העוף ונמצאת טריפה הביצים דינם כדין החלב שנהלב מבהמה טריפה ומבואר בכלל ל"ז ס"י ה' (סס):

(ז) הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה או שהפילה מעצמה מותרת ואין כאן משום אבר מן החי והוא שאינה מעורה בגידין דאם היתה מעורה בגידין הרי זה כבשר הפורש מן החי ואסור כמבואר כלל כ"ז (סס):

(ח) ביצת עוף טמא או נבלה או טרפה שנתכשלה עם אחרות אם היא בקליפתה אינה אוסרת שאין כח בבישול להוציא גוף האיסור דרך הקליפה כיון שאין בה ממש רק מ"א בעלמא אבל אם היא קלושה או נקובה אף על פי שהאחרים הם בקליפתן איסרת וצריך ס"א ביצים של היתר כנגדה לבטלה בין שהיא שלמה ומכירה או שהיא טרופה ואף על גב דבכל איסורין סגי בס' החמירו בביצים לפי שיש בביצים גדולים וקטנים והבא לבטל הכיזה אינו משגיח לראות אם שוין הן

114 חכמת הלכות סימני חגבים וביצים כלל ל"ט שעו א"ה אדם

ולכן הוסיפו אחת ולפ"ז אם נתבשל בתבשיל של היתר אין צריך אלא ס' מן התבשיל לבטלה אבל י"א הטעם משום דביצה הוי כעין בריה ולכן מהמת חשיבותה הוסיפו עליה א' ולפ"ז אם היתה טרופה דבטל חשיבותה אין צריך אלא ס' אפילו נתבשלה עם ביצים ואם היא שליטה אפי' נתבשלה עם שאר תבשיל צריך ס"א דיש להחמיר כשני הדיעות (ט"ז ס"ק ע"ז) ויש מן הפוסקים דס"ל דאפי' באינם קלופים אוסר בן ביצת עוף טמא או ביצת נבילה וטרפה וכן יש לנהוג במקום שאין הפ"ס אבל במקום שיש הפ"ס יש לסמוך על המקילין (ס"ט) וכ"ז לבטל פליטתה אבל היא עצמה אינה בטילה כדלקמן כלל נ"ג סי' ט"ז:

(ט) ביצה שיש בה אפרוח אוסרת המתבשל עמה אפי' אינה קלופה שהבשר נ"ש (ס"ט) ואם נמצא בו טיפת דם עיין לעיל כלל כ"ט ואם היה במקום דאוסר בוודאי דינו כאפרוח דשדי תכלא בכולה אבל אם א"י במל ברוב:

(י) אפרוח שנולד מביצת נבילה וטרפה מותר שאין האפרוח נוצר מן הביצה עד שתמדה ואז נעשה כעפרא בעלמא (ס"ט):

(יא) אין מוכרין ביצת נבילה וטרפה לנכרי שמא יחזור וימכרנה לישראל. כיצד יעשה יטרפנה בקערה וימכרנה לנכרי דביצים טרופות אסור לקנות מן הנכרי. ומכל מקום מותר לקנות מן הנכרי פת שנלווה בביצים במקום שזוהגין לאכול פת של נכרי ולא חיישינן שמא יש שם ביצים אסורות ומכל מקום לנכרי נחתום במקום שזוהגין לערב בפת ביצים לא ימכור לו אפי' ביצים טרופות שמא יערב בפת וימכור לישראל (ס"ט) ועיין כלל ס"ח:

(יב) ביצה שנתבשלה עם בשר אף על פי שהיא בקליפתה אסור לאכול עם חלב שבולעת מעם בשר (סימן ל"ה סעיף ז' וזכ"ז ס"ק ז' נסופו ל"ל נ"ל דלין נקב כו'):

הלכות בשר בחלב

כלל מ"י. (סי' פ"ז פ"ח פ"ט):

(א) כתיב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים וקבלו חז"ל אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור בישול ואחד לאיסור הנאה ועוד קבלו דאע"ג דכתיב גדי לאו דוקא אלא הוא הדין כל בשר בהמה טהורה אסור אלא שדיבר הכתוב בהווה שכן היה דרכם לבשל גדיים בחלב. והוציא הכתוב איסור אכילה בלשון בישול ללמד דאינו אסור מה"ת באכילה אלא אם כן דרך בישול אבל אם נבלע בו על ידי שנכבש בשר בחלב מעת לעת או שנכלחו יחד מותר מן התורה אלא מדרבנן אסור בכל ענין (פ"ז). אבל צלי וטיגון הוא כבישול ואסור מן התורה (פ"ח):

(ב) ולפיכך בשר וחלב שנאסר ע"י בישול צריך לזרוק לבית הכסא ואסור ליתנו לעכורים או אפי' לכלב שאינו שלו אבל הקדירה מותר להשתמש בו פירות ודברים יבישים ולהחם בו מים להוף ראשו דבזה אינו נהנה מן האיסור (כ"י ל"ד) אבל אם אינו אסור אלא מדרבנן כגון בשר עוף בחלב או אפילו בשר בהמה על ידי כבישה ומליחה מותר בהנאה דעל הנאה לא גזרינן (ט"ז ס"ק ז'):

(ג) מדכתיב ג' פעמים גדי קבלו חז"ל דאתי למעוטי חיה ועוף ובהמה טמאה ודוקא בחלב טהורה דומיא דגדי בחלב אמו שהוא טהור בחלב טהורה. אבל בשר טהורה בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה מותרים בכישול ובהנאה ואפילו לענין אכילה לא גזרו בהם חז"ל איסור של בשר וחלב דכיון שהם אסורים בלאו הכי משום טמא לא גזרינן (וכ"ז דל"א חכ"כ וגם לא הוי חסיכה הר"ל עיין ט"ז ס"ק ג') וכן בשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה מותר בכישול והנאה ומ"מ בזה גזרו חכמים שאסור באכילה דשמא ישעה ויאמר מאי שנא בשר חיה ועוף או בשר בהמה אבל דגים והגבים אין בהם שום איסור אפילו מדרבנן והרופה לאכול בשר אפילו של עוף עם חלב שקדים צריך שיניח שקדים בתוך החלב משום מראית עין דאע"פ דעוף בחלב אינו אלא מדרבנן מ"מ גם באיסור דרבנן גזרו משום מראית עין (ס"ק ו'):

חכמת הלכות בשר בחלב כלל מ' שער אר"ה אדם 115

(ד) אע"ג דסותר לאכול חלב אשה כדלעיל כלל ל"ז מ"ט אסור לבשל כדי לאכול בשר בחלב אשה משום מראית עין ומ"ט אם נפל חלב אשה לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור אבל אם רוצה לבשל שלא לצורך אכילה אלא שצריך להניח על סכתו וכיוצא בו וכן אם צריך לבשל בשר מהורה בחלב מטאה או בשר מטאה בחלב מהורה לרפואה אפילו להולה שאין בו סכנה מותר כיון דאינו מבשל לאכילה ליכא משום מראית עין (ס"ק ז') אבל שלא לרפואה כגון שמבשל להאכיל לנכרי אסור מפני מראית העין בין במטאה ובין בעוף בחלב (ט"ז וס"ד):

(ה) ביצים הנמצאים בעופות אם הם גמורות דהיינו שיש להם גם הקליפה הקשה לכתחילה נוהגין הנשים שלא לבשלן בחלב אבל מדינא מותר ואלו שאינן נגמרים אלא בהלכות והלמון וקליפתן רכה אסור לכתחלה ובדיעבד מותר אבל אלו שאין להם אלא ההלמון לבד דינן כבשר עצמו ואסורין לאכלן בחלב. ובהפסד מרובה יש להתיר אפילו אם לא נגמר רק ההלמון לבד ומעורה ג"כ בשדרה ומ"ט אם אכלם בפני עצמו מותר לאכול אחריהם גבינה וחלב (סס נס"ד):

(ו) המעושין והמבושלים בחמי טבריה והמבשלים בשר במי חלב דהיינו אחר שעושים גבינות מבשלים הנסיוני והאוכל צף מלמעלה ולא נשאר בו אלא מים (סקורין סיראוויטקי) וכן חלב של בהמה שהופה מה שנמצא בכהל (ר"ל דדי נהמה) או חלב מתה וכן דם בהלב וחלב זכר של בהמה (דאי של אדם דינו כחלב חסה) כל אלו אסורין בבישול מדרבנן וכן האוכלן אין לוקין משום בשר וחלב מן התורה אלא מדרבנן ואם נפלו לתבשיל אסורים התבשיל בשאר איסור דרבנן (סעיף ו' ונ"ד). ומי חלב המתמזה מקפאון גבינה (ר"ל כשעושים גבינות נוטף המי מלבו) יש אומרים דאינו בכלל מי חלב ואסור מן התורה לבשלן עם בשר ושליל דינו כבשר ותייב על בישולו ואכילתו מן התורה אבל שליא ועור וגידים ועצמות ועקרי קרנים וסלפים הרכים אסורים בבישול ובאכילה מדרבנן (סעיף ז'):

(ז) טוב ליזהר מלהתות אש תחת קדרה של נכרי לפי שמבשלים בהם פעמים בשר ופעמים חלב ונמצא שנבלע בו בוי"ח וכן הבלי שעושין בו מים לחסיפת הראש אין לשמש בו שעושין בו מאפר שע"ג כירה ורגילות הוא להתערב שם בוי"ח וכן טוב ליזהר שלא להשתמש מן הקדרות של תנורי בית החורף שמבשלין בתוכן דלפעמים ניתו עליהם מהקדרות שמבשלים בתנור אבל אם הם של מתכות אין לחוש שמתלבנים וכ"ז אינו אלא זריזות והומרות והמיקל לא הפסיד (סס):

(ח) חלב הנמצא בקיבה לכתחלה אסור לבשל בו בשר אפילו בחלב הקרוש שבו משום מראית עין ובדיעבד מותר אפילו אם בישל בצלול שבו כן פסק הב"י אבל אנו נוהגין דאפילו בדיעבד אסור אפילו אם בישל בקרוש שבו (סעיף ט' ונ"ד ס"ק כ"ה) ובהפ"ט יש להתיר בקרוש:

(ט) עור הקבה או שאר בני מעיים שמייבשין אחר שנמלחו עד שנעשין כעץ וממלאין אותן חלב כותר דמאחר שנתייבש כ"כ הוי כעץ בעלמא ואין בו להלוהית בשר כלל ומ"ט לכתחלה לא יעשה כן (ס"ק ל"ג) ונ"ל דה"ה להעמיד בו גבינות דלכתחלה אסור ובדיעבד מותר:

(י) חלב הנמצא בקבה לכתחלה אין להניחו בקבה עד שיצטנן החלב בתוך הקבה שחלב הקבה חריף וחמוץ שהרי מעמידין בו אבל בדיעבד אין לחוש עד שנמלח בקבתה כשיעור שיתן על האש ויתחיל להתרתיח ויהיה נמלח כ"כ שלא יהיה נאכל מחמת מלחו ואפילו להנמשכין אחר דמ"א דקיי"ל דאפילו נמלח מעט ולא שהה כלל אסור מחמת מליה כרותה מ"ט הכא כיון דהרבה פוסקים סבירי להו דאינו אלא כפרש בעלמא אפילו הצלול וגם הוא מילתא דרבנן דאינו דרך בישול יש להתיר בדיעבד אלא א"כ נמלח שאינו נאכל ושהה כדי שיעור כבישה בציר או אפילו לא נמלח כלל אלא שישהה בתוכו מעת לעת דהוי כבוש ואסור להעמיד בו (ס"י פ"ז סעיף י') ולענין אם העמיד גבינות (עיין כלל כ"ג סימן ל"ד עד סופו):

(יא) כיון דבו"ח מותר כל א' וא' בפני עצמו והאדם רגיל בהם תמיד חששו חכמים שאם יהיו שניהם לפניו יאכל משניהם יחד ולא עוד אלא שלפעמים יטעה

מסוד השלחן שיצטרך להעלות על השלחן לזה בשר ולזה גבינה ויניח הגבינה באותו אלפס רוחה שמונה בו הבשר ונמצא דנתבשלו יחד ואסור מה"ת ולכן גזרו חז"ל דאסור להעלות על השלחן בשר וגבינה כאחת ואגב בשר בהמה גזרו גם אפילו על בשר עוף אע"ג דגם אכילתו אינו אלא מדרבנן מ"מ לא פלוג רבנן בזה (ומש"כ נט"ע שלא ינא לחכלס וע"ס נט"ז תמוס סטרי נגמלא נוכח דפעמא כמו סכתנתי) וגזרו דאפילו ב' בני אדם המכירים זה את זה אפילו הם מקפידים זה על זה אסורי לאכול על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה אא"כ עשו היכר ביניהם כגון שכו"א יאכל על מפה אחרת או שיניחו דבר המפסיק ביניהם ואפילו פת או כלי עם משקין הוי היכר אם אינן אוכלין ושותין מאותו פת ומאותו כלי דאל"כ אין כאן היכר וכן כל דבר שאין רגיל להניחו על השלחן כגון מנורה ביום הוי היכר וכ"ש אם אוכל בפני עצמו או עם ב"ב שצריך היכר ויזהרו שלא יאכלו מפת א' ולא ישתו מכוס א' שהמאכל נדבק בהם ויבואו לידי איסור וכן צריכין ליחד כלי של מלה לכל א' כי לפעמים מטבילין מאכלם במלה וזה אפילו באינן מכירין זא"ז אסור. אבל ב' בני אדם שאינם מכירים זא"ז כגון ב' אכסנאים מותר לאכול כ"א בפ"ע זה בשר וזה חלב וכן מותר לישראל לאכול עם גכרי אע"פ שהוא אוהבו ומכירו זה בשר כשר וזה בשר מרפה כיון דישראל בדיל תמיד מטריפות לא חיישינן (סי' פ"ח):

(יב) עוד גזרו חז"ל שאם אכל בשר אפילו של היה ועוף שאין איסורן אלא מדרבנן מ"מ לא פלוג באיסור בשר וחלב ואסרו לאכול אחריו חלב עד סעודה אחרת ונחלקו הפוסקים בפירוש הדבר י"א דר"ל זמן סעודה דהיינו שש שעות בין בקיץ בין בחורף (כו"פ דלא כפ"ח) והטעם לפי שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן זה שאז כבר נתעכל לגמרי ולכן אפי' אין בשר בין שיניו צריך להמתין ולפ"ז הלועם לתינוק א"צ להמתין שהרי אינו מושך טעם (טור) וי"א (סרמנ"ס) דהטעם לפי שכל זמן זה יש בשר בין שיניו ועדיין נקרא בשר ולפ"ז אפי' לועם לתינוק צריך להמתין וגם אפילו אם כבר המתין ו' שעות אם יש בשר בין שיניו צריך להסירו ואנו קבלנו לחומרא כשני הטעמים. ואם מצא אח"כ בשר בין השינים ומסירו א"צ להמתין דחשבינן ו' שעות מאכילתו אך צריך קינוח והדחת הפה והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה והדחה הוא שיריה פיו במים או בשאר משקין ואין קפידא אם מקדים הקינוח או ההדחה. ושומן של בשר או אפי' של עופות דינם כבשר (פ"ע) ואם אכל גבינה א"צ להמתין ומותר לאכול אחריו בשר ובלבד שיעיין בידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם ובלילה שאינו יכול לעיין היטיב צריך לרחצם במים דוקא (ס"ד ס"ק י') וגם צריך הדחה וקינוח וכן אם אוכל בשר או תבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה צריך גטילה בינתים כן סתם הב"י. (סי' פ"ע):

(יג) וי"א דמה שאמרו בנמרא בסעודה אחרת מותר אינו ר"ל זמן סעודה אלא סגי בהמתנת שעה א' דזה הוא זמן התחלת עיכול (עיין כו"פ) ובלבד שלא יאכל בסעודה אחת קודם בהמ"ז אפי' המתין כמה שעות לא מהני אלא דוקא שיברך מקודם בהמ"ז וגם שיהיה שעה אחת לאחר שאכל הבשר בין שהמתין קודם בהמ"ז או לאחר בהמ"ז ואם אכל בשר בלא סעודה לא מיקרי סילוק עד שיברך ברכה אחרונה ואם מצא בשר בין שיניו אחר השעה צריך הדחה וקינוח ואם לא מצא א"צ הדחה וקינוח. והמנהג הפשוט במדינות אלו להמתין שש שעות כדעת הב"י. ועוד אנו נוהגין להחמיר שאפי' אם אכל גבינה קשה דהיינו שהיא מתולעת או שישנה ששה חדשים (ט"ז ס"ק ד') אין אוכלין אחריה אפי' תבשיל של בשר וכן אם אכל אפי' תבשיל של בשר אין אוכלין אחריו מאכל של חלב אלא בהמתנת שש שעות ולאחר בהמ"ז והמיקל בזה עובר מישום אל תמוש תורת אמך ומ"מ אם אין בשר בתבשיל רק שנתבשלו בקדירה של בשר אע"פ שלא הודחה יפה (ס"ד ס"ק י"ט) מותר לאכול אחריו גבינה ואין בו מנהג להחמיר וכן נוהגין לאכול בשר אחר תבשיל שיש בו גבינה או חלב מיהו יש ליטול ידיו ביניהם אפי' ביום ואפילו לא יאכל בשר ממש רק תבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה אם נגע בהם בידיו ואפי' שמש המשמש בסעודה אע"פ שאינו אוכל אלא שנוגע

הכמת הלכות בשר בחלב כלל מ' מ"א שער אר"ה אדם 117

שנוגע באוכל צריך נשילה בין מאכלי חלב למאכלי בשר (ס"ך ס"ק כ"ח) ומ"מ לצורך הולה קצת נ"ל פשוט דיש להתיר אפי' אבל בשר בהמה לאחר שימתין שעה וחמט שיניו לאחר בהמ"ז (סס):

(יד) האוכל גבינה רכה והמאה ורוצה לאכול אח"כ בשר צריך לבער מן השולחן שיזרי פת שאכל עם הגבינה ואסור לאכול גבינה על מפה שאכל בשר וכן להיסך וכ"ש שאסור להתוך גבינה אפילו צוננת בסכך של בשר וכן להיסך מיהו ע"י נעיצה בקרקע קשה מותר בשעת הדחק שאין לו סכין אחר וה"ה בסכין של איסור דינא הכי בטו' שנבאר לקמן א"ה כלל מ"ז אבל להתוך הלחם לא בעינן נעיצה אלא סני בקינוח יפה שלא יהא שום שמנוני' דבוק בו ואף שלא בשעת הדחק לר' ומנהג כל ישראל להיות להם סכינים מיוחדים לבו"ח והמנהג לרשום של חלב (סס):

כלל מ"א. דין בחל (ס"י ז')

(א) הכהל (פ"י סדר טל נסמה) בין של קטנה שלא הניקה ובין של גדולה מה"ת מותר לבשלה בין בפ"ע ובין עם בשר שאין בשר שנתכשל בחלב שחופה אסור מה"ת אלא שחכמים אסרוהו דדמי לבו"ח. וכן הדין אם קרע והוציא את החלב שבו מותר לצלותו ולאכלו אבל לבשלו אפי' בפ"ע אסור דאע"פ שהוציא החלב מ"מ נשאר עדיין חלב בגומות:

(ב) ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב מותר לבשלו אפי' עם בשר ואפי' לכתחלה ואם קרעו והתכו כמה פעמים שו"ע על פני כולו עדיף ומהני יותר מטיחה בכותל וכן אם נתנו תחת המכבש הוי כטיחה בכותל וכל זה מדינא:

(ג) ומ"מ נהגו שלא לבשלו עם בשר כלל אפילו על ידי קריעת שו"ע וטיחה בכותל ולבשלו בלא בשר בטינון או בפשיטתא אפילו במחבת מותר ע"י קריעת שו"ע וטיחה בכותל דוקא ולצלותו על השפוד סני בקריעת שו"ע בלא טיחה בכותל (סעיף ז')

(ד) וכדיעבד אם עבר ובשלו בלא בשר אפילו בלא קריעה אע"פ שבשלו עם ירקות או שאר דברים מותר לאכלו (ס"ק ז') ומכ"ש אם צלאו אבל אם בשלו עם בשר אחר צריך מ' נגד כל הכהל שהרי אין אנו יודעים כמה חלב נפיק מיניה ומ"מ בדבר זה הקילו חכמים בכהל אע"ג דבשאר איסורים צריך מ' הוי מן האיסור אבל בכהל מצרפין גם הכהל עם הבשר ולכן אם יש נ"ש פעמים בשר ושאר דברים שבקדירה נגד הכהל הבשר והתבשיל מותר שהרי הכהל עצמו הוא בשר וא"כ יש מ' נגד החלב ונתבטל טעם החלב ולפיכך מותר אבל הכהל אפי' נשאר באיסורו מפני שיש גומות בכהל שהחלב ננוס בתוכן ויש באותו חלב טעם מן הבשר שנתבשל עמו ואותו חלב שבגומות א"א להפרישה מן הבשר דלא מהני קריעה לאחר הבישול ואע"ג דבגמר בישולו יוצא כל החלב מ"מ קודם גמר בישולו נאסר בשביל חלב שבגומות ותו לא משתרי דחיישינן שמא יאכלנו קודם גמר בישולו א"ג משום מראית העין (ס"ך ס"ק ט') ואם לא ה"י בין הכל מ' הכל אסור מדרבנן ומ"מ מותר בהנאה:

(ה) ואע"פ שהיה מ' נגד הכהל אם נפל לקדירה אחרת דינו כקדירה ראשונה ומשערינן בו במ' והכהל מן המנין ואפילו לא היה בקדירה ראשונה מ' נגד הכהל ונאסר מדינא אפי' מצטרף למנין מ' שלא יהא סיפו חסור מתהלתו (עיין ט"ז ס"ק ד') כל זה הוא לדעת הב"י בש"ע ולדעת רמ"א אם לא היה בו מ' בקדירה הראשונה ונפל אחר כך לקדירה אחרת בין הכהל מצטרף למ' דכיון דנ"י איד' יצטרף להתיר (סעיף ט')

(ו) מנהגינו ע"פ הכרעת רמ"א דלצלי בפ"ע בלא בשר לכתחלה צריך קריעת שו"ע וטיחה בכותל וכדיעבד אם נצלה לחוד בלא בשר אפילו לא קרע כלל מותר ואם נצלה עם בשר אם נקרע שו"ע וטחו בכותל שניהם מותרין אפי' ידוע שנתהפכו על השפוד דכיון שנקרע שו"ע וטחו בכותל השוב כבשר ממש לענין זה (ס"ק י"ח) ואם לאו העליון מותר והתחתון אסור ולא חיישינן שמא נתהפך

השפוד

118 חכמת הלכות בשר כחלב כלל מ"א ט"ב שער אר"ה אדם

הישפוד ונעשה העליון תחתון דבדיעבד לא מהויקין איסורא וכן אם ידוע ששניהם היו תחובין בישה בשפוד ולא היה שום אחד מהם עליון או התתון שניהם מותרים אבל לכתחלה אין לצלותו עם בשר כלל משום שרגילות להתהפך והשפוד לפעמים זה עליון וזה תחתון וכ"ו. בצלי על השפוד אבל במהבת דינו כמבושל בקדירה: (י) ולקדירה בלא בשר נוהגין בו איסור לכתחלה אפילו ע"י קריעת שו"ע ומחו בכותל דגורנין שמא יבא לבשלו עם בשר וה"ה לטגן אפילו בלא בשר דאין חילוק בין טיגון לבישול. ואפילו נתייבש כבר הכחל. ואם עבר ובשל בקדירה לבדו בד"עבד אם נקרע שו"ע ומחו בכותל מותר אפילו בלא ס' אבל אם לא קרעו שו"ע או לא טהו בכותל אפי' בד"עבד אסור עד שיהא ס' נגד הכחל וכחל עצמו מן הגנין (כמ"ח סעיף ז')

(ה) ולבשלו עם בשר אפילו קרעו שו"ע ומחו בכותל אסור ובדיעבד במקום הפ"ב יש להתיר אבל לא בלא"ה (סס):

(ט) ואם אנו רואין שנתייבשה הכחל או לאהר ל' יום דמסתמא כבר נתייבש' (ס"ק י"ז) אם עבר ובשלה אפילו עם בשר מותר בד"עבד אפי' בלא קריעה כלל דכיון שכבר נתייבש' אינה נותנת טעם ולכתחלה אסור אפי' בנתייבשה:

(י) לעשות פשטידא מן הכחל דהיינו שמניחין אותו בעיסה (כמו סלופן לחם מעולה נכמר) בלא בשר נוהגין בו היתר אם אין אופין אותם במהבת אלא בתנור אבל במהבת דומה טעם לבישול בקדירה ואם נתייבשה תהלה מותר הפשטידא אפילו במהבת ויש נוהגים איסור אפילו בנתייבשה אם אופין במהבת (כמ"ח סעיף ז')

(יא) ולאפות הפשטידא שבו הכחל בתנור קטן עם מאכלי חלב דינו כשאר ב"ח שנאפה בתנור א' ונביאר דינם כלל ס"ב ועם מאכלי בשר מחמירין שלא לאפותם יחד אלא יש להניח הפשטידא בפי התנור ויש לזהר לכתחלה אע"פ שאינה אלא חומרא (סס):

(יב) כל כחל שקרעו שו"ע ומחו בכותל דמותר בד"עבד כמבואר לעיל מותר לחתוך אותו כשהוא רותח בסכין שחתכו בו בשר וכן כחל חי אע"פ שהיא מלאה חלב כיון שהוא צונן וכן מותר להתוך בשר בסכין שחתכו בו כחל וכן הדין לאכול זה בכלי שאכל בו זה וה"ה לצלות זה בשפוד שצלו בו זה וה"ה דמותר להניחו בקערה עם בשר צלי אפילו אם שניהם המים דלאחר צליית הכחל שאנו מתירין בד"עבד דינו כישאר בשר לכל דבר (סס סעיף ג')

(יג) ולפי המנהג ע"פ פסק רמ"א לעיל סימן ו' אם עבר וצלה בלא קריעה או קריעה מועטת כל הדברים האלו אסורים לכתחלה ואם נצלה כל צרכו כיון שקרעוהו שו"ע אפילו לא מחו בכותל מותר לחתוך בסכין של בשר אבל קודם שנצלה כל צרכו אסור לכתחלה אפי' קרעו שו"ע וגם טהו בכותל:

(יד) לכתחלה אסור למלוח כחל עם בשר ובדיעבד אפילו לא קרעו כלל מותר ואפי' עלוי' בשרא (ס"ד ס"ק כ"ז) ועיין לעיל כלל ל"ד סימן י"א:

כלל מ"ב. דין בשר וגבינה או או"ה הנוגעין זה בזה צונגין (ס"י ז"ח):

(א) בשר וגבינה צונגין שנגעו זה בזה וכן איסור שנגע בהיתר אם הם יבשים לגמרי א"צ אפי' הדחה (סימן ל"ח סעיף א') ואם אחד מהם ל"ה או שניהם לחים קצת ולא מהמת מליחה צריך להדיח מקום נגיעתן ואם הוא דבר שמן כחמאה וחלב לא סגי בהדחה רק צריך שמשוף היטיב ג"כ ואין חילוק בין בשר וחלב לשאר איסורין בין שנפל בשר צונן לחלב צונן או היתר גוש לאיסור צלול או להיפך הגוש צריך הדחה (סס נס"ד ס"ק י') ולכן צריך לזהר שלא להניחם יחד בענין שיגעו זה בזה דכיון דעכ"פ צריכין הדחה הישיגין שמא ישכח ולא ידח:

(ב) וכן הדין בכל דבר שצריך הדחה ואפי' להניח יחד על סמך שידח אסור דהיישיגין שמא ישכח. ודוקא דבר שאין דרכו בהדחה אבל דבר שדרכו בהדחה כגון בשר הי שהמנהג קודם שמבשלין אותו מדיחין אותו מותר להניח בכלי איסור וכיוצא בו אע"פ שהוא לח קצת (סס סעיף ז') ובדיעבד שביישל בלא הדחה או שא"א להדיח מותר ל"ה. דין תשמיש היתר בכלי איסור מבואר הכל בכלל ג"ו:

מותר

119 חכמת הלכות בשר בחלב כלל מ"ב שער אר"ה אדם

(ג) מותר לצוד בשר וגבינה או איסור והיתר במטפחת אחת זה בצד זה וזה בצד זה ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה (ס"ט סעיף א') וכן מותר ליתן בתוך תיבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב דמזהר זהירי שלא יפול מזה לזה ומ"מ אם הם מגולים טוב ליהדר לכתחילה במקום שאינה צורך כיון שאין דבר המפסיק ביניהם (סימן נ"ה סעיף ו') משא"כ לצוד במטפחת דאפי' לכתחלה מותר:

(ד) וכן מותר להניח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו חומץ או שאר משקין אפי' שניהם מגולים דאפי' את"ל שיפול לתוכו חלב יהיה ניכר ואם יפול בתוכו מעט יתבטל בששים אבל אין מניחין כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו מלח אם שניהם מגולים ישמא יפול לתוכו עד שאם היה משים אל לב להשגיח יהיה ניכר החלב בעין במלח וכיון שניכר לא שייך לומר שהוא בטל אך לא ישים לבו ע"ז כי יחשוב! מהיכא תיתי שנפל לתוכו וימלח ממנו בשר ומ"מ בדיעבד מותר ולא חיישינן שמא נפל אל המלח (ס"ט):

(ה) צריך לזהר שלא יגע בשר או גבינה בלחם אם א' מהם רח קצת שאם יגעו זה בזה אסור לאכול בו גבינה או בשר ומ"מ אם מדיח קצת המקום שנגע בו מותר (נ"ח סעיף ג')

(ו) בר"א בצונן חי כגון בשר חי שלא נמלח אבל צלי צונן שנפל לחלב צונן אפילו שניהם אינם מלוחים צריך קליפה ואם יש בו בקעים או שהוא מתובל בתבלין והוא צלי אף על גב שהכל צונן אסור כולו וה"ה אפוי ומבושל צוננים דכיון דנצלה או נאפה או נתבשל אע"ג דהוא צונן רבך ובולע וכן יש לנהוג במקום שאין הפ"מ ומ"מ החלב מותר דדוקא הגוש בולע מן הצלול אבל אינו מפליט כיון שאינו מלוח ושניהם צוננים (וחפילו זהפ"מ נ"ע להקל עיין ס"ך סימן נ"ח ס"ק כ"ח דרוז הפוסקים אוסרין טולו) ואם הוא חי אלא שיש בו בקעי' או שהוא מתובל בתבלין עד שאינו נאכל מחמת זה (נל"י ג"ס דנ"ח) הרבה פוסקים אוסרין כולו! (ס"ך ס"ט) ובש"ע מתיר מ"מ ראוי להחמיר לעצמו אף בחי וגם לאהרים צ"ע שהרי הפ"ה אוסר באמת ביש בקעים אפי' בהפ"מ (סעי' ז') ואם הי' אחד מהן מלוח עיין כלל מ"ג:

(ז) אבל אם אין בו בקעים ולא מתובל בתבלין אפי' צלי רותח ונפל לחלב צונן אפי' נמלח קצת קולף הבשר ושאר הבשר מותר דקיי"ל תתאה גבר ר"ל שהתחתון לעולם גובר וכיון שהתחתון צונן מקרר את העליון ומ"מ אדמיקר לי בלע סורתא ולכן צריך קליפה ואפי' הצלי שוקע בתוך החלב והחלב צף עליו אינו כצונן לתוך חם דכל שהוא במקומו גובר והחלב כיון שהוא במקומו והצלי נפל בתוכו גובר עליו ומקררו (ס"ט ג"ס ס"ך ס"ק כ"ג) וה"ה חלב רותח שנפל על בשר צונן בין בעירווי שנפסק הקילוח או לא נפסק הקילוח לעולם צריך קליפה ודי בזה (ס"ך ס"ט ס"ק ז')

(ח) אבל בשר וחלב רותחין שנתערבו יחד או אפילו בשר צונן לחלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח הכל אסור משום דתתאה גבר ומחמם העליון והוי כשניהם רותחין וצריך ס' לבטל (ועיין כ"ז עוד בכלל ס')

(ט) כל מקום שנכתוב רותח ר"ל רותח כ"כ שהי' סולדת בו ואף לאחר שהעכירו מן האש כל זמן שלא נתן אותו בכלי שני נקרא רותח (סימן ק"ה סעיף ג') ואם הוא דבר גוש והי"ב י"א דאפילו הניחו בכלי שני נקרא רותח ויש לו דין כאלו היה בכ"ד (ועי' בכלל ס' סימן י"ג):

(י) כל מקום שצריך קליפה אם לא קלפוהו ובשלו כך כגון בשר שנאסר כ"ק וחתכוהו לחתיכו דקות בענין שא"א לקלפו עוד וכ"ש חלב או שאר דבר לח שנפל איסור או בשר לתוכו שהחלב היה ג"כ צריך קליפה אלא שא"א לקלפו בהפ"מ מותר אבל בלא"ה אין להתיר אפי' בדיעבד ואפי' החלב אסור אם אין בה ס' נגד שיעור קליפה ואם הוא בענין שאפשר לקלפו אע"פ שכבר בישל הבשר צריך לקלוף (סעיף ד' ונ"ז) ואם א"י איזו חתיכה שצריך קליפה בשלה ברוב (ס"י ק"ה ס"ך ס"ק ל"ה). וכן אם בישל בקדירה שנאסר מתחלה רק כ"ק כגון שמלחו בו בשר להוציא דם או דבר איסור וכיוצא בו וא"כ צריך ס' נגד קליפת הכלי וכיון שקליפת הכלי עומד בעין ולכן אם אין ס' בתבשיל נגד הקליפה איסור אע"פ שא"א לקלוף

120 חכמת הלכות בשר בחלב כלל מ"ב מ"ג שער או"ה אדם

לקלוף התבשיל (ט"ז סי' ס"ט ס"ק ס"ד ונסי' ל"ח ס"ד) והכל מצטרף לבטל הקליפה
 הבשר והרוטב ול"א דחני"ג בדלקטן כלל מ"ד (ט"ז סי' ל"ח ס"ק מ') והמ"א כתב
 (נסי' תני"ז ס"ק ל"ג) דבכל מקום דצריך קליפה צריך סי' נגד הקליפה רק בדין
 תתאה גבר דאינו אלא מצד החומרא שם מותר אם א"א לקלוף:
 (יא) שיעור קליפה שנכתוב בכל מקום הוא כדי שתוכל להנטל כולו כאחור
 לאחר שקלפוהו (סי' ל"ו נס"ך ס"ק כ"ח):

כלל מ"ג. דין או"ה או בשר וגבינה שנמלחו יחד (סי' ל"ח):

(א) קי"ל דמליח הרי זה כרותח ומדינא דוקא כשנמלח כעין שטולחין לקדירה
 ושהה כדי מליחה לקדירה דזה נקרא שאינו נאכל מחמת מלחו אפי' לא מלחו
 אלא מצד אחד מיחשב כרותח ואנו אין בקיאות ולכן טוב להחמיר במקום שאין
 הפ"ט אפילו אם נמלח רק כמליחת צלי. ומיחשב כרותח עד שידיתנו. ומליח כעין
 מליח דבעי לה לאורחא (נלמה לי דזה מה שקורין כל"ח פעקל פלייש שהוא נלוח הכנה)
 לעולם אפי' לאחר שהדיתו כל זמן שלא שראו במים דינו כרותח (סעיף ה')

(ב) תיכף כשנמלח ומתחיל ציר לצאת נחשב הציר היוצא ממנו כרותח ולכן
 בין שמלחו בשר כשר וגבלה או בשר וגבינה יחד בתוך שיעור מליחה אוסר אפי'
 במקום הפ"ט וסעודת מצוה (סי' ל"ח נס"ך ס"ק י"ח) ולכן הציר הנוסף ממנו בתוך
 שיעור מליחה אפי' לא נמלח רק לצלי ואפי' שהה כמה ימים לעולם הוא רותח
 (כו"פ ס"ט) דבציר אין חילוק אם נמלח לקדירה או לצלי דאע"ג דלא נמלח כמליחת
 קדירה ולא נחשב הבשר כרותח מ"מ הציר נחשב כרותח (ולס נפל על גבינה או
 על כלי חומר כדלעיל כלל ל"ג סימן י"ט ע"ש רנ"ח סקעי' ה')

(ג) אבל אחר ששהה שיעור מליחה המתבאר כלל ל' סימן ט' בזה יש חילוק
 דאם מלח בשר גבילה להוציא דם ושהה שיעור מליחה וקודם הדחה מלחו עמו
 או שהניחו עליו בשר כשר או גבינה בזה נחלקו הפוסקים כמו שביארנו לעיל כלל
 ל"ב סימן י"ח י"ט ולכן במקום הפ"ט וסעודת מצוה ג"כ סמכינן על הפוסקים דלא
 נחשב כרותח והכל מותר בהדחה (ט"ז ס"ק י"ח):

(ד) בד"א דאמרינן דלאחר ששהה שיעור מליחה לא נחשב רותח שמלחוהו
 להוציא דם דכיון דהמלח מוציא הדם אמרינן דתש כהו אכל בשר שמלחוהו שנית
 לאחר שהדיתו אותו כמליחה להוציא דמו ונגע בגבינה וכן בשר גבילה ובשר כשר
 שנמלחו או נגעו יחד לאחר שנמלח פעם ב' כיון שהמלח הזה לא עשה שום
 פעולה ולא תש כח המלח כלל לעולם הוא רותח אפילו שהה כך כמה ימים כ"ז
 שלא ידיתוהו ואומר ההיתר שנגע בו ולא מהני אפילו הפ"ט וסעודת מצוה (עיין
 ס"ט נס"ך ונכו"פ):

(ה) הא דנאסר ע"י מליחה דוקא כשטמא מליח דנחשב כרותח ואז אע"פ
 שהטהור תפל (כ"ל מנלי מלח) הטמא שהוא רותח מבליע להיתר וכ"ש בשניהם
 מלוחים שאפילו אין נוגעים זה בזה ממש אלא ישמנחים בענין זה שהפליטה והציר
 של זה נוגעת בזה אפי"ה אסור ולכן בשר שחוסה שמלחו עם בשר גבלה אפי'
 מלח הכשר להוציא דם וא"כ הכשרה שריד למיפלט דם ל"א אידי דשריד למיפלט
 לא בלע דנהי דלא בלע דם טרפה מ"מ בולע ציר טרפה וציר גבלה וטריפה
 ושרצים אסור מה"ת דילפינן מדכתיב הטמאים לרבות צירן אבל אם הטמא תפל
 והכשר מלוח אפילו נוגעים זה בזה מ"מ אין כח בבשר המלוח להטמא את הטמא
 שע"י יפלוט ויבליע בטהור וא"צ אלא הדחה ומ"מ במקום שאין הפ"ט יש להחמיר
 גם בזה אם נוגעים זה בזה ממש דס"ל דאין חילוק בין טמא מלוח או טמא תפל
 אלא כשאנם נוגעים רק שעומדין בסמוך בכדי שפליטה של זו נוגעת בזו ואז
 אפילו הדחה לא צריך ונ"ל דעב"פ בזה במקום הפסד קצת סגי בקליפה כיון דרוב
 פוסקים מתירים לגמרי (עיין סימן ע' סעיף ג' ונס"ך ס"ק כ')

(ו) אע"ג דקי"ל בחס ע"י אור תתאה גבר כמו שנבאר לקמן כלל ס' מ"מ
 במליחה אין חילוק בין שהטמא המליח למטה והטהור התפל למעלה או להיפך
 דלעולם המליח מבליע בתפל ואינו בולע ממנו דדוקא ברתחת אור יש חילוק
 דמחמת אור שהוא גובר מרתיה את הבירו או מצנן אותו כי כן דרך תולדות האור
 אבל

121 חכמת הלכות בשר בחלב כלל מ"ג שער אר"ה אדם

אבל מחמת מליחה אין כח באותו שהוא תפל לבשל כח המליחה כי כן ז"ר המליחה שאינה יכולה להתבשל כ"א ע"י הדחה וכן אין כח במליחה לעשות התפל במליח (סימן ק"ה ס"ך ס"ק ת"ח):

(ז) מ"מ ג"ל בספק טרפה ויש בו עוד צדדים להקל שנמלח עם טהור והיה טמא מלוח וטהור תפל למטה ותצמא למעלה יש לסמוך בהפ"ט וסעודה מצוה ג"כ על הפוסקים (וכן סתם הש"ע סס סע"ף י"ח) דאף במליח אמרינן תתאה גבר דאע"ג דרמ"א כתב שם דנוהגין בהפוסקים דאין חילוק י"ל היינו דוקא כודאי טרפה אבל לא בפ"ט (וכעין זה אמרנו כי המ"ג נכיון ל"ז לענין מהר"ל נכ"ט שנחערב ע"ט) ומותר עכ"פ ע"י קליפה אפילו לדין:

(ח) הא דטהור מליח וטמא תפל מותר היינו שהטמא יבש אע"ג שהוא לה קצת דכיון שהוא תפל אין כח במלח שבטהור להפלימו (כ"כ הפ"ט נכיון ל"א ומשמע חבל אם היה הטמא מלוח אע"ג שהוא יבש חסור הטהור וכן נשמע ג"כ מדברי רמ"א סימן ל"א וז"ע דזהר"ה איתא בחו"ה כלל י"ג סימן ז' וז"ל דאפילו שניהם מלוחים ורק האחד לח והשני יבש אוחו היבש חשוב לכל דבר כתפל שאם הנבלה יבישה וכשרה לחת מותרת עכ"ל. והפ"ט חז"ל לשיטתו דס"ל דאם נתלחלח לח"כ חסור כמו שכתבנו בסמוך וז"ל ד"ל יבש לא יבש לגמרי חלל ר"ל דבר גוש אע"ג שהוא לח קצת לאפוקי ללול) אבל כשהטמא התפל צלול והטהור המלוח הוא ג"כ לח קצת אסור דכיון שהוא מלוח בולע מן הצלול אבל אם הטהור יבש לגמרי אע"ג שהוא מלוח אינו בולע מן הצלול התפל דכיון דכבר נתייבש ממלחו ה"ל כאלו לא נמלח כלל (והפ"ט נכ"ק ס"ו כתב דלפי מה דקיי"ל דלעולם לא פסק כח המלח לח"כ אפילו בזה חסור דכיון דנתלחלח מותר להיות רוחם וכדעת הגאונים חבל בחו"ה לא נשמע כן שהרי ס"ל דאפילו נמלח להוליא דם לא פסק כח המלח כמ"כ הש"ך נשמו נכיון ל"א ס"ק י"ח והפ"ט כ"י בכלל י"ג סימן ד' דאם נתייבש פ"א כזר פסק כח המלח ואפילו נתלחלח לח"כ) ודוקא צלול טמא בחלב וכיוצא בו אבל חלב רך שאינו מותר לא מקרי צלול (ס"ך סס ס"ק י"ד):

(ט) בשר וגבינה שניהם מלוחים שנגעו זה בזה אם הם יבשים או להים ולא מחמת מליחה סני בהדחה אבל אם הם לחים מחמת המלח שניהם אסורים ול"א אי"ד דשריד למיפלט לא בלע דזה לא שייך רק בדם דמישרק שריק אבל לא בשאר דברים ואם א' מהם מלוח וא' תפל המלוח מותר בהדחה שאינו מפליט מן התפל (ועי' סי' ד' ס') והתפל אסור שהוא בולע מי המלוח (סס סע"ף ט' ונש"ך ס"ק י"ג):

(י) בשר מלוח שנפל לחלב אע"ג שהחלב אינו מלוח שניהם אסורין דהבשר חשוב כטהור מלוח לטמא תפל צלול דאסור והחלב ג"כ אסור דכיון שהבשר מלוח מפליט לתוך החלב. ואם החלב לבר מלוח י"א דהחלב מותר דדוקא הבשר אסור שבו לע מן החלב אבל החלב מותר דאין כח במלח אלא להבליע ולא להפליט י"א דהכל אסור דכיון דאחד מהם מלוח וצלול שניהם אסורים דמבליע וגם מפליט פן הבשר וה"ה בשאר איסור (סס ס"ק ע"ו ונכ"ק י"ז כי נשמע אפילו מלוח הכל שרי ודבריו אינם מדוקדקים דח"ל כוונתו אפילו מלוח הכל ז"ל דאם הטמא לא מלוח חזי נאסר היבש והח"ה מייירי בחלב מלוח ונשר יבש דהתלכ מותר והנשר חסור כ"כ זהר"ה בכלל י"ג סי' י"ג ולא כוונתו הטהור מלוח ויבש לח"כ מאי זה שכי הכל שרי שהרי מייירי בח"ל טמא ול"ל דמייירי מנו"ט והנשר יבש לגמרי אע"ג שהוא מלוח):

(יא) (סימן ק"טו) הא דאוסר במליחה מהלוקת בין גדולי הראשונים רוב הפוסקים ס"ל דלעולם אין כח במליחה להבליע אלא בכדי קליפה אפילו היה האיסור שמן (סע"ט' ט' נהגהת רמ"א) וי"א דדוקא באיסור כחוש דינו בקליפה אבל כשאחד מהם שמן לא טיבעי אם האיסור שמן ומלוח דמפעפע הרבה אלא אם האיסור כחוש ומלוח ובשר שמן נוגע בו אמרינן אויל ההיתר ומפצם לאיסור ועושה אותו שמן והוזר האיסור ואוסר (ש"ע סס). ודוקא שהיה גם ההיתר מלוח דאז יכול לפצם (ועיין לקמן כלל סי' ד' ה' ס' וכ"ט לענין מליחה) אבל אם ההיתר תפל אע"ג דהמלוח הטמא אוסר מ"ט אין כח בהיתר לפצם כיון שהוא תפל ואינו אוסר רק כ"ק (ס"ך ס"ט כ"ח ומה שהקשה סס הש"ך דלמה לא כ' הנמנר דין זה אפי' באיסור כחוש לגמרי

חכמת הלכות בשר בחלב כלל מיג שער אר"ה אדם

נגמרי י"ל דהמחנך ס"ל כתי"ם הש"ך נס"ק י"ט נסס סד"מ ע"ט) ובהפ"ט יש להתיר אפילו בשניהם מלוחים אם האיסור כחוש ולא אמרינן במליחה אויל היתר ומשטם (ע"ט נס"ך ס"ק כ"ה וכ"כ הפ"ט נס"י ק"ה ס"ק י"ט וס"ק ל"ה):

(יב) ודוקא אם האיסור דבוק בחתיכה או שנוגע ממש באיסור אבל אם אינו נוגע באיסור ממש אלא שנוגע בחתיכה הנוגעת באיסור כגון חלב אפי' שמן ואפי' דבוק בחתיכת בשר וחתיכת בשר נוגעת בבשר זה ולא נוגע בחלב עצמו אותה חתיכה מותר' אפי' בלא קליפה דאין כח במליחה לפעפע מחתיכה לחתיכה דדוקא בבישול שיש שם רוטב או בצלייה שהוא רותח הרבה אבל במליחה אפי' דדינו כרותח דצלי מ"ט לענין זה גרע דאינו מפעפע מחתיכה לחתיכה (סס סעיף ט'): (יג) ולפ"ז אפי' יש כאן חתיכות הרבה הנוגעים בחלב עד שיש בכלם ס' לבטל החלב אלא שאין בכל אחד ואחד לבטל החלב כל חתיכה שאין בו ס' אסור ולהיפך כל חתיכה שלא נגעה בחלב ממש אלא בזו שנגעה בחלב מותר ולסברא זו הסכים הב"י בש"ע שם:

(יד) ואם אינו יודע אם נגעה בכלן כולן אסורות דבכ"א הוא ס' מה"ת ומ"ט אם נתערבה אהת מהם או נפלה לקדירה לא אמרינן חגי' אפילו לדעת רמ"א ויצטרך ס' נגד כולה אלא אם יודע כמה היה האיסור כגון שנגע בכזית חלב אין צריך ס' אלא נגד הזית דכיון שלא הוברר האיסור שמה אין כאן איסור כלל ל"א חגי' (ס"ך סס נס"י ל"ג ס"ק ז' נסס לו"ס ויש סס ט"ס ולריך להיות לו"ס כלל י"ד דין ס' ועיין לקמן בדין חגי' ס"י י"ח) ואם ידוע שלא נגעה אלא בא' ואינו ידוע איזו היא ויש בכל החתי' ס' לבטל החלב כולן מותרות דחד בתרי בטיל אבל אם אין בכלן ס' לבטל החלב גם בזה אסור שהרי חלב עם בשר הוי מבשאי"ט וא"כ אם יבשלם יתן מעם חלב (ק"ה סעיף ט'):

(טו) אבל רמ"א כ' דמנהג מדינותינו לשער כל מליחה בששים ובוה יש קולא והומרא קולא דאפי' חתיכה זו שנגעה בחלב ואין בה לבד ס' נגד החלב כיון שיש שם עוד חתיכה שנגעו זה בזה הרי אנו מצדפים הכל ואמרינן דחלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כמו בבישול ומכל מקום כל חתי' שנגעה בחלב צריך קליפה דלא אמרינן ודאי דמפעפע אלא ספק. וא"כ ממ"נ אם מפעפע הרי הכל מצטרף לבטל ואם אינו מפעפע הרי לרוב הפוסקים אינו אוסר רק כ"ק אפי' בשמן וגם יש לס"ז חומרא דאם אין בין הכל ס' אז כל חתיכה אפי' לא נגעה בחלב או בחתיכה שדבוק בה החלב אלא שנגעה בחתיכה אחרת שנגעה בחתיכה זו שהחלב דבוק בה כולן אסורות (סס): כ

(טז) עוד מנהגינו שאין לחלק בין כחוש לשמן דאפילו אם האיסור כחוש דינו כשמן דאין אנו בקיאין איזה הוא שמן ומ"ט בהפ"ט יש להתיר במליחה ע"י קליפה אם האיסור כחוש לפי ראות עינינו כגון בהמה כחוושה וכיוצא בו אפי' דיש לגזור אטו שמן ואם האיסור הוא דבר כחוש בשבעו כגון החושין והקרוטין האוסרין וגיד הנשה ושומנו הנזכרים בכלל כ"ח (וני"ד סי' ס"ד) יש להתיר ע"י קליפה אם יש הפסד קצת דבאלו לא שייך למיגור אטו שמן ואם האיסור כחוש והוא איסור דרבנן ולא שייך בו שמונח אפי' אין בו הפסד קצת א"צ אלא כ"ק (סס ס"ק ל"ח):

(יז) ולענין המין בפסח אפי' שהוא כחוש מהמירינן לאסור אותה חתיכה שנמצאה החטה עליה כולה וחתיכות האחרות הנוגעות בחתיכה זו ולא נגעו בחטה בודאי מותרין ע"י קליפה ואם מסופק שמה נגעה החטה בשאר חתיכה כולן אסורין (וכ"ל דר"ל כדי קליפה דמ"ט מדין סלח"ז) ואף שידעינן בודאי שלא נגע אלא באחד מהן ולא ידעינן באיזו נגע מדינא כולן אסורין וטעונין קליפה דחמץ בפסח לא בטל ברוב וא"כ אם נתבשלה בלא קליפה אוסרת הערובתן (עיין נל"ס סי' חס"ז נמ"ט כ"ק ל"ג) ואם ירצה יכול למכור הכל לנכרי או להשהות החתיכות האחרות המונחות עמה עד אחר הפסח ודוקא שמצא החטה בעודה מונחת במלה קודם שהדיחו אבל אם מצאה לאחר שהדיח הבשר ע"כ נפל לאחר המליחה דאל"כ היה נופל ע"י ההדהה ואם מצא בחוך עוף שהוא הלול אפילו לאחר הדהה אסור דאמרינן מה שלא נפל הוא מהמת שמונח בחוכו ומכל מקום אם יש לתלות שעכשיו נפל אפי' בעוף מותר (סס נמ"ט ס"ק ל') וכל זה שנמצא במליחה להוציא דם אבל אם

123 חכמת הלכות בשר בחלב כלל מיג מיד שער אויה אדם

נמצא בחבית שמלחוחו שם כל מה שמונח בציד אסור כולו (עס זני"ג) ועיין בחבורי ח"א כלל כ"ב:

כלל מיד דן איסור והיתר על ידי בישול ודין חתיכה ניג ואפשר לסוחמו (סי' ז"ג):

(א) חתיכת בשר שנפלה ליורה של חלב רותח או להיפך שנפל מעט חלב לקדירה. רותח של בשר משערין בששים שאם יש ששים נגד הבשר או החלב מותר ואם לאו הכל אסור ואין חילוק לדין אם היתה החתיכה כולה ברוטב או חציה ברוטב ונפל איסור על מה שחוץ לרוטב (סיטת ז"ג) דלעולם אם יש ס' בכל מה שבקדירה נגד האיסור מותר ואם לאו הכל אסור שהרוטב מבלבל ומוליך המעם בשה בכל הקדירה ומ"ם יש חילוק דאם כולה ברוטב אף החתיכה עצמה מותרת שהרי תיכף כשנפלה נתחלק טעם האיסור בכולן אבל במקצתה חוץ לרוטב יש להחמיר במקום שאין הפסד מרובה לאסור אותה החתיכה דיש אומרים דכיון דמקצתה חוץ לרוטב אין האיסור מתפשט בכולה (סיטת ז"ג דקנינא ליה דנמקנתה זכונת לין כל מה שנקדס מנטקף) דבשלמא כל הקדירה מותר ממה נפשך אם היה מפעפע לתוך הקדירה הרי יש כאן ס' לבטל ואם לא מפעפע לפניו פשיטא דמותר אבל החתיכה עצמה שמא אינו מפעפע בכל הקדירה וא"כ ניג ולכן יש אומרים דאסורה ולפ"ז שאר חתיכות הנוגעות בחתיכה זו צריכין נטילה (ז"ג וס"ד ע"ס):

(ב) ואם ניער אח"כ הקדירה או כיסה אותה יש להחמיר ג"כ להצריך ס' נגד כל החתיכה שהרי לסכרא זו נעשית החתיכה נכילה אך במקום הפסד אין לחוש לכל זה דהעיקר כדעת הפוסקים כיון דמקצתה ברוטב הרוטב מבלבל תיכף המעם ומוליך המיפה בכל הקדירה בשה ואפילו בבשר בחלב וכל שכן בשאר איסורין (עס ז"ג ס"ק ו' וס"ק י"ג):

(ג) והוא הדין אפילו כולו חוץ לרוטב ותיכף כשנפל האיסור ניער או כיסה הקדירה מצטרף הכל לבטל האיסור דעל ידי הניעור או הכיסוי נתחלק המעם בכל הקדירה ודוקא שניער וכיסה כל כך עד שהרוטב היה עולה למעלה מעל החתיכה אבל אם לא ניער כל כך רק שמקצתה היתה בקדירה לא מהני (דסינו לז"ג) ואם לא ניער תיכף ומיד כשנפל לא מהני מה שמנער אח"כ דכיון שכבר קיבלה טעם מן האיסור ניג וקיי"ל אפשר לסוחמו אסור כדבסמוך:

(ד) ואם נפלה על חתיכה אחת אע"פ שהוא חוץ לרוטב אם אינו יודע על איזו חתיכה נפלה אע"פ שלא ניער תיכף מותר לנער או לכסות הקדירה בכדי שתתפשט המעם בכולו ולא אמרינן דמבטל איסור לכתחלה כיון שאין כאן איסור ודאי דשמא אין כאן איסור כלל דשמא לא נפלה על חתיכה זו וכן לא אמרינן דחתיכה נעשה נכילה דכיון שאינו יודע איזו חתיכה היא לא אמרינן דחתיכה ניג כדלקמן סימן ז' וזהו לדעת הב"י אבל דעת רמ"א דגם בזה אסור לנער דכיון דהיה אפשר לברר האיסור על ידי מעימת נכרי כל חתיכה וחתיכה בפני עצמו אע"ג דאין אנו סומכין להתיר ע"י טעימה היינו להומרא אבל לא לקולא ולכן אם לא ניער בתחלה לא יועיל הניעור אח"כ שכבר נעשית נבלה (עס ז"ג ס"ק מ'):

(ה) מיפת חלב שנפלה לתוך בשר רותח ולא היה בבשר ששים לבטל את החלב ונאסרה החתיכה מחמת החלב נעשית כל החתיכה איסור כאלו היתה כולה נכילה ולכן אם בשלה עם אחרות צריך ששים לבטל כולה ולא אמרינן כיון שידוע שאין בחתיכה זו רק מעט חלב שיהיה די שיהיה בכולם ששים לבטל החלב זה לא אמרינן כדבסמוך סימן ז' ולכן אם יש ששים נגד החתיכה ומכירה משליכה דקיי"ל אפשר לסוחמו אסור כדלקמן ואחרות מותרות ואם אינה מכירה כיון שיש ששים נגד החתיכה אז הרוטב מותר והחתיכות אם חתיכה זו שנאסרה אינה ראויה להתכבד כולם מותרים כדן יבש ביבש דבטל ברוכ ואם ראויה להתכבד כולן אסורות דאע"ג דאם בלעה שאר איסורין אע"ג דראויה להתכבד בטלה כיון שאין איסורו מחמת עצמו מ"ם בשר וחלב הוי איסור מחמת עצמו כמבואר לקמן כלל ז"א וכלל ז"ג (סעיף ג'):

124 חכמת הלכות בשר בחלב כלל מ"ד שער אוה אדם

(ו) ואע"ג דלענין זה אמרינן דחשיב כנבילה וכאיסור מחמת עצמו ולא בבלוע מ"מ אם ננעה חתי' זו בחתי' אחרת הם בהם בלא רוטב לא חשיב לענין זה רק בבלוע כמו שנתבאר כלל ס' ס' ט' (ט"ד נס"י ק"ה ס"ק י"ז וע"ש הטעם נחלק) דקים להו לחז"ל שאין שום טעם יוצא מהחלב אלא ע"י רוטב (ט"ז):

(ז) טה"ת לא אמרינן חתי' נ"ג אלא דוקא בבו"ח דכל חד באנפי נפשיה שרי וכי איתנהו בהדדי אסור הלכך הבשר נעשה איסור ואם אבל חצי זית מבשר והצי זית מחלב לוקה (כמנזכר בט"ז ס"י ל"ג ס"ק ט' כוונתם. ולי נראה דכוונתם דס"ל דלע"ג דמכ"ע דלחז"ל מ"מ חין לוקין כשיטת ר"ת מניחו הפ"ח צ"ח ס"י תמ"ג והיינו דוקא צמח איסורין דההיתר עכ"פ לא נעשה נבלה משח"כ צמח וחלב דלוקין עליו) ובשאר איסורין נחלקו הפוסקים יש אומרים דלא אמרינן כלל חני"ג אפי' מדרבנן ולכן אם נפלה כזית נבילה בקדירה ולא היה בו ששים לבטלו ונאסרו כל החתיכות שבקדירה אם חזרה אחת מן החתיכות ההיתר הוה שנאסר ונפלה לקדירה אחרת א"צ ס' אלא נגד כזית הנבילה וכן פסק בש"ע בס"י צ"ב וסימן ק"ו אבל אנו נוהגין על פי הברעת רמ"א כאותן הפוסקים דבכל איסורין אמרינן חני"ג עכ"פ מדרבנן וא"כ צריך ס' נגד החתיכה שנפלה (סעיף ד') ומ"מ לענין חתיכה שחציה ברוטב קיל מבשר וחלב לעיל ס' א' ב' דבזה לא חיישינן כלל לשיטת רש"י ואמרינן דמפעפע בכל הקדירה ומ"מ לענין אותה חתיכה במקום שאין הפסד יש לאסור (ע"ש נס"ד ס"ק י"ג):

(ח) ואף לדעת הש"ע מ"מ החתיכה עצמה שנאסרה תהלה נשארה באיסורה אע"פ שיש עכשיו ס' נגד הכזית נבילה שנבלע בו תהלה דקיימא לן אפשר לסוחטו אסור ר"ל דלא אמרינן שאפשר לסחוט האיסור עכשיו שיצא כולו ממנו ולהתפשט בקדירה שנית ואף שיש מקילין גם בזה וס"ל דאפשר לסוחטו מותר בשאר איסורי מ"מ לא קיי"ל כן (סימן ק"ו) והב"ש כתב דדעת המחבר בס"י צ"ב סעיף ד' להתיר באיסור דרבנן גם אפשר לסוחטו:

(ט) וי"א דאע"ג דבכל איסורין קיי"ל חני"ג היינו דוקא לח ביבש אבל לח בלה כגון יין נסך ל"ן כשר או חלב נימח לשמן נימח ואח"כ נפל ממנו להיתר אחר לא אמרינן חני"ג ואין צריך ס' אלא נגד האיסור לבד (ט"ז וע"ש בט"ז ס"ק ט"ו) ואין חילוק אם ההיתר האחר לח או יבש (ט"ד. יחפ"ס מסיים) וזעמא דמילתא דבדבר לח וצלול לא שייך ביה בליעה אלא שנבלל ומתערב האיסור עם ההיתר יפה ומשום הכי לא אמרינן חני"ג. ובהפסד גדול יש לסמוך על זה בשאר איסורין אבל לא בכשר וחלב ואם בשלו חתיכה נבלה בקדירה ולא היה בקדירה לבטל ונשלו מהרוטב ונתנו לקדירה אחרת דעת רש"ל (ניס"ט סימן ס' הניחו הט"ז ט"ז) דצריך ס' נגד כל הרוטב אע"ג דהוי לח בלח כיון דהחתיכות אסורות לא הלכו חבטים בדבר וגם הרוטב אסור כולו ולא אמרינן שלא יצטרך בקדירה ב' ס' רק לפי חיבון האיסור שיש ברוטב כגון שהיה בקדירה ראשונה ארבעים נגד האיסור וא"כ לא היה ברוטב רק חלק אחד מארבעים של האיסור כדאמרינן אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון זה לא אמרינן אבל דעת המרדכי בשם הראב"ן (הניחו יט"ט ט"ז) אפילו ברוטב אינו צריך לשער רק לפי חשבון חוץ מבשר וחלב דאין חילוק דאם נאסר החלב מבשר ונפל לחלב נעשה הכל נבילה (ט"ד ט"ז) ונ"ל לפ"ז דה"ה אם נפל מעט חלב למים ונפל מן המים לבשר אין צריך לשער רק לפי ערך החלב שנפל למים כגון שנפל רביעית חלב לכ' רביעיות מים ונפל מזה רביעית לבשר אין צריך ששים רק להלק עשרים מרביעית שהרי אין ברביעית זה שנפל אלא לפי שיעור ועיין בהמ"ג סימן צ"ב ס"ק כ"ד בט"ז (ועיין ס' ל"ט סעי' ו' בהגהת רמ"א כזית חלב כו' דמשמע דוקא כשהיה צמים ס' נ"ל דל"ה חזיל לשיטתו דכתב להדיא בכלל כ"ד סימן ז' דלא חוננינן לטער לפי חשבון המדומע חלל דחשנינן הכל כרוטב של נבילה ולפי"ז גם משח"כ צמ"ע צללים הצלועים מנשר ח"ט ר"ל לפי חשבון חלל כנגד כל הנשר ואם היה רוטב נגד כל הרוטב חלל לפ"ד המרדכי צמ"ט לחז"ן סכחנתי לעיל לעולם משערינן לפי חשבון). ועיין לקמן כלל מ"ו סימן ז' דאין לסמוך על זה כי אם במקום הפסד וצורך גדול ויבש ביבש לעולם לא אמרינן חני"ג אף בכשר וחלב אלא לעולם כל שניתוסף אחר כך היתר הוי נתערב לכתחלה:

אפילו

חכמת הלכות בשר בהלב כלל מיד שער אורח אדם 125

(י) אפילו במקום דאמרינן הנ"ל אם קודם שנודע לו התערוכת הוסיף עליו היתר עד ס' נגד האיסור במקום הפסד מרובה וסעודת מצוה יש לסמוך על המתירין (דהיינו חו"ס ורמ"א סימן ל"ט וכו"פ ס"ג דעת חוס' זכורות כ"ז ומתוך קושיית ס"ד ס"ק מ"ו) דכיון דלא נודע וכבר נתבטל ולא ישעום טעם איסורא ובלאו הכי הרבה פוסקים ס"ל דלא אמרינן הנ"ל בשאר איסורין ומ"ס אותה התיכה אסורה (ס"ג מוכח ט"ס נחום) וכל שכן באיסור דרבנן דיש להקל אבל בבשר והלב דלכ"ע מה"ת הנ"ל אין להקל:

(יא) במקום דלא אמרינן הנ"ל אם ריבה עליו בשונג או באונס ואפילו לאחר שנודע לו התערוכת מותר ואם טעה בדין זה שסבור שמותר להרבות במקום הפסד מרובה יש לסמוך ולהתיר ודיינינן ליה בשונג (עיין סי' ל"ט נט"ז ט"ס והפ"ח והמכ"י מפקפקים זזה):

(יב) לא אמרינן הנ"ל אלא באיסור שנפל להיתר ומכל שכן בבשר והלב שנתבטלו יהו אבל קדירה שכשלו בה ידקות או מים ונפל לחוכה חלב ואח"כ נפל הכל לבשר לא אמרינן שנחשוב כל מה שיש בקדירה כאלו הוא חלב אלא אי ידעין כמה חלב נפל לתוכו א"צ לשער רק נגד ההלב (סימן ל"ד סעיף ו' וע"ס נט"ד) ולכן בצלים שחתכן בסכין של בשר ונתנו לקדירה של חלב א"צ ס' אלא נגד הכלוע שבו אם ידוע כמה בשר בלוע בו או ס' נגד כדי נטילה מהבצלים שהרי הבצלים אינו בולע יותר מכרי נטילה כדלקמן כלל פ"ט או אם ידוע כמה נגע מסכין ישער ששים נגד מקום הסכין אפילו נחתכו דק דק אך מן הסתם הדרך להתוך בכל הסכין ואם יש ס' הכל מותר וא"צ להסיר הבצל שכיון שהיה היתר לא שייך לומר אפשר לסוהמו (ט"ז סימן ל"ו ס"ק ה' וט"ד סימן ל"ד ס"ק כ"ג) ודוקא שנתבטלו אבל אם נכבשו הבצלים עם שאר דברים הבצלים נשארו באיסור דע"י כבישה אינו פולט הטעם כולו (מ"א סימן תמ"ד ס"ק ל"ח) אבל אם חתכו בסכין של איסור לדעת הב"י בש"ע דלא אמרינן בשאר איסורין הנ"ל גם בזה סני בס' נגד הנטילה ואם חתכו דק דק סני בס' נגד מקום הסכין ומ"ס צריך להסיר הבצלים מהאוכל ע"י סינון או בענין אחר דאע"פ דלא אמרינן הנ"ל מ"ס אפשר לסוהמו אמור כדלעיל סימן ה' ולדעת רמ"א בהתך בסכין של איסור אם ידוע הנטילה סני בדיעבד ששים נגד הנטילה שנעשה נבילה ואם התכן דק דק צריך ס' נגד כל הבצל אפילו הוא גדול יותר מן הסכין שהרי כל חתיכה וחתיכה נ"ל (סימן ל"ו סעיף ה' וסימן ל"ד סעיף ו') ואם התך בסכין של המץ קודם הפסה אפילו יש בו ס' מותר להשהותו ואסור לאכלו בפסח דמ"ט משהו איכא (סימן תמ"ז מ"א ס"ק כ"ח):

(יג) יש אומרים דאפילו בבשר והלב לא אמרינן הנ"ל אלא דוקא אם הוא דרך בישול או צלי או צונן להם דגם זה הוא דרך בישול. ושאר איסורי תורה כיון שאין אומרים בהם הנ"ל אלא משום להתא דבשר בהלב משום הכי לא אמרינן גם כן אלא דומיא דבשר והלב דהיינו דרך בישול אבל ע"י מליחה וכבישה בשאר איסורין אע"ג שאסור מן התורה ומכ"ש בבשר וחלב דאינו אלא מדרבנן וכן בשאר איסורין שהם מדרבנן אפילו ע"י בישול לא אמרינן הנ"ל (פ"ח סימן ל"ז ס"ק י"ז ז"ט ס"ק ה"כ ס"ד ז"ט ס"ק ט"ז) וי"א דאפי' באיסורי דרבנן אמרינן הנ"ל (ט"ז נס"י ל' ס"ק ד' י"ט פג"ה סוף סי' ל"ה וכו"פ ט"ס ז"ט חוס' וכן מנלתי זלז"ה כלל כ"ד סי' ה' טכ"כ זכדיא וכו"מ עוד ט"ס סי' ו') ומכל מקום במליחה יש להתיר לצורך הפסד מרובה אפילו בשמן ולא אמרינן הנ"ל כיון דלהרבה פוסקים אפילו בשמן די בקליפה (ט"ד נס"י ל"ז ס"ק ט"ו ונס"י כ"ז ס"ק י' משמע דטעמו כונס"כ הכ"ן כיון דנליחה אינו אסור זכ"כ וזל"ז מה"ת ול"כ משמע שמקפ"ח זזה) ולהסוברין דבאיסור דרבנן לא אמרינן הנ"ל הוא הדין דאפשר לסוהמו מותר כדמוכה להדיא מדברי הרמב"ם שהביא הפ"ח שם:

(יד) עוד אנו נוהגין על פי רמ"א שבמקום שהאיסור דבוק כגון חתיכת בשר שדבוק בו חתיכת חלב אע"ג דיש ס' בכל מה שבקדירה נגד ההלב אסור הכל עד שיהיה ס' באותו חתיכה נגד החלב או שיהיה ס' נגד כל החתי' שהחלב דבוק בו דהיישין שמא פעם אחת נשאר לבדו ברוטב בסוף העירוי או שמא פעם אחת הוציאו רותח הוץ לקדירה ואם כן נעשה נבלה וכשיהוורנה לקדירה אסור כל הקדירה

הקדירה לריון דק"ל הנ"נ [מ"ז סימן ס"ב ס"ק י"ב והשיך בסימן ע"ב ס"ק י"ח כתבו הטעם דאותה חתיכה שהאיסור דבוק בה מטהרת לבלוע האיסור תחלה ונעשית תיכף נבלה] ולכן כשיש בקדירה ס' נגד החלב שדבוק בחתיכה לדעת הב"י דלא אמרינן הנ"נ וא"כ אע"פ שיש ס' בקדירה צריך לזוהר שלא יוציאנה תחילה דאם יוציאנה או כיון שאין ס' בחתיכה גופה נגד החלב יאסור החלב את החתיכה וגם לא יסיר שום דבר מהקדירה בעור שהחיתת האיסור בתוכו דהיישנין שמא תשאר באחרונה בשעה שאין בקדירה ששים לבטל החלב אלא יניחנה עד שתצטנן הקדירה ואז אף החתיכה מותר אבל לדעת רמ"א יסירנה מיד דלמה יניחנה בחנם בקדירה שהרי החתיכה נשאר באיסורו (ס"י ק"ו סעיף ג' ועיין סס נט"ד):

(טו) ולא דוקא דבוק בתולדתו אלא אפילו דג שהור שנמצא במעיה לאחר שנתבשל שרץ או דג טמא. אבל בנמצא שרץ בראשו לא הוי דבוק שהמים יכול לבא לשם (ע"ז ס"י ל"ג ס"ק י"ג וס"ס ס"ק י"א ע"ס וז"ל נט"ס מהרי"ל היינו מה שכתב נט"ו ס"ק י"ג ועיין נט"ד ס"ק י"ג ע"ז ס"ק י"ז). (ולאמנם זה לא מהני רק סיערה כל הדגים והכרוטע צפעס אחת חנל חס לקח עם כף הרשע לנד ול"כ חף שלא נקרא דבוק עכ"פ לריק ס' נראה לנד ודינו כדלקמן כלל ס"ח) ונ"ל דאם יש ספק אם יש כאן ס' כגון שנשפך וכיוצא בו יש לסמוך ולהתיר דאף דק"ל דבוק י"ל דוקא בודאי איסור ולא בספק ואפשר דה"ה בספק טריפה (וכעין זה כתב סנ"ג ס"י ל"ז) וכן לענין הנ"נ בנשפך יש להתיר בשאר איסורין:

(טז) לא אמרינן איסור דבוק אלא כשהחתיכה עומד בפני עצמו אבל לא בחצי חתיכה כגון שחתך בצל בסכין של איסור ונאסר ממנו כדי נטילה ונתנוהו בקדירה של היתר לא אמרינן שיהיה איסור דבוק ויצטרך ס' נגד כל הבצל אלא כל הקדירה מצטרף לבטל כדי נטילה ומותר וי"א דבכה"ג לא אמרינן ג"כ הנ"נ (סימן ל"ו ס"ד ס"ק ע'):

(יז) לא אמרינן הנ"נ אלא כשיש כאן איסור מבורר אבל אם אינו מבורר כגון שיש כאן ספק שמא אין כאן איסור כלל אע"ג דאסור מספק מ"ס לא אמרינן הנ"נ כגון חתיכת ספק נגע באיסור או לא אבל ספק טריפה הוא איסור מבורר ועיין כלל מ"ג ס"י י"ד (ט"ד ס"י ל"ג ס"ק ע'):

(יח) לא אמרינן הנ"נ אלא באוכל אבל בכלי לא אמרינן הנ"נ כגון כלי חדש שבלע כזית איסור או כזית בשר ובתוך מעת לעת בישל בתוכו היתר או חלב לא אמרינן שיצטרך ס' נגד כל הכלי דלא שייך לומר שגוף החרס יעשה נבלה ולכן אין צורך ס' אלא נגד כזית שבלע וכן אפי' קדירה ישנה של היתר או של בשר ולאחר מעת לעת בישל בה כזית איסור או של חלב ובתוך מעת לעת של בישול הכזית הזה חזר לבשל בה היתר או בשר אע"ג די"ל דכאן כיון שיש בקדירה זו בלוע וא"כ נעשה הבלוע נבלה אפי"ה א"צ ס' אלא נגד הכזית שבלע בתוך מעת לעת זה שמא שבלע הקדירה קודם מעת לעת היה לפנס ואם כן לא נאסר הבלוע אבל אם בישל בקדירה היתר או בשר ובתוך מעת לעת בישל בה כזית איסור או חלב וא"כ נאסר הבלוע ונעשה נבלה ולכן כשחזר ובישל אח"כ בתוך מעת לעת היתר או בשר יש אומרים דהבלוע נ"נ וצריך ס' נגד כל הקדירה או נגד כל מה שבישל בקדירה בפעם ראשון קודם שנאסר ויש אומרים דבבלוע לעולם לא אמרינן ג"ג ובמקום הפסד מרובה בכלי מתכת או של עץ כיון שיוכל להפריד האיסור ולהוציאו ע"י הגעלה יש להקל ולומר דבבלוע לא אמרינן הנ"נ (ס"י ל"ה ט"ד ס"ק כ"ח) ובכלי חרס נ"ל דבשאר איסורין במקום הפסד מרובה לא אמרינן ג"כ נ"נ כיון דהרבה פוסקים ס"ל דלא אמרינן בשאר איסורין הנ"נ ובבשר וחלב יש להחמיר ועיין בט"ז ס"י צ"ה ס"ק ח' בסופו (ועיין נט"ח כלל כ"א וכלל פ"ה) ואם לקח מן הקדירה בכף חתיכת דג טמא וכיוצא בו שהיה ס' בקדירה כנגד האיסור והחזיר הכף לקדירה צריך ס' נגד האיסור לבד ולא נגד הכף אם הוא הפסד מרובה דלא אמרינן בבלוע הנ"נ אפילו בישן ואם היה גם כן מעט תבשיל עם האיסור בכף והחזיר הכל לקדירה אע"ג שבקדירה יש ס' נגד האיסור מ"ס עכשיו כיון שהכנים הכף בכלי ראשון גם הוא נעשה כלי ראשון לחומרא (ועיין כלל נ"ע ס"י ג') וא"כ נעשה התבשיל שהוא עם האיסור בכף נבלה ולכן אם ידע כמה היה התבשיל

חכמת הלכות בשר בחלב כלל מ"ה שער א"ה אדם 127

והאיסור שבכף זהם פחות מן כל הכף א"צ ס' אלא נגד האיסור והתבשיל ואם אינו יודע כמה היה התבשיל צריך ס' גם נגד כל הכף שהרי אינו יודע כמה בלע הכף (ס"י ק"ז נס"ך ונמנ"י כלל כ"ח ס"ק כ')

כלל מ"ה. דין טיפת חלב שנפל על הקדירה ודין אם זב חלב או איסור תחת קדירה (ס"י ל"ג)

(א) טיפת חלב שנפלה על קדירה שבשלה בה בשר וכן טיפת איסור על קדירה של היתר מספקא לן אי מפעפע בכל הקדירה או אינו מפעפע ולכן אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ס' נגד הטיפה והתבשיל מותר ממ"נ דאם מפעפע מסתמא פעפע לפניו ואז יש ס' בתבשיל לבטל ואם אינה מפעפע פשיטא דכשרה ומכל מקום יערה התבשיל מיד מצד השני שלא כנגד נפילת האיסור ולא ימתין עד שיצטנן דחיישינן שמא נשאר עוד מעט שעדיין לא פעפע ואם יערה התבשיל באותו צד אפי"ן אם הקדירה חדשה ובכ"ח בענין דלא נ"נ (עיין לקמן ס"י ו') מ"ז אסור לבטל לכתחלה וכ"ש בנפל איסור דמבטל איסור וגם לא ימתין עד שיצטנן דשמא מפעפע ולכן הקדירה לעולם אסורה ואם אין בתבשיל ס' נגד הטיפה שנפל אף התבשיל אסור:

(ב) ואם עבר ובישל בקדירה זו שהיה בו ס' בתוך מעל"ע דינו כמו בתבשיל ראשון וצריך ס' נגד מה שנפל בבישול הראשון אבל אם לא היה בתבשיל ראשון ס' נגד הטיפה וא"כ נאסר התבשיל כולו ואסור כל הקדירה ואם כן צריך בתבשיל השני ס' נגד כל הכלי ואין לך כלי שיהיה ס' בתוכו כנגד כל הכלי ואם כן כל התבשיל אסור:

(ג) ואם הוא קדירה שאין דרך להשתמש בו במועט אלא דוקא הרבה באופן שיהי' תמיד ס' נגד מה שנפל כיון ד"א דכלי דדרכו להשתמש תמיד הרבה מותר להשתמש בו לכתחלה אף שנפל בו איסור (נס"י ל"ט סעי' ז' ונס"י קכ"ז סעי' ה' ונל"ח ס"י תנ"ח) ואע"ג דלא קי"ל הכי (כמו סכ' הט"ז והס"ך סס) מכל מקום בזה דנפל נגד הרוטב ואינו אלא ספק שמא מפעפע וא"א לבא לידי איסור מה"ת סמכינן על המתירין ומותר לכתחלה לבשל באותה קדירה זמן בקדירה קטנה ונפל מעט עד שלעולם עכ"פ יש בו ס' נגד מה שנפל (ונמנ"י כלל כ"ו ס"ק ה' וכופ"פ ס"י ל') אבל אם יש ספק אם יש בתבשיל שישים נגד מה שנפל אע"ג ד"ל דהוי ס"ס שמא אינו מפעפע ואת"ל דמפעפע שמא הי' ס' דמה שנסתפקו הראשונים אינו נכנס בגדר ס' כמיש"כ הפ"ח בכללי ס"ס ובהפ"מ צ"ע עיין בב"י ס"י ג"ט ובב"א ס"י ס"ב אך בס"י צ"ז בש"ך סק"ב כ' ג"כ ספק שמא אינו מפעפע ולכן יש להקל:

(ד) ודוקא שבישל בו עכשיו בשר או בטיפה של איסור אבל אם בשל מים בקדירה של בשר ונפל טיפת חלב על הקדירה כנגד המים ובתוך מעל"ע בישל בו בשר אפי"ן לא היה במים ס' נגד הטיפה מותר הבשר דא"ל לא עברה הטיפה בבישול ראשון גם עתה לא תעבור ואם עברה מ"מ אין בקדירה מן החלב אלא לפי שיעור החלב שנתערב במים דהא בהיתר לא השבינן כל החתיכה ככליעה עצמה (כדליתת כלל מ"ד) ונגד דבר המועט ההוא מסתמא יש ס' בתבשיל שלאחר כך (ט"ז סימן ל"ג ס"ק כ"ד נס"ס חו"ס כלל ל"ח ס"י ג') נ"ח ומסיים באו"ה שם אבל אם נפל במקום הריקן אע"פ שלא בישל אלא מים ובתוך מעל"ע בישל בו בשר נאסר הבשר (כ"כ נחו"ס סס נהד"ח) אך צ"ע דאו"ה אזיל לשיטתו שכ' בכלל כ"ד סימן ס' דבכלוע בכלי ל"א הג"נ אבל לפי מאי דקי"ל לעיל כלל מ"ד ס"י י"ח דאף בכלוע אמרינן הג"נ בכ"ח וא"כ אין חילוק בין אם בישל מים או בשר דאם הקדירה ב"י מבישול הבשר א"כ נ"נ וצריך ס' נגד הקדירה וצ"ל דהט"ז מירי בקדירה חדשה או אינו ב"י לכן לא הביא הט"ז דין אם נפל במקום הריקן דבחדשה או אינו ב"י אין חילוק ולפי דעת המרדכי שכתבנו כלל מ"ד ס"י ט' אפשר דיש להקל בהפ"מ גדול אף בנפל טיפת איסור כנגד המים ובתוך מעל"ע בישל בו היתר:

(ה) ואם נפלה הטיפה כנגד מקום הריקן ובאותו צד שאינו אצל האש חיישינן שמא מפעפע בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כ"כ שאין ס' נגד הטיפה הרי נאסר מהקדירה

מהקדירה שבלעה בשר או איסור ס' פעמים נגד הטיפה סך הכל ס"א פעמים וא"כ אם לא היה בתבשיל ס' פעמים ס"א ויערה התבשיל דרך אותו צד שנפלה הטיפה יאסר התבשיל ולכן יניחנו ולא יגע בה עד שיצטנן אבל לא יערה דרך צד השני כדלעיל ס' א' דהכא חיישינן שמא יגענוע הקדירה ויגע הרוטב בצד שנפל הטיפה ויאסר התבשיל. ומ"כ אם"כ לא היה בתבשיל ס' פעמים ס"א וערה התבשיל באותו צד ונאסר התבשיל מ"מ אם חזר ובישל תבשיל אחר בתוך מעל"ע ויש בו ס' פעמים ס"א מותר התבשיל ול"א בזה דכל הקדירה נ"ג (עיי'נן זמנ"י כלל כ"ו ס"ק ז')

(ו) ודוקא אם הקדירה ישנה והיא בת יומא ואם כן הבלוע בקדירה נ"ג ולכן צריך ס' פעמים ס"א אבל אם הקדירה חדשה אע"ג שעכשיו מבשל בה והשוב כישנה מכל מקום ל"צ ס' פעמים ס"א ממ"נ אם בישול מפעפע למעלה אם כן נתבטל הטיפה בס' ואם אינה מפעפע למעלה למקום הריקן אם כן לא היה שם בלוע מבשר ל"ש לומר דהבלוע נ"ג וכן ישנה והיא אינה בת יומא דהבלוע שבה לפגם אם כן אין כאן בלוע וגוף החרס ל"א נ"ג לכולי עלמא (כדנעיל כלל נ"ד ס' י"ח) ולכן אפילו בנפל על מקום הריקן סני כשיש בתבשיל ס' פעמים נגד הטיפה ומ"מ לא יערה באותו צד וכדלעיל סימן א' ב' ג' וכן אם הקדירה מכוסה והקדירה רותחת דאז כשנופל תיכף ההבל מבלבל הכל ואם כן אין חילוק דאפי' נפל במקום ריקן סני בס' נגד הטיפה (פ"ח ס"ק כ"ג):

(ז) ובשעת הדחק כגון בע"ש או לצורך אירחים או הס"מ או דעני יש להקל ולהתיר אפילו בנפל במקום הריקן כשיהיה בתבשיל ס' נגד מה שנפל דסטמינן על הפוסקים דבלוע לא נ"ג אפילו בכ"ח ויניח עד שיצטנן ואם קשה לו להמתין עד שיצטנן אז יערה מיד מצד השני והקדירה אסורה.

(ח) ואם נפל באותו צד שבנגד האש ונפל שם דבר מועט הכל מותר אפילו בלא ס' ואפילו הקדירה מותר שהאש שורף ומייבשו תיכף בנפילתו אבל כשנפל הרבה אזי דינו כדלעיל בשלא כנגד האש:

(ט) טיפה הנופלת על גבי כיסוי קדירה אם הקדירה מרתוח דהו"ע עולה תמיד ומגיע אל הכיסוי דינו כאלו נפלה על הקדירה כנגד הרוטב שהרי מבלבל המעם תיכף ולא חיישינן שמא באותה פעם לא עלתה הרתיחה. ומותר ממ"נ אם עלתה הרי מתפשט למטה ואם לא עלתה הרי גם כן לא יתפשט למטה (פ"ח נסס לו"ס וכ"כ סמנ"י כלל נ"ה ס"ק י"ג דלא כט"ז) ואם לא התחיל להרתוח עדיין לא נאסר כלל מה שבקדירה אפילו אין בו ס' שהרי אינו מפעפע כלל למה שבקדירה דעדיין הוי כצונן (נסס סעיף ז') והכיסוי אם היס"ב נאסר ואם לאו סני בהדחה (פ"ח נסס) ועיין לקמן כלל ס"ז מדין כיסוי:

(י) מחבת שמבשלים בה חלב על האש ולמעלה ממנה קדירה של בשר אם המחבת מגולה והו"ע עולה מן החלב לקדירה שעליה והוא קרוב כ"כ שה"ס בזיעה במקום שנוגע בקדירה צריך שיהיה בתבשיל של בשר ס' נגד כל החלב אבל אם אין ה"ס בזיעה הכל מותר וכן אם המחבת שעם החלב מכוסה ואם כן אין הו"ע מחלב עצמו ומותר דהוי כשתי קדרות שנגעו זו בזו דמותר:

(יא) קדירה של בשר צוננת או אפילו חמה קצת רק שאין היס"ב שעומדת על הכירה וכיוצא בו במקום צונן והיתה עומדת אצלה קדירה של חלב רותחת ומחמת הרתיחה היה זה החלב מן הקדירה למטה אל הקדירה אם נפסק הקילוח מן הקדירה הרותחת קודם שהגיע אל הצונן דינו ככלי שני ומותר הכל אבל אם לא נפסק הקילוח אפילו נחל תחלה על הכירה ומן הכירה על הקדירה מכל מקום הוי כעירה מכלי איסור ואוסר כ"ק והכא הקדירה עולה במקום קליפה ואסורה והבשר מותר אפי' בלא קליפה (נסס ס' ל"ג):

(יב) בד"א שהקדירה והמקום שעומד עליו צונן אבל אם הקדירה של בשר חמה והוא כלי ראשון וכ"ש עומד אצל האש אפילו נשפך עליה צונן ממש הכל אסור הקדירה והתבשיל עד שיהיה ס' נגד מה שנפל דהקדירה כיון דעומדת במקומה הוי כתתאה וגובר ודינו כצונן לתוך הם דכולו אסור ודינו כדלעיל סימן א' ב' ג' (נסס):

129 חכמת הלכות בשר בחלב כלל מ"ה שער אר"ה אדם

(יג) בד"א דאפילו קילוח צונן אוסר בולו דוקא בשנפל על הקדירה דחשבינן לקילוח עילאה ולקדירה תתאה אבל אם זב תחת הקדירה ממש לא אמרינן כיון שהקדירה עומד במקומו יש לו דין תתאה אלא הוי תחת הקדירה הוא התחתון ולכן אם זה שזב תחת הקדירה הוא צונן דינו כהם לצונן והקדירה אסורה משום קליפה והתבשיל מותר (פ"ח ס"י ל"ג ס"ק ל"ג וכו' דל"ד לנש"כ כלל מ"ג ס"י ז' זללי דוחה שנפל לחלב לזון דאפי' נסוקע בתוכו החלב הוא הלזון כיון שעומד במקומו סא"ס דעכ"פ גם תחת הללי יש חלב משא"כ כאן):

(יד) בד"א שנשפך במקום צונן אבל אם נשפך אצל האש שאותו מקום הוא מרותה ועדיף מכ"ר ולכן אפילו העמיד עליו קדירה צוננת הכל אסור אפי' התבשיל עד שיהיה בו ס' נגד הנשפך (ס"ד ס"ק ל"ג וי"ט ופ"ח ומנ"י וכו"ס) **כזב מ"מנ"ל** דאם יש ספק אם יש ס' בקדירה נגד מה שזב דמותר מס"ס שמא היה ס' וספק שמא אינו מפעפע לפנים (ועיין זב"ח):

(טו) וכן אם הנשפך הוא צונן ובמקום צונן אלא שהקדירה שנשפך תחתה הוא עומד אצל האש (כן הוא ניט"ס ולו"ה) מהמת רתיחת האש שאצלה א"א לומר תתאה גבר כי חום העליון שבקדירה מרתיה התחתון ואינו מניחו להתקרר וכולע שפיר ואוסר בולו וצריך ס' ולא אמרינן תתאה גבר אלא בישהעליון אינו עומד אצל האש (הס"ד זכ"ק ל"ג ל"ג וכו' כ"כ כ"כ ל"ג זכ"ה ס"י ל"ח זכ"ה):

(טז) וכ"ש אם ב' הקדירות של בשר ושל חלב עומדים אצל האש הוי מאחד לתחת השני דצריך ס':

(יז) וכל זה שהמקום שזב החלב או האיסור היה נקי בלא אפר אבל אם היה זב תחת האפר המונח שם וא"כ נעשה הדבר הזה לפגם ואינו אוסר (מ"י כלל י"ז ס"ק כ') ומ"מ ג"ל שאם זב הרבה והיה שם מעט אפר אין להקל והכל לפי הענין בשגב דגוף הדין אם אפר פוגם אינו מוסבס אליבא דכולי עלמא לכן אין להקל כ"א לצורך גדול ועוד ג"ל דל"ד למש"כ הצ"צ בענין הזיף ששם מבשלין האפר עם המים משא"כ בזה שרק שזב תחת האפר (ולפטר דנזה גם הנ"י לוסק ואינו דומה לספ"י ל"ה ט"ס זכ"ה האמר עם מים):

(יח) ואם לא ראה בשעה שזב אלא שמצא שקרקע הכירה הוא לת מקדירה זו לזו אבל אינו יודע אם נגע בקדירה אחרת או לא וגם אינו יודע כמה זב ג"ל דאפי' שיהם עומדים אצל האש מותר דהוי ס"ס ס' שמא לא הגיע עד הקדירה הב' ואת"ל שנגע שמא היה ס' ופשיטא דלא מחזיקין איסור אם לא ראה כלל שזב: (יט) ואם נשפך חלב או איסור רותח על קרקע וכיוצא בו במקום שאין מרותה מחמת אש והעמיד עליו קדירה צוננת הכל מותר דכיון דנשפך כבר ונפסק הקילוח הרי אנו דנין המקום שנשפך עליו ככלי שני והכל מותר רק שידית הקדירה ואם היתה הקדירה רותחת הרי זה כהם לתוך צונן דבעי קליפה וא"כ הקדירה אסורה והתבשיל מותר והנ"י בכלל ג"ו ס"ק כ"א כ' כיון דעכ"פ עדיין הנשפך רותח שהי"ב רק דהוי ככ"ש ולכן כיון שהעמידו עליו קדירה מרותחת בקל מתבשיל אף ע"י כ"ש ולכן צריך ס' נגד הנשפך ואם כבר גבלע הכל בקרקע ואינו נשאר ממש אע"פ שהעמיד עליו קדירה רותחת מותר דכיון דגבלע בתוכו ה"ז בקדירה שבלוע מן התבשיל ושתי קדרות הנוגעות זו בזו מותרין:

(כ) גר של חלב העשוי כגד של שעה שנפך ממנו טיפה על כלי אין צריך אלא גרידה דפסק בה רתיחתו אבל אם נפל טיפה מחלב מהותך שדולק בגר שקורין (לחמ"ס) כל הכלי אסור אע"פ שנפסק הקילוח כיון שרתחתו ע"י אור הוא מרותח הרבה עד שאפילו כשנפסק עדיין יש לו דין כ"ד אבל אם נפך מצד אחד מן הכלי שהפתילה בתוכו (ט"ז ט"ס ס"ק ל') או שנפל טיפה מחלב שנרתח בקדירה אצל האש כיון דפסק הקילוח לא חשיב ככ"ד (מס"ד ס"י קע"ו) וכן אם נפל הגר הדולק על כלי או אפי' אם הסיר הפחם וזרק על כלי ל"א שכבר נשרף החלב כי עדיין יש בו להלוחית (עיין פ"ח ס"י ק"ח ס"ק כ"ג) וכולו אסור (וכ' זכ"ה) דלכך לזון ולא מהני הגעלה) ומ"מ בנרות העשויין מחלב שעומד ימים רבים ומוסרה למאוד מרם שנעשה נרות הוי נטל"פ ומותר (כו"ס זכ"ה):

(כא) כל מקום שכתבנו דצריך ס' נגד קליפת הכלי עיין בש"ך כס"י ס"ט ס"ק מ"ה דמהפוסקים משמע דלעולם יש ס' במה שבחוך הכלי נגד הקליפה זולת בקערה רחבה ואינה גבוהה ובאמת קערות כאלו היו בימיהם ועדיין הם נמצאים בגליל פוזנא אבל בקערות שלנו המקיל וסומך על סתימת לשון הפוסקים כח דהתירא עדיף מג' :

כלל מ"ו. דין מאכל שנתבשל בקדירה של בשר לאכלו בחלב ודין קדירה וכף של בשר וחלב שתחבן זה בזה (סי' ל"ג ל"ד):

(א) קדירה שביישל בו בשר הרי נבלע בו טעם בשר ולכן אסור לבשל בו חלב מן התורה בתוך מעת לעת דקיימא לן מכ"ע דאורייתא וכן אם בישל בו איסור אסור לבשל בו היתר ואם בישל בו חלב או בקדירה של איסור דבר היתר בתוך מעל"ע קיימא לן דאין לך כלי שיהיה בתוכו ס' נגד כל הכלי (אם לא שיהיה רומח הקדיכה גדול ונמוסו דק ונ"ל שהוא כעין יורה גדולה עיין ס"ך סי' ל"ג ס"ק ח') ואם כן נאסר התבשיל ובכו"ח אסור הכל בהנאה וישליך לבהכ"ס ובשאר איסורין מותר בהנאה זאין חילוק בין שיהיה הכלי של מהכת או עץ או חרס דלעולם משערינן נגד כולו (סי' ל"ג לחפוקי מדעת ראש"ד דס"ל דנמכת ועץ אין לך לטעם נגד כולו כיון שאפשר להפריד האיסור אלא מטעם שאומר יפה כמה ילא מן הכלי דלא קיי"ל הכי ס"ך סי' ל"ח ס"ק י"ג):

(ב) בד"א דצריך ס' נגד כולו אם לא ידעינן כמה בלע הקדירה מן החלב או האיסור בתוך מעל"ע זה אבל אם היתה חדשה וידעינן כמה בלע או אפי' ישנה אלא ידעינן כמה בלע בתוך מעל"ע זה מהבשר או החלב אין צריך לשער רק נגד מה שבלע מהחלב ואם יש ס' כנגדו מותר התבשיל והקדירה אסורה כדלקמן אבל מה שבלע הקדירה קודם מעל"ע א"צ לשער כנגדו אפי' אינו יודע כמה בלע דכל מה שבלע קודם מעל"ע כבר נפגם ונטל"פ מותר כדלקמן כלל נ"ד (ס"ך סי' ל"ג ס"ק ח') וכן אם בישל בקדירה שאינה בת יומא מבישול כ"ד המאכל מותר דנטל"פ ומ"מ הקדירה אסורה כדלקמן שם וכלל נ"ד:

(ג) כיסוי הקדירה מדינא דינו כקדירה וכל הכלים דאם אינו בן יומא אינו אוסר אלא שהמנהג להתמיד בכיסויים שיש להם כעין הלל למעלה והוא קצר בעיני שאין יכולים לנקות שם וא"כ יש שם בעין מחמת הזיעה והרתחה שעלה שם ובכעין לא מהני מעת לעת ולכן אוסרין אפילו אם הכיסוי אינו בן יומא ואע"ג שמה שהוא בעין הוא דבר מועט מ"מ היישינן שהזיעה של בשר עולה למעלה עד שאין ס' נגד הבעין וא"כ אותו הבעין נ"ג וצריך ס' פעמים ס"א נגד אותו מקום של כיסוי כדלעיל בכלל הקודם סי' ו' ומ"מ במקום שיש עוד צד להקל וכן לצורך שבת או הפסד יש להתיר בכל הכיסויים דאם אינו בן יומא מותר (סי' ל"ג):

(ד) אם לקחו כיסוי רותח מקדירה שמבשלין בה בשר ונתנו אותו על קדירה שמבשלין בה חלב אם שניהם חמין שהי"ב שניהם אסורים דסתם כיסוי רותח יש בו להלוהות ונבלע בקדירה וכן מן הקדירה עולה הכל לכיסוי ולא גרע מכף חולבת שתחב בקדירה של בשר דצריך ס' נגד הכף ה"ג צריך שיהיה בתבשיל ס' נגד הכיסוי וה"ה אפילו אם הכיסוי צונן ויבש רק שהיא בת יומא אם היתה מונחת על הקדירה ההמה עד שהתחילה להזיע עד שהי"ב בזיעה הכל אסור דתהא גבר (סס):

(ה) ואם לקח כיסוי חם שהי"ב מקדירה שמבשיל בה בשר והניחו על קדירה של חלב צוננת אם הכיסוי יבש שאין בו להלוהות הכל מותר אבל מסתמא יש בו להלוהות ומכ"ש אם ידע שהיה בו להלוהות שהי"ב המאכל צריך קל פה ואם אינו יכול לקלוק דינו מבואר כלל מ"ב סימן י' והקדירה אם אינו הפסד כל כך יש לאסור אותה ובמקום הפסד אף הקדירה מותרת דטיפה אחת כח המימותה פוסק גרע מעירוי שנפסק הקילוה (סס צט"ך ס"ק ו') ואם אין מאכל בקדירה ושניהם יבשים